

TUTSEK ANNA

CILIKE BÚCSÚJA

BUDAPEST
SINGER ÉS WOLFNER IRODALMI INTÉZET R. T
KIADÁSA

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2015
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-615-5572-46-3 (online)
MEK-14126

I.

Az utolsó vendég is elment. Nagymama kissé fáradtan állt az ajtóban és nézett a távozók után.

Aztán megfordult és nagyapa keze után nyúlt, aki mellette állott.

- Most mi hazamegyünk - mondta csendesen. - Ha visszajönnek a vasúttól, Vilma és Iluska mindent elrendeznek és rendbehoznak.

- Igen - felelt nagyapa és karonfogta nagymamát. - Hazamegyünk. Úgysem engedném, hogy tovább fáraszd magad.

Nagymama mosolygott.

- Amit az ember szívesen és örömmel tesz, az nem fáradság. És különben is, az én régi, kedves ismerőseimmel, barátaimmal, rokonaimmal együtt lenni, beszélgetni, az igazán csak öröm volt!...

- Na és az a sok előzetes készülődés, sütés-főzés és a többi - mormogott nagyapa. - Nem való ez már neked, Cilikém.

- Még bírom, fiam, hála Istennek jól bírom - egyenesedett ki tréfás önérzettel a nagymama. - Ne öregíts engem, kérlek! Azért, mert az unokánkat férjhezadtuk, nem vagyunk mi még öreg nyanyók. Láthattad, hogy még csárdást is táncoltam Józsiával!

Nagyapa elnevette magát.

- Na, szegény Józsi a podagrás lábával, alig bírt kettőt-hármat fordulni. Azt hiszem csak a leányának akart imponálni, hogy megmutassa neki: milyen szép is az a magyar csárdás!

- Hiszen Thea már régen tud csárdást táncolni. Az a kis boszorkány mindent tud és mindenkit el akar bájolni, meghódítani - mondta nagymama elgondolkodva. - Most is éppen olyan, mint négy évvel ezelőtt, mikor utoljára itt voltak, csak, ha lehet, még szebb.

- Gyönyörű! - lelkesedett nagyapa. - Olyan, mint valami ragyogó ékszer!

- Nem is jó az, ha valaki olyan nagyon szép, s azt annyira tudja, mint Thea - mondta nagymama. - Ebben különben Józsi és Erzsike a hibásak, túlságosan elkényeztetik egyetlen leányukat és engedték benne kifejlődni a hiúságot. De, - tette hozzá gyorsan nagymama, aki csak jót szeretett mindenkiről mondani, - azért alapjában véve Thea nagyon jólelkű teremtés és meg vagyok róla győződve, hogy meg fogja állani a helyét az életben!

- Igen, főleg, ha egy indiai maharadzsa veszi feleségül! - nevetett nagyapa. - Egy olyan ragyogó ékszernek drága foglalat kell!

- Ez nem egészen bizonyos - felelt nagymama, miközben a fogashoz ment, hogy megkeresse a nagyapa kabátját. - Nagyon megváltozhatnak egy leány, ha a szíve megszólal. És én úgy vettem észre, hogy ma este... Sáríka! - kiáltott fel egyszerre ijedten - hát te hogy kerülsz ide?

Egy borzas, gyűrött ruhájú kislány mászott ki négykézláb a kabátok alól. Az orra gyanusan vörös volt, mintha sírt volna, s álmosan pislogott nagymamára, mert úgy látszott, sírás közben elaludt a kabátok alatt.

- Mit csinálsz te itt, Sáríka? - kérdezte csodálkozva nagymama.

- Én... én... semmit - dünnyögte Sáríka. - Azt hiszem... egy kicsit elaludtam!

- De hát nem kísérted ki Zsuzsikát és Attilát a vasúthoz?

Sárika dacosan felvetette a fejét, hogy a két hosszú, szőke copfja csak úgy repült. Egyszerre kiment minden álom a szeméből.

- Azt már nem, - mondta erélyes hangon. - Nagyon jól el tudnak utazni valamennyien az én kíséretem nélkül is. Azt hiszem, észre sem vette senki, hogy én nem vagyok ott, - tette hozzá keserűen.

- Úgy? És miért másztál be éppen ide, a fogas alá? - érdeklődött tovább nagymama.

- Mert tudtam, hogy itt nem fognak megtalálni. Különben nem is keresett senki...

- És nem is búcsúztál el Zsuzsikától és Lali nénitől, meg Balázs bácsitól és...

- Nem - szakította félbe hirtelen Sárika nagymamát. - Zsuzsikával még délelőtt elbúcsúztunk egymástól... más meg... Lali néniék... az egyáltalán nem fontos... Ők észre sem vették, hogy nem vagyok ott...

Nagymama megcsóválta kissé a fejét, de nem faggatta tovább Sárikát, csak megsimogatta a borzas, szőke haját.

- Na, vedd a kabátodat és menjünk haza. Katinak mondd meg, hogy zárja be utánunk a kertajtót. Anyuskádat Katalin néni már hazavitte és bizonyosan le is fektette, apuskád meg a vasúttól egyenesen hazamegy. Nekünk még otthon lesz egy kis dolgunk, a Katalin néni és Konrád bácsi szobáját rendbe kell hozni, mert minden szanaszét maradt, mikor a templomba mentünk, hiszen ők az utolsó percben érkeztek. Segíteni fogsz, úgy-e?

- Természetesen - felelt Sárika készséggel és úgy belekapaszkodott nagymamába, mintha tőle várná, hogy segítsen neki.

Nagymama csendesen mosolygott magában.

- Úgy látszik, itt valami baj van, - gondolta, - na majd meglátjuk, mit lehet tenni!

Azzal karonfogta nagyapát, aki közben a verandán már három cigarettát is elszívott, s kézenfogva Sárikát, mint hajdan, kisgyerek korában, elindultak hazafelé.

II.

Kőváry László és Cilike nagymama házát két utca választotta csak el Hóry Gáborék házatól.

Ott ma nagy lakodalom volt. Hóry Zsuzsika, Cilike unokája ment férjhez Homonnay Attilához, a tassvári szolgabíróhoz.

Természetesen fényes esküvő és nagy lakzi volt. Ezt Vilma, Zsuzsika édesanyja el nem engedte volna a világért sem.

Cilike nagymama sem ellenezte, mert hiszen az első unoka lakodalma volt... ezt csak meg kellett ünnepelni... Meg aztán az összes régi jó barátok, rokonok eljöttek erre az ünnepélyes alkalomra. Ella és a férje, Boronkay János, bizony már nagyon megöregedve... Cilikének fájt a szíve, ha Ellára nézett, mert meglátszott rajta, hogy sokat betegeskedik...

Aztán eljött Tóváry Ilonka is, Peterdi Kázmérné, a régi vidám, jókedvű Ilonka, csak éppen hogy most bottal járt, mert nagyon fájt a lába. De azért eljött, bármily nehezebbre is esett a hosszú utazás a megszállt területről, mégis eljött, mert a lánya, Katalin és a férje, a híres berlini professzor, Straub Konrád szintén megígérték, hogy eljönnek Zsuzsika esküvőjére és Ilonka tűzön-vizen átment volna, csak hogy a leányával találkozhasson.

Persze, volt egy kis izgalom, mert a tudós professzor úr és felesége elkéstek, mint rendesen. Az utolsó percben még egy fontos, súlyos operációt kellett elvégezniük, ezért lekésték a vonatot. De aztán mégis csak eljöttek, repülőgépen. Amikor a násznép már éppen indult a templomba, akkor öltözködtek még sebtében át. Hogy a professzor úr a nagy sietségben elfelejtett fehér keztyűt húzni, s a frakkhoz vastag teveszőr úti mellénye maradt rajta, - ezt a csekély szépség hibát mindenki elnézte a nagyhírű tudósnek.

Csak Ilonka csóválta kissé a fejét, látva azt az átalakulást, amely Katalinban véghezment, aki most már maga sem tartotta fontosnak az ilyen csekélyiségeket és világért sem tett volna szemrehányást ilyesmiért az urának, vagy terhelte volna figyelmeztetésekkel. A nagy tudós, a hírneves professzornak, aki emberek életét mentette meg, igazán nem fontos, hogy jól legyen megkötve a nyakkendője és kifogástalan szabású a raglánja.

Eljött Bécsből Erzsike és Józsi is, a hajdani kövér Pepi úrfi - báró Wettenstein József, most már nyugalmazott tábornok - leányukkal, a csodaszép Theával, aki...

Hm... hm...

Nagymama itt egy kis szünetet tartott gondolataiban, s oldalvást Sáríkára pislantott, aki lehajtott fejjel kocogott mellette.

Hm... hm...

Csak nem ismétlődnek meg ismét a dolgok?...

Az a Thea, az a kacér kis boszorkány, milyen kavarodást csinált ezelőtt négy évvel, mikor utoljára itt voltak látogatóban. Hogy meggyötörte a szelíd kis Csathó Iluska szívét, mert kezdett kacérkodni Boronkay Janival - és az a számár Jani majdnem belemászott a csapdába... Szegény Iluska csak sírt és búsult és ha ő, a nagymama, erélyes kézzel rendbe nem hozza az összekuszált fonalakat, hát bizony rosszul is végződhetett volna a dolog!

Hát még a Zsuzsika esete, aki úgy bele volt habarodva akkor abba a boxbajnokba, Sebestyén Antalba! Adta kis kacér boszorkány Thea, nem azzal is kikezdett?... Egy-kettőre úgy magába bolondította a boxbajnok urat, hogy az esze nélkül elszereződött Bécsbe, professzionistának. És Zsuzsika, a kis bolond, utána akart szökni!... Szent Isten, mi lehetett volna ebből, ha

Zsuzsika el nem alszik a búcsúlevél írása közben és nagymama észre nem veszi és szerencsén helyre nem igazítja Zsuzsika tizenöt éves, bolond kis fejét.

És most... és most megint...

Hm... Hm...

Hogy is volt csak?

Eljöttek természetesen Eulália néniék is, a férje, Latky Balázs és a fia, Tamás, Gács-szentpéterről, ahol Cilike nagymamáék tavaly nyaraltak, s ahol Zsuzsika megismerkedett Homonnay Attilával és Isten rendelése szerint egymásra találtak, mert egymásnak voltak szánva...

Sárika pedig és Tamás... Édes Istenem, Sárika tizenhétéves volt, egész gyerek, de azért komolyan dolgozott az ügyvédi irodában, amíg Balázs bácsiék haza nem jöttek és Tamás vezette az irodát.

Nagymama sohasem hitte volna, hogy Sárikában ennyi kitartás és szorgalom van.

De hogy ennek más oka is lehet, arra akkor igazán nem gondolt. Csak akkor kezdett gyanakodni, mikor Sárika kijelentette, hogy ő szívesen maradna továbbra is a Latky-irodában gépirónő, miután úgylis állást kell vállalnia, hát inkább itt, mint máshol.

Nagymama akkor csak nevetett és nem vette komolyan Sárika tervezgetését. Szépen hazautaztak, s nem is volt többet róla szó. Tamás egyszer sem jött fel Budapestre és úgy látszott, Sárika is teljesen megelégedett arról, hogy ő mult évben Gács-szentpéteren szeretett volna maradni, mint gépirókisasszony a Latky-irodában.

Igaz, hogy azóta nem kapott sehol sem állást, - nagymama szerint túlságosan válogatott, - de nem is erőltették. Mindnyájan meg voltak elégedve azzal, hogy folyton nagy buzgalommal gyakorolta a gépirást és csodálatosképpen szorgalmasan tanulmányozta a jogi könyveket, - ami nagyapa szerint sokkal hasznosabb is, mintha regényeket olvasna.

Most pedig...

Lali néniék néhány nappal az esküvő előtt jöttek fel, mert Lali néninek ruhát kellett csináltatnia - a régiből kihízott - s természetesen nagymamáékhoz szálltak.

Tamás és Sárika mint két jó pajtás találkoztak.

Majdnem egész nap teniszeztek a sporttelepen, s ha az idő kedvezett, a strandra mentek.

A Sárika arca csak úgy ragyogott, s a két hosszú, szőke copfja vidáman himbálózott a vállán.

Aztán megérkezett Thea.

Unottan nézett körül, ugyan kivel is lehetne itt egy kissé mulatni ebben az unalmas kis vidéki városban, ahol még egy jóra való gavallér sem akad.

Visszaemlékezett, hogy ezelőtt négy évvel, mikor pár hetet itt volt kénytelen eltölteni, mennyit unatkozott. Egyetlen számbavehető fiatalember volt csak, akivel érdemes volt foglalkozni, valami Boronkay Jani nevű - ejnye, de furcsa nevük is van ezeknek a magyaroknak, - az embernek a nyelve beletörik, amíg ki tudja mondani. Igen, hát Boronkay Jani... vajjon mi van vele?... Ja igaz, megházasodott... Biztosan bánatában, mert ő, Thea, úgylis elérhetetlen lett volna számára...

Na de most aztán mivel fogja itt az unalmát elűzni? Rettenetes, hogy apus és anyus annyira ragaszkodnak ehhez a kis sár- és porfészekhez s ezekhez a vidéki rokonokhoz! Ha rajtuk állana, minden esztendőben kétszer is lejönnének ide! Szerencse, hogy neki is van valami beleszólása a dologba és négy év óta sikerült mindig elodáztatni ezeket a rokoni látogatásokat.

Négy év óta!...

Itt Thea egy kicsit elgondolkozott.

Négy évvel ezelőtt Zsuzsika egészen helyes kis fruska volt, aki mélységes hódolattal és bámulattal tekintett föl az ő gyönyörű unokatestvérére, s igen meg volt tisztelve, hogy az kegyeskedett nagyleány létére vele barátkozni...

Most pedig - lám, lám - Zsuzsika férjhez megy, ő pedig, Thea, a gyönyörű Thea, már huszonnyolcéves - és még egyetlen kérője sem volt...

Azaz hogy volt, volt, - de egy sem olyan, aki méltó lett volna hozzá. Mert neki legalább is egy herceg kell!

Thea vállat vont. Ez most nem fontos. A herceg el fog jönni, egész biztosan. Most csak az a fontos, hogy amíg itt vannak, valahogy elüsse az unalmát.

- Drága Theám, mennyire örülök, hogy látlak! - gurult most eléje egy kis kövér néni, s ragyogó arccal, széles nevetéssel ölelte magához. - Te persze nem ismersz rám, Istenem, nem csoda, hiszen majdnem huszonöt esztendeje, mikor utoljára láttalak, - még kis baba voltál akkor, persze - sietett jóakarattal kijelenteni. - Én vagyok Lali néni, vagy ha úgy jobban emlékszel, Eulália néni, kérdezd csak meg anyuskádat, ő majd mesél neked, milyen szép időket töltöttünk együtt Somkúton, boldogult jó Teréz néni kúriáján!... Ez meg itt az én nagy fiam, Tamás!

Thea igen jól nevelt, udvarias leány volt, különben is élete fő céljának tekintette, hogy mindenkit elbájojjon, tehát kedvesen mosolyogva ölelte vissza Eulália nénit és kijelentette, hogy nagyon boldog, hogy megismerhette a drága jó Lali nénit. Azután kezet nyújtott Tamásnak, aki mélyen meghajolt előtte.

Thea gyors pillantással mérte végig a magas, karcsú, szép, derék fiatalembert, s nem telt bele tíz perc, már olyan élénk beszélgetésbe merült vele, hogy észre sem vette azt a durcás kis arcot és haragosan villámló szemet, mely az egyik sarokból figyelte őket.

Sárika volt a villámló szem tulajdonosa, aki ettől a perctől kezdve szívből utálta a gyönyörű unokatestvérét.

Tamás eddig ugyanis kizárólag vele foglalkozott. Együtt mentek a strandra, meg tenniszezni, csónakázni, sőt, a tornateremben vívni is tanította Tamás.

Most azonban Thea teljesen lefoglalta magának, úgy, hogy egyáltalán nem jutott ideje Sárikával törődni.

Sárika nem volt türelmes természetű. Nagyon hamar felfortyant. Mikor pedig meghallotta, hogy Thea, az ő kedves tört magyarságával tegezi Tamást, akkor egyenesen kipukkant.

- Nekem tulajdonképpen közelebbi rokonom Tamás, mint neki - gondolta magában dühösen, - és én mégsem tegezem soha! Igaz, hogy ő nem is kért föl erre. Tamás nekem főnököm volt, mikor az irodában dolgoztam. És én nagyon tiszteltem. De most már nem tisztelem. Hát csak tegeződjék Theával és udvaroljon neki. Bánom is én. De azért... azért... ezt nem bocsátom meg soha... Thea egy utálatos, kacér teremtség. És nem is olyan szép. És festi magát... De hát, úgy látszik, a férfiaknak az tetszik! Hát csak udvaroljon neki Tamás, mi közöm hozzá. Lemondok róla, hogy az esküvőn a vőfélyem legyen!...

Mindezt Sárika a kis kert végében elbujva a ribizli-bokroknak sírta el. De nem szeretett sokáig sírni. Ezért hát hamarosan letörölte a könnyeit, kifujta az orrát, s harcias hangulatban távozott a ribizli-bokrok mögül.

Szilárdan elhatározta magában, hogy majd ő megmutatja, mennyire nem törődik ezzel az egész dologgal.

III.

Hát meg is mutatta.

Délután öt órakor volt az egyházi esküvő. A fényes násznép a nagy szalonban összegyűlve várt az indulásra. Az egyik pálcás násznagy rendezte a menetet.

Sárika rózsaszín ruhájában, izgalomtól kipirult arcával nagyon csinos volt. De ő azt nem tudta és csak azt látta, hogy Thea sárga selyemben van, hogy gyönyörű szép és hogy most is Tamással beszélget, pedig Tamásnak most már itt kellene állnia mellette, mert hiszen Tamás az ő vőfélye...

Sárika összeszorította a fogát és majdnem kibuggyant a könny a szeméből.

Nem... csak azért sem... Majd ő megmutatja...

A pálcás násznagy most az ő nevét kiáltotta s a Tamását. Be kellett volna állniok a sorba.

Tamás otthagya Theát és feléje sietett. Már amennyire sietni tudott az izgatottan ide-oda hullámzó násznép között. Ugyanis ebben a percben jött a híradás, hogy repülőgépen megérkezett a várva-várt tudós házaspár Berlinből, Straub Konrád és Katalin, most öltözködnek át, s mindjárt itt lesznek.

Nagy volt az izgalom és az öröm.

A rendezés megakadt, Katalin édesanyja és Cilike nagymama azonnal eléjük siettek, s a nagy zűrzavarban, izgalomban senki sem vette észre, senki sem hallotta, mikor Sárika éles, hetyke hangon odaszólt Tamásnak, aki meghajtotta magát előtte, karját nyujtotta és át akarta adni a koszorusleányt megillető rózsacsokrot.

- Nem megyek magával. Csak maradjon tovább is Thea mellett. Nem akarom megzavarni magukat.

Tamás megütődve nézett reá.

- Nem értem, Sárika!

- Pedig értheti. Nem kívánom, hogy kényszerűségből velem jöjjön. Mulasson tovább is Theával. Majd én az öcséimmel megyek...

Azzal sarkon fordult, otthagya az ámuló Tamást a faképnél, odarohant a két öccséhez, Bandihoz és Gyurihoz, akik egy sarokban állva éppen arról tanakodtak, hogyan lehetne innen kijutni, kétfelől karon ragadta őket és se szó, se beszéd kivonszolta őket, bependerítette egy jó távol álló autóba és maga is közéjük ült, mitsem törődve azzal, hogy összegyűrődik a szép rózsaszín ruhája.

- De hát mi az, Sárika? - hüledezett a két ifjú, - hiszen te koszorusleány vagy, miért nem mégy a násznép között?

- Hallgassatok! - rivallt rájuk Sárika erélyesen. - Én veletek megyek, - azaz hogy ti jöttök velem, punktum. Ketten kétfelől karonfogtok és úgy csatlakozunk a menethez. Ti ketten vagytok az én vőfélyeim - és senki más, punktum. A vacsoránál is mellettem fogtok ülni.

A két ifjú megértően vigyorgott. Összenéztek. Azonnal tisztában voltak a helyzettel. Sárika összeveszett Tamással és most az ő lovagias védelmük alá helyezte magát. Rendben van. Nem fog csalódni bennük.

Csak azt ígérje meg, hogy a vacsoránál nem fogja megakadályozni őket abban, hogy mindenből kétszer vegyenek. Esetleg háromszor is, például a tortából és a fagyaltból...

Sáríka türelmetlenül legyintett a kezével. Mit érdekelte őt most a torta és a fagyalt! Vegyenek mindenkiből, amennyit csak akarnak.

Semmi sem fontos. Csak egy fontos van most a világon, az, hogy megmutassa Tamásnak: nem törődik vele és nem óhajtja, hogy kényszerűségből foglalkozzon vele, - még egy percig sem. És reméli, hogy Tamás ezt megértette és reméli, hogy talán bosszankodni is fog emiatt, - talán még meg is lesz sértve...

Hát ha ezt akarta, ezt el is érte. Tamás valóban megsértődött.

Sáríka hetyke, kíméletlen, sértő magaviselete úgy érte őt, mintha pofonütötték volna. Nem tudta megérteni, nem tudta megmagyarázni magának.

Hiszen ő nem adott semmi okot arra, hogy ez a kislány, akivel mindig a legjobb barátságban volt, most egyszerre ilyen fitymálós, lenéző hangon beszéljen vele.

A férfiak bizonyos tekintetben egyáltalán nem találékonyak.

Tamás is hiába töprengött, sehogy sem tudta kitalálni, mi történt Sáríkával. Egyszerre olyan gyámoltalannak érezte magát, nem tudta hirtelenében hova, merre forduljon, kihez csatlakozzon, s elkeseredetten haragudott Sáríkára, aki ilyen kellemetlen helyzetbe hozta.

Jobbkezéből balkezébe fogta a rózsabokrétát, amely Sáríkáé volt szánva, s amelyet most legszívesebben földhöz csapott volna.

- Mi az, Tamás? Miért haragudolsz? - hangzott egyszerre mögötte Thea ezüstcsengésű hangja, s édes mosollyal fűzte karjába kezét. - Jöjj, kísérj autóhoz, enyém vőfély nem talál engem, itt nagy zavargás van!

Tényleg nagy volt a „zavargás”, azaz kavarodás.

Mindenki lelkendezve iparkodott üdvözölni Katalint és Konrádot, a rendezés csődöt mondott, mint egy régimódi, rosszul sikerült kotillionban, a pálcás násznagy hiába kiabálta a neveket, szólingatta a párokat, mindenki oda szállt be az autóba, ahova akart, ahol éppen helyet kapott.

Még a menyasszony és a vőlegény is, akiknek pedig az etikett szabályai szerint külön-külön kell a templomba menni, gyorsan beültek egymás mellé egy autóba és ezen Zsuzsika is, Attila is olyan jól mulattak, sokkal jobban, mintha külön mentek volna.

Tamás udvariasan fogta karon Theát, közben előkerült a vőfély is, Attilának egyik jó barátja, hatalmas rózsaszín szekfücsokkal a kezében.

Beültek mind a hárman egy autóba, s Thea kedves mosollyal vette kezébe mind a két bokrétát és egészen magától értetődőnek találta, hogy neki két vőfélye és két bokrétája van.

A templom hajójában aztán valahogy mégis sikerült a rendezőnek szépen sorba állítani a menetet, s az orgona szívbemarkoló hangjai mellett, az érdeklődők, jóbarátok és kíváncsiak összesereglett tömege között, az etikett szabályainak megfelelő sorrendben vonult be a díszes násznép a fényesen kivilágított templomba, az oltár elé.

Elöl ment a két rózsaszín rokokóruhás kislány, göndör szőke hajukban rózsabimbó-koszorúval, s kis kosarukból virágot hintettek a menyasszony lába elé.

Ezt így kívánta Vilma, a Zsuzsika édesanyja, aki sokat olvasott arról, hogy főúri esküvőkön ez így szokás.

Azután jött Zsuzsika, a menyasszony, nehéz, fehér selyem, hosszúuszályos ruhában, fehér csipkefátyola mint egy ezüstfelhő burkolta be egész alakját. Az egyik násznagyt vezette kézenfogva. Uszályát bársonyruhás kis apród fogta.

Utánuk jött Attila a násznagynéval. Attila, - szintén Vilma kívánságára, - díszmagyarban volt. Barna cigányarcához, kackiás bajuszához pompásan illett a festőien szép viselet, olyan daliás megjelenése volt, hogy a nézők sorában halk moraj futott végig: - jaj, de szép!

Senki sem tudta, hogy szegény Attila milyen gyötrelmeket állott ki, mikor otthon előszedte a régen nem használt díszmagyart és észrevette, hogy a molyok megrágták a szőrmét! Lóhalálában kellett újra prémeztetni!...

Dehát mindezek az apró kellemetlenségek eltűntek, elenyésztek most.

Az orgonából magasra szárnyalva bűgött, zengett Mendelssohn örökszép nászindulója... Cilike nagymama könnyei hullottak, Vilma büszkén és elégedetten tekintett körül, minden úgy ment, olyan fényesen, előkelően, ahogyan tervezte...

A két násznagyt is díszmagyarban feszített, a vőfélyek közül kettő csillogó huszáregyenruhában, az öreg Józsi - báró Wettenstein József - tábornoki egyenruhája is ugyancsak előkelően fest - az asszonyok is mind szebbnél-szebb toaettekben pompáznak, - Gábor is - az örömapa, - belebujt a fekete atillájába, persze morgott, hogy mennyire kihízta.

Csak ez a Straub Konrád, a berlini professzor zavarja az összhangot, lehetetlen, felemás öltözködésével... De hát egy ilyen híres tudós mindent el lehet nézni és megbocsátani... És repülőgépen jöttek. Ennél már igazán nem lehet valaki előkelőbb...

Zsuzsika és Attila mintegy álomban térdeltek egymás mellett az oltár előtt és fogták szorosan egymás kezét és igazán, de igazán nem láttak semmit a nagy előkelőségéből.

Csak az orgona hangját hallották és egymás kezének meleg, erős szorítását érezték, amely most egész életükre összekulcsolódott, jóban-rosszban, holtomiglan-holtodiglan...

Thea bájosan mosolyogva állt a menyasszony mögött, jobbról is, balról is egy-egy vőfélyrel s két virágbokrétaival a kezében.

Ezt egész természetesnek találta, valamint azt is meglepéssel állapította meg, hogy ő a legszebb az egész társaságban, s hogy ezeknek a vidéki, kisvárosi asszonyoknak a legszebb ruhája is messze elmarad az ő gyönyörű, ízléses, sárga selyem toalettje mögött, amely a legelső bécsi szalonban készült.

Legesleg hátul, a násznép közé elvegyülve állt Sárika, a két ifjú levente oltalma alatt.

Csodálatos, de senki sem vette észre, hogy nincs ott, az első sorban. Még Cilike nagymama mindentlátó szeme sem fedezte föl, mert ez a mindentlátó szem most könnytől volt fátyolos.

Ha Sárika titokban, tudat alatt, a lelke mélyén remélte, hogy az ő visszavonulása nagy fel-tűnést fog kelteni, s hogy Tamás megtörve, alázatosan fog tőle bocsánatot kérni - úgy ebben a reménységében alaposan csalódott.

Senki sem törődött vele, senki sem kérdezősködött utána, senki sem kereste. Legkevesbé Tamás.

Sárika jól láthatta, hogy ott áll Thea mellett, együtt jöttek, minden bizonnyal együtt is mennek el, s a vacsoránál is egymás mellett fognak ülni...

Ő pedig, Sárika, majd a gyermekasztalnál ülhet a két öccse között, akár versenyezhet is velük, hogy ki eszik többet... míg Tamás Theával fog mulatni... vele fog táncolni... neki fog udvarolni...

- Oh, gyűlölöm, gyűlölöm... - sziszegte magában összeszorított fogai között és ekkor hirtelen először jutott eszébe, hogy tulajdonképpen miért háborodik ezen annyira fel? Miért gyűlöli most úgy Tamást?...

Csodálatos világosság ragyogott egyszerre föl előtte.

Amire eddig sohasem gondolt, azt most ebben a pillanatban, fájdalmas, édes, gyötrő, szent bizonyossággal megérezte, megértette...

Mintha egy pillanat alatt levetette volna a gyermekcipőket, már nem volt többet kislány, egyszerre megérett a szenvedésre, gyötrődésre, s alázatosan meghajtva fejét, halkan sugta magában:

- Szeretem... nagyon szeretem...

- Ne bögj! - morogta barátságos figyelmeztetéssel a fülébe Gyuri öccse. - Egész piros már az orrod! Igazán nem értem, ezek a nők miért bögnek, mihelyt egy esküvőt látnak!

Sárka máskor erre a kijelentésre legalább is egy jót csípett volna a Gyuri karján, de most nem felelt egy szót sem. Szép csendesen, halkan kifujta az orrát, s közben elhatározta, hogy az ő életének most már nincs más célja, mint Tamás boldogságáért imádkozni... Ha Theában találja meg ezt a boldogságot, ám legyen, ő most már nem dacos haraggal fog visszavonulni, hogy ne zavarja őket, hanem szent áldozatkészséggel tűnik el örökre a Tamás útjából...

Ezen a gyönyörű szép elgondoláson persze megint sírni kellett egy kicsit, s most már Bandi is oldalba lökte, gyöngéd figyelmeztetésül.

- Bizony Isten, aki reád néz, azt hiszi, hogy most temetik Zsuzsikát - súgta lenéző ajkbiggyesztéssel. - Hihetetlen, milyen korlátolt felfogásúak vagytok ti nők!

Sárka erre sem felelt semmit.

IV.

És így történt, hogy nagymama, mikor a vendégek mind elmentek, ott találta őt meg a fogas alatt elbujva, a kabátok meleg, sötét árnyékának oltalma alatt.

A vacsora alatt valósággal hősiezen viselkedett Sárika.

Ott ült a gyerekasztalnál, a két öccse, a rózsaszínruhás, kis rokokóbabák, a bársonyruhás kis apród s még egy sereg rokongyermekek között. Vigyázott rájuk, szalvétát kötött a nyakukba, igazságot tett köztük, ha összevesztek, s minden tekintélyét latba vetve akadályozta meg, hogy Gyuri és Bandi egy egész tortát eltulajdonítsanak.

Csak néha vetett egy-egy pillantást a nagy asztal felé, s lemondó sóhajjal állapította meg, hogy Tamás valóban nagyon jól mulat Theával.

De mikor aztán vacsora után az egész társaság fölkerekedett, hogy kikísérjék a vasúthoz azokat, akik elutaznak, mikor tudta, hogy most már Tamás is elutazik, anélkül, hogy tőle bocsánatot kért volna, vagy legalább észrevette volna, hogy ő milyen magasztos áldozatkészséggel, lemondással tért ki az útjából - akkor véget ért Sárika hősiessége.

Még Lali nénitől és Balázs bácsitól sem akart elbúcsúzni, nem akart látni senkit, nem akart találkozni senkivel - és bebújt a fogas mögé, nagyapa és nagymama meleg, védelmező, biztos rejtékhelyet adó kabátja alá...

És most ott kocogott nagymama mellett, szorosan fogva a kezét és azon gondolkozott, hogy ez az egész élet nem ér semmit, s hogy legjobb volna meghalni...

Nagymama pedig úgy tett, mintha nem vett volna észre semmit.

- Tudod mit, Sárókám, - mondta, mikor hazaértek, s kényelembe tették magukat, - főzz hamar egy teát, az jól fog most esni, s aztán beszélgezzünk kicsit. Én még nem vagyok cseppet sem álmos! Te sem?

- Én sem, - fuvolázta Sárika síri hangon, s engedelmesen elkészítette a teát a gyorsforralón s ügyesen tálcára rakva mindent, bevitte a nagymamához, aki kényelmes karosszékében ülve, csendesen mosolygott maga elé.

- Nagyapa már lefeküdt, - intett Sárókának, - persze öreg emberek csak feküdjenek is korán le. De mi még fiatalok vagyunk, nem álmosodunk olyan hamar el. Beszélgetünk egy kicsit. Nagyon szép volt az esküvő, ugy-e?

- Nagyon, - felelte Sárika, s gyorsan felhörpintette a teáját.

- Zsuzsika gyönyörű volt, mint egy angyal - folytatta tovább nagymama. - És az az Attila, hogy meg volt hatva, hogy el volt érzékenyülve! Az a hetyke, virtuskodó, duhaj magyar legény! Milyen szelíd, kezes bárány lett belőle! Az ember nem is képzele, hogy az igazi, becsületes, tiszta, őszinte szerelem hogy át tudja formálni az embert! Ki is hitte volna, mikor tavaly véletlenül Gácsszentpéterre kerültünk nyaralni, hogy a jó Isten így rendezi el a sorsotokat, - akarom mondani a Zsuzsika sorsát. Én hiszem és remélem, hogy nagyon boldog lesz!

- Igen, - bólintott Sárika - ő nagyon boldog lesz...

- De Balázs bácsi nem tetszik nekem, - kezdte ismét rövid szünet után nagymama, gondterhelt arccal. - Nagyon rossz színben van, sápadt, levert, látszik rajta, hogy nem egészséges. Úgy látszik, a tavalyi fürdőzés mégsem gyógyította ki teljesen. Azt mondta Lali néni, az idén is el kell utazniok.

- Igen, - bólintott ismét Sárika, olyan közömbösen, mint akit az egész dolog nem érdekel.

Nagymama most hosszabb szünetet tartott.

- Holnap Józsi bácsiék is hazautaznak, - kezdte aztán ismét, - Vilma hiába marasztalta, nem akarnak tovább maradni. Erzsike néni bizalmasan elmondta nekem, hogy azért kell hazasietniök, mert erre a hétre jelentette be látogatását Giovanni Corradino di Ferrari, egy olasz herceg, akivel Thea a télen, a követségi bálon ismerkedett meg, s aki annyira érdeklődött iránta, hogy azóta már kétszer jött el Rómából, látogatóba. Úgy látszik, a dolog komoly, Theának is nagyon tetszik a herceg.

...Mi az? Mi történt?... Egyszerre kisütött volna a nap? Pedig hiszen este van, azaz éjjel... És mégis milyen ragyogó világosság lett egyszerre...

Sárika napfényes mosollyal emelte fel arcát nagymama felé.

- Herceg? - kiáltott izgatott érdeklődéssel. - Hogy is hívják csak? Miféle herceg?

- Giovanni Corradino di Ferrari - ismételte nagymama csendesen. - Attasé volt Bécsben, de aztán hazarendelték Rómába, s most a Duce titkári hivatalába van beosztva. Nagyon tehetséges ember, szép karrier vár rá. Józsának is igen tetszik. Amellett igen gazdag is. Thea nem találhatna magának hozzá illőbb férfit.

Sárikának még a lélegzete is elállt.

- És... és... Thea akarja? Nem inkább mást választana?...

Nagymama szelíden mosolygott.

- Thea egy kis boszorkány, aki mindenkivel kacérkodik és mindenkinek tetszeni akar. De azért van elég magához való esze, s nagyon jól tudja, kit kell választania. Csak persze, kéretni fogja magát, s a hercegnek majd esdekelnie kell, hogy igent rebegjen!

- Jaj, csak már megkérné - kulcsolta össze áhítatosan a kezét Sárika. - Tudod, nagymama, csak azért, igazán csak azért, mert én szívből kívánom, hogy Thea boldog legyen.

- Tudom, - mosolygott nagymama, s megsímogatta a Sárika szőke, copfos fejét, aki már rég ott kuporgott a kis zsámolyon, nagymama lábánál. - De most menjünk aludni, Sárikám, már nagyon késő van.

- Még nem, nagyanyus, még kicsit nem, - esdekelt Sárika. - Én nem vagyok egy cseppet sem álmos. Nagyanyus... én úgy sajnálom, hogy nem mentem ki a vasúthoz.

- Én se mentem ki, - nyugtatta meg nagymama. - Öregeknek és gyermekeknek mindig jobb, ha otthon maradnak!

Sárika nyelt egyet.

- De én... én szerettem volna elbúcsúzni Lali nénitől és Balázs bácsitól... Úgy is illett volna... Mit gondolsz, nagyanyus, vajjon nem haragudott meg reám Lali néni?

- Lali néni? - felelt nagymama kissé vontatva. - Nem, nem hiszem, hogy Lali néni megharagudott volna.

- És... és... és... nagymama, kérlek... Lali néni nem hívott meg az idén Gácsszentpéterre? - nyögte ki Sárika nagynehezen.

Nagymama két keze közé fogta Sárika arcát és úgy nézett egyenesen a szemébe.

- De igen, Sárikám, nagyon is hívott. De én azt hiszem, sokkal helyesebb, ha az idén nem megyünk le. Ne gondolja senki rólunk, hogy futunk valaki után. Értesz engem, úgy-e, Sárika?

Sáríka lehajtotta a fejét.

- Értelek, nagyanyus, - felelt halkán és megcsókolta nagymama kezét.

Nem tehetett róla, hogy közben két kövér könnycsepp buggyant ki a szeméből.

Istenem, a dolog, úgy látszik, mégsem olyan egyszerű. Miért ne mehetne ő most már többet úgy le Lali néniékhez, mint mult évben volt, s miért ne lehetne ismét gépíró kisasszony Balázs bácsi ügyvédi irodájában, mialatt Balázs bácsi Lali nénivel fürdőre utazik?

Miért nem olyan egyszerű minden, mint ahogy magában elképzei.

De azért milyen jó, hogy Giovanni Corradino di Ferrari herceg a világon van! Nagyon kedves ember lehet, Sáríka máris a szívébe zárta és mikor lefeküdt, mielőtt elaludt volna, forrón imádkozott érte, hogy nehogy valami vasúti baleset érje, hogy szerencsésen megérkezzen Bécsbe és hogy Thea kegyesen elrebege neki a boldogító igent...

V.

Elmult az ősz, el a hosszú tél is, nem történt semmi különös dolog.

Azaz hogy mégis. Tamás fenn volt Budapesten, letette az ügyvédi vizsgát, de csak éppen egy pillanatra látogatott el Sárrikáékhoz. Nagyon sietett haza, mert édesapja folyton gyöngélkedett s neki egyedül kellett vezetni az irodát.

Nagyon komoly és levert volt. Alig beszélt pár szót. Sárrikának a szívébe nyilallott: vajjon nem haragszik-e reá még mindig azért, hogy az esküvőn olyan nevetlenül viselkedett vele szemben?

Vagy talán - oh, Istenem - talán az fáj neki, hogy Thea csakugyan hozzáment feleségül az olasz herceghez... Karácsonykor volt az esküvőjük, csak egész csendben, mert a hercegnek családi gyásza volt, pár hónappal azelőtt halt meg az édesanyja.

De Thea nem bánta, hogy az ő esküvője nem lehetett olyan fényes, mint Zsuzsikáé volt. Azt írta Erzsike néni, hogy Thea teljesen megváltozott, annyira beleszeretett a hercegbe, hogy semmi egyébbe nem törődött és boldogan utazott el vele Rómába, új otthonába.

Sárrika forrón fohászkodott az Egek Urához, hogy Thea boldogsága állandó legyen, nehogy csalódva visszajöjjön Rómából, s forrón imádkozott különösen azért, vajha Tamás is épp olyan tiszta szívből kívánná ezt, mint ő.

De Tamás kiismerhetetlen rejtéllyé vált előtte.

Az alatt a rövid idő alatt, amíg ott ült a szalonban nagymama és nagyapa társaságában, úgyszólván kizárólag csak nagyapával beszélt, csupa hivatalos dolgokról, peres ügyekről, reá, Sárrikára ügyet sem vetett és mikor elkészönt, egy szóval sem mondta, hogy: - a viszontlátásra, Gácsszentpéteren.

Úgy látszik, mégis haragszik.

Sárrika le volt sujtva. Kezdte az életet megint kilátástalannak, szomorúnak és céltalannak találni.

Csak akkor vidult fel kissé, mikor levelet kapott Zsuzsikától. Ez némileg helyrebillentette lelki egyensúlyát.

Zsuzsika nagyon boldog volt.

„Úgy élek itt, mint egy királyné a birodalmában” - írta majdnem minden levelében. - „Ha látnád, hogy mi lett Attila hajdani, züllött legénylakásából, hát rá sem ismernél. Igaz, hogy anyuskáék gyönyörűen rendbehozták és modernizáltatták a régi, öreg kúriát és olyan szép, hozzáillő bútorokkal rendezték be, hogy teljes az összhang. Sehol egyetlen rikító, oda nem illő színfolt - és az ablakokon az én horgolt csipkefüggönyeim, emlékszel, amit akkor egész nyáron olyan vad buzgalommal horgoltam!... Oly gyönyörűen illenek most ide! És minden ablakban virág, sok-sok virág, piros muskátli, fehér szekfű... És a kertünk milyen gyönyörű! Attila azt mondja, hogy most minden megint éppen olyan, mint mikor az édesanyja élt! Majorság-udvarunk is van. Ha látnád, milyen édesek azok a kis, sárga, pelyhes csibék, pár napja csak, hogy kibújtak a tojásból, olyanok, mint egy-egy aranysárga selyemgombolyag. És a kacsák milyen édesen buták... háp, háp... sipogják, engem már valamennyien ismernek.

Van egy pávánk is, Junónak hívják. Olyan büszkén sétál az udvaron, kiterjesztett, ragyogó legyezőjével, mintha csakugyan maga a pogány istennő, Junó volna!... Én mindig szerettem a falusi életet, de hogy az ilyen szép, érdekes és változatos legyen, azt mégsem képzeltem...

Hanem te, Sárka, igazán nem szép, hogy még nem látogattatok meg minket! Idestova egy éve lesz, hogy itt vagyok, hogy olyan boldog vagyok itt, s még senki sem nézte meg az új otthonomat.

Egyedül anyus volt itt néhány napig, amíg a szalont és a vendégszobát berendezte, de tudod, én láttam rajta, bár nem mondta, hogy unta magát. Hiába, ő nem szereti a falusi életet.

Apus vasárnaponként le szokott rándulni egy napra, de őt sem nagyon érdeklik a kis csirkék, a virágok, meg a gyümölcsös, ahol most oltott Attila gyönyörű barackfákat, az idén már virágoztak is...

Te kellene lejöjj hozzám, Sárka és nagyanyus, ti tudom, élveznétek itt mindent s velem és Attilával együtt örülnétek mindennek.

Igazán nem tudom megérteni, miért nem akartok lejönni! Nagyanyus minden levelemre, amelyben hívom, azt válaszolja, hogy majd később, most még nem lehet.

De most már nem várok tovább. Okvetlenül szükségem van reád, Sárka.

Jövő hónapban a Falu-szövetség nagy gazdasági- és népművészeti kiállítást rendez Gácszentpéteren, Attila az egyik elnök, Balázs bácsi a másik. Eulália nénit és engem elnöknőknek kértek föl, mi kell hogy rendezzük a népművészeti, kézimunka- és szakácsművészeti kiállítást, annyi dolgunk lesz, hogy nem győzzük egyedül. Feltétlenül szükségem van a te segítségedre, Sárkám.

Amint tehát ezt a leveletem megkaptad, rögtön pakkolj és indulj. A magyar díszruhádát ne felejtse elhozni, mert bankett is lesz, este meg tánc és a megnyitáson csupa főherceg meg főhercegnő és miniszter és képviselő lesz jelen. Szóval nagy parádé lesz! Azt hiszem, erre az alkalomra anyus is szívesen le fog jönni. Attila is azt üzeni, hogy örök harag, ha nem jössz!

Utóirat. Azt tudod, úgy-e, hogy a kis piros autót nemadtuk el, mint anyus akarta, hogy mást vegyünk helyette. Attila azt mondta, hogy ettől soha nem válik meg, mert ebben ült, mikor engem legelőször meglátott, - emlékszel, mikor a piócák engem meg akartak enni!... Te, én azt hiszem, a piócák a legkedvesebb állatok a világon! Én nagyon szeretem őket, hiszen náluk nélkül sohasem találkoztam volna Attilával... A kis piros autót tehát újra belakoztattuk, teljesen rendbehoztuk - és képzelj, én is megtanultam vezetni, s mikor megérkezel, a vasúttól én foglak behozni!...

Utóirat. Ne félj, Sárka, én is ott leszek! Attila."

Sárka háromszor körültáncolta a szobát, mikor a levelet végigolvasta. Aztán rohant nagyanyushoz.

- Most már nem lehet kifogásod ellene, nagyanyus, hogy lemenjünk Zsuzsikához, - lihegte. - Hiszen szüksége van reám! És Eulália néni is kell, hogy segítsen és Balázs bácsinak és Attilának! Hű, mennyi dolgom lesz! Most már senki sem gondolhatja, hogy azért... azért... megyek le... mert hogy... izé... És én is meg fogok tanulni soffirozni!... És azt a kiállítást meg kell rendezni! Nálam nélkül bizonyosan nem tudnak elkészülni semmivel!...

- Ugyan ne mondd! - csodálkozott nagyanyus. - És hogy fogod megrendezni?

- Azt... azt még nem tudom, de majd kitalálom! - bizonykodott Sárika. - És a fehér ruhámat rögtön kivasalom... de a kék selymet is elviszem... és a tenniszruhámat... jaj, itthon ne felejtsem a tenniszütőt, meg a tenniscipőt... Vajjon hány órákor indul a vonat?...

- Sárika! - szólt nagyanyus komolyan. - Meg se kérdezed, hogy szabad-e elutaznod?

- Szabad, nagyanyus! - felelt Sárika ragyogó arccal. - Szabad! Hiszen Zsuzsikához megyek!

Nagyanyus egy ici-pici sóhajt nyomott el.

Tudta jól, hogy nincs hatalom, amely most már visszatárhathná Sárikát. Ha megtiltaná neki, talán arra is képes lenne, hogy elszökne!

Hát menjen, Isten nevében.

Hátha a boldogsággal fog találkozni útjában...

VI.

Az állomáson Zsuzsika várta Sárikát - a kis piros autóval. Persze, Attila is ott volt és Zsuzsika kegyesen megengedte, hogy Attila soffirozzon, mert nekik Sárikával rengeteg sok beszélgetni valójuk volt.

A rövid úton hazáig Sárika mindent megtudott, ami két év alatt Gácsszentpéteren és környékén történt.

Pákay Málcsival, aki akkoriban szét akarta pletykálni őket, ami bizony Eulália néni okos közbelépése nélkül majdnem sikerült is, - most a legjobb barátságban vannak, mert egy új, fiatal jegyző került a községbe, aki most Málcsinak udvarol, s aki Attilának nagyon jó barátja.

A régi jegyzőt, aki annyi háborúskodásnak volt az okozója, felfüggesztették az állásától s el is költözött valahova messze vidékre.

- Boribovics - emlékszel, az a züllött firma, - akit mi ketten lefűleltünk, mikor ki akarta lopni a pénzt az íróasztal fiókjából, szintén eltűnt. Isten tudja, hol, merre csavarog.

Most teljes a béke a kis városban, nincsenek pártok, nincsenek ellenségeskedések, az asszonyok, leányok mind lelkesedéssel dolgoznak a kiállítás érdekében, majdnem mindennap értekezlet van, vagy Eulália néninél, vagy itt Zsuzsikánál, s legfeljebb azon versenyeznek, ki milyen ruhát csináltasson a megnyitásra, vagy ki tud szebb és értékesebb régi, népművészeti kézimunkát beszerezni a környékbéli falukból, - na, meg ki tud majd különb tortát meg pástétomot készíteni a szakácművészeti kiállításra!...

Ágost Tivadar főherceg személyesen fogja megnyitni a kiállítást, a szakácművészeti és kézimunkakiállítást meg a felesége, Annunziata Mathilda őfensége és elhozzák a kis Alice főhercegnőt is magukkal - és Eulália néni már tanulja a beszédet, amellyel a fenséges asszonyt üdvözölni fogja.

Sárikának már kezdett zúgni a feje, annyi minden ujságot hallott egyszerre, - ámbár csak éppen arról nem hallott, amiről a legjobban szeretett volna...

De úgy látszik, Zsuzsikát, amióta asszony, csak az érdekli, ami közvetlenül reá tartozik...

Hanem az otthona, az csakugyan nagyon szép volt!

A régi kúria tágas, bolthajtásos szobáival, új, kényelmes bútorokkal, szőnyegekkel berendezve, mégis régi magyar úriház nemes egyszerűségét mutatta, s a sok virág mindenfelé, a fehér csipkefüggönyök az ablakokon barátságossá és otthonossá tették a nagy termeket.

Meg kell adni, hogy Hóry Gábornénak, Zsuzsika édesanyjának volt érzéke az ilyesmi iránt, s jó ízlése is. Sehova egyetlen túlmodern bútordarabot nem erőszakolt be. De a konyhát és a fürdőszobát, azt aztán teljesen modernül rendezte be, fehér csempével, villanytűzhellyel, tálalóval a konyhában, süllyesztett, színes fürdőkáddal, zuhannyal, tükrökkel, mosdóval a fürdőszobában.

Attila és Zsuzsika, akik nem igen törődtek semmivel és minden jó lett volna nekik úgy, ahogy volt, - erre az egyre nagyon büszkék voltak, s mindenkinek eldicsekedtek:

- Van saját vízvezetékünk és saját fürdőszobánk!

Azon a vidéken bizony ez ritkaságszámba ment.

Sárika mindentől el volt ragadtatva és egyszeriben olyan otthonosan érezte magát, mintha nem is most lett volna itt először.

Zsuzsika azonnal munkába is állította. Rengeteg jelentkezőlapot kellett legépelni és elküldeni a jegyzőknek, tanítóknak, bírónak, lelkészeknek, minden faluba és községbe, amely a járáshoz tartozott.

Attila ajánlkozott, hogy mindenüvé személyesen is elmegy és fölkeri a jegyzőt, a bírót, hogy osszák szét a jelentkezőlapokat az emberek között és buzdítsanak mindenkit, hogy küldje be a kiállításra, ami értékes, szép, régi kézimunka, csipke, varrottas, hímzés, meg régi kancsók, tálak, kerámia darabok csak birtokukban vannak.

Voltak intelligens emberek, akik azonnal megértették mindennek a célját és értelmét, de legtöbb helyen bizony a falusi nép értelmetlenül és bizalmatlanul zárkózott el. Azt hitték, hogy az urak csak be akarják csapni őket és elvenni, ami még kevés értéktárgyuk van.

Volt olyan falu is, ahonnan csodaszép, 150 éves hímzett halotti lepedőket küldtek be, amely ott nemzedékről-nemzedékre szállt, s amellyel ősi ceremóniák között borították be a halottaságyat.

De küldtek be képeslevelezőlapokból összeállított kosarat is és kislányok elemi iskolai kézimunkáit.

Zsuzsikának és Eulália néninek ugyancsak meggyűlt a dolga, amíg mindent kiválogattak s enyhítették a sok sértődést, ami a visszautasított kézimunkák nyomán keletkezett.

- Sárrikám, holnap el kell menned Lali néninek segíteni, most telefonált, - mondta Zsuzsika mindjárt másnap, hogy Sárrika megérkezett. - Attila majd elvisz tíz órakor az autón. Én nem mehetek, mert nagymosás van, nem hagyhatom a mosónékat magukra.

Sárrika szíve nagyot dobbant.

Még amióta megérkezett, Zsuzsika nem említette Lali néniéket, csak éppen a kiállítással kapcsolatban. Arról pedig, amiről Sárrika leginkább szeretett volna hallani, egyáltalán nem beszélt.

Hihetetlen, hogy ez a Zsuzsika, mióta olyan boldog asszony, milyen közömbösséget tanusít másnak a szívügyei iránt!

De azért Sárrika egy világért meg nem kérdezte volna: - Mi ujság Lali néniéknél?... Tamás itthon van-e?... Udvarol-e valakinek Tamás?... Vajjon haragszik-e reá még mindig Tamás?...

Teljes közömbösséget mutatva indult másnap útnak Attilával.

De azért, hogy dobogott a szíve, mikor az országútról befordultak a jólismert utcába, s a kis piros autó megállott a bíborvörös krimzonrózsával befuttatott szép ház előtt.

Olyan volt itt minden, mint két évvel ezelőtt. A piros rózsák diadalmas pompával nyíltak, virágoztak, mintha tűzpiros csillagokkal lett volna behintve az egész ház és a kis előkertben a fehér liliomok, a bolyhos, rózsaszín szekfűk fűszeres, édes illatot árasztottak.

És ott, az udvaron túl, a nagy gyümölcsös. A zöldelő lombok közül már átcsillant az arany-sárga barack, s a gyümölcsösön túl a nádas rejtelmes suhogása idáig hallatszott...

Igen, itt minden éppen olyan volt, mint két évvel ezelőtt, békés, csendes, nyugalmas mozdulatlanságban, mintha az élet megállott volna...

És a széles, fehér kőlépcsőkről éppen olyan fürgén, vidáman mosolyogva gurul eléje Eulália néni, egy kissé talán kövérebb, egy kissé talán fehérebb a haja, de a két karját éppen olyan szeretettel tárja feléje.

- Jaj, de jó, hogy jössz, Sárikám, már nem győzöm egyedül! Már alig vártalak! Tudod, annyi baj van ezekkel a falusi asszonyokkal, nem mindegyik érti meg, hogy mit akarunk. De mit mondok, még a jegyző sem érti! Olvasd csak, éppen most kaptam ezt a levelet.

De nem adta oda Sárikának, hanem maga olvasta fel, kellő hangsúlyozással:

„Tisztelt nagyságos asszony! Fáradozásom csekély gyümölcsét, melyet nagynehezen tudtam ennyire is összehozni, szíves pártfogására támaszkodva, kellő elhelyezését kérve, tisztelettel megküldöm. Tiszteletteljes kézcsókkal, Gedő Ábris, Örsvár jegyzője.”

- Na és? - kérdezte Sárika csodálkozva. - Mit küld a jegyző úr ezen ékes levéllel?

- Mit? - mondta Eulália néni alig bírva visszafojtani nevetését. - Itt a jelentkezési lap, nézd. Kiállítási tárgy: 1 darab 7 éves, vöröstarka tehen! A kézimunka és népművészeti kiállításra küld nekem egy vörös-tarka tehenet! Holnap bizonyosan behajtják ide az udvarra! Mi a csudát csináljak én a kézimunkakiállításon egy tarka tehenénnel!

Eulália néni úgy nevetett, hogy majdnem fuldoklott belé és nevetett Sárika is szívből, jóízűen.

De egyszerre torkán akadt a nevetés. Kinyílt az ebédlő ajtaja, s előtte állott Tamás.

Sárika érezte, hogy egyszerre olyan piros lesz, mint a pipacs. Ezért mérgelődött és mégjobban elvörösödött.

De Tamás olyan nyugodtan, barátságosan és elfogulatlanul üdvözölte, hogy erre hamarosan visszanyerte önuralmát.

- Csakhogy itt láthatjuk végre, Sárika - mondta vidáman mosolyogva, s olyan ragyogó szemmel nézett reá, hogy Sárikának egyszerre megint melege lett.

- Nem haragszik! Nem haragszik! - ujjongott magában, s rögtön elhatározta, hogy mihelyt alkalom lesz reá, ünnepélyesen bocsánatot fog kérni tőle, amiért megsértette.

- Mit nevettek olyan jóízűen, kedves anyám? - kérdezte Tamás. - Behallottam az irodába a víg nevetést.

- Jaj, édesapádat vajjon nem zavarta? - ijedt föl Eulália néni.

- Dehogy. Csendesen alszik, nem ébredt föl.

- Hála Istennek!... Ezen neveltünk, kisfiam, ezen a jelentkezési lapon. Az örsvári jegyző egy tehenet rekvirált a faluból a kézimunkakiállításra.

Tamás is elolvasta a levelet.

- Ábris bátyám nagy buzgalmban elvétette a címzést - nevetett. - Ezt az állatkiállításra akarta küldeni. Oda meg biztosan az örsvári varrottas törülközőket jelentette be. No, majd én elintézem a dolgot. Hogy van különben, Sárika?

- Nagyon jól - mosolygott Sárika. - És olyan szép itt minden... És úgy érzem, mintha el sem mentem volna! Oly gyönyörűek a rózsák és a liliomok a kertben!

- Igen, minden jó volna és szép volna - sóhajtott most elboruló arccal Eulália néni, - csak Balázs bátyád volna egészséges! De én látom, hogy napról-napra hogyan gyengül, akár-mennyire is akarja titkolni!

Könny borította el Eulália néni szemét. Vége volt a jókedvének.

Tamás átölelte édesanyját.

- Ne búsuljon, kedves anyám. Nincs aggodalomra ok. Hiszen mondta az orvos is, hogy nincs semmi komolyabb baj. Hamarosan jobban lesz édesapa!

- Adja a jó Isten! - sóhajtott Eulália néni. - Most aztán jöjj, Sárka, segíts rendezkedni. Nézd ezt az oltárterítőt, ezt Botondfalváról küldte be a plébános úr, ez kétszázéves! Nézd ezt a csodálatos hímzést rajta. Odavaló falusi asszonyok hímezték.

Sajnos, de úgy áll a dolog: ma már senki sem tud ott többet így hímezni. Érdemes volt újra megtanítani őket. Ezt vitrinbe kell majd tenni, olyan értékes. Ellenben ez a horgolt csipke-terítő nem sokat ér. Modern kézimunka, amilyent minden divatlapból le lehet horgolni. De a bíróné leánya küldte be, nem lehetett visszautasítani. Majd rózsaszín papírt teszünk alája, úgy jobban fog mutatni. Most mindenről jegyzéket fogunk készíteni, hogy aztán tudjuk pontosan, mit, kinek kell visszaküldeni.

Sárka egy gyors, vágyódó kis pillantást vetett a kertbe, a gyümölcsös felé. Mennyivel jobb volna most Tamással kézenfogva leszaladni a fák és a bokrok közé, pöszmétét és málnát szedni, a barack is kezd már érni...

De aztán hamar Eulália néni felé fordult és buzgón kezdett neki segíteni a rendezkedésben. Tamás visszament az irodába.

VII.

Az ebédhez kijött szobájából Balázs bácsi is.

Sáríka, bár a fiatalság gondtalanságával nézett mindent, mégis megdöbbsen, mikor meglátta.

Olyan sápadt volt, hogy szinte átlátszó volt az arca, s annyira lefogyott, hogy csak úgy lógott rajta a ruha. Aki mindennap látta, talán nem is vette észre, de Sáríka már közel egy éve, hogy utoljára látta, s egészen megijedt a nagy változáson.

De Balázs bácsi olyan hősiesen tartotta magát, azt akarta, hogy senki se vegye észre, hogy ő beteg, ő maga sem akart tudomást venni róla. Sohasem panaszkodott, nem türelmetlenkedett, s éppen csak úgy engedelmesen betartotta a diétát, amit az orvos előírt.

- Nincs nekem semmi bajom, nem fáj semmim, - mondta mindig, ha kérdezték tőle, hogy van?

Sáríkanak nagyon megörült, mindig is nagyon szerette, most meg különösen örült, hogy segítségére lesz Eulália néni, akit szeretett volna minden fáradságtól megkímélni.

Néha kutató szemmel nézett Tamásra, onnan Sáríkára és sokáig nem szólt semmit, mintha valamin mélyen elgondolkozott volna.

De ezt csak Tamás vette észre, aki folyton gyöngéd figyelemmel vigyázta apjának minden mozdulatát. Eulália néni teljesen el volt foglalva a buzgó kínálgatással, Sáríka meg derűs mosollyal örült mindennek, nagyszerűen érezte magát, dicsért mindent és mindenből kétszer vett, mert tudta, hogy ezt Eulália néni így szereti.

Ebéd után azután, míg Eulália néni és Balázs bácsi lefeküdtek kissé pihenni, leszaladt a kertbe.

A napfény szinte forrt. Aranyhátú bogarak mászkáltak a fűben, s apró, kis, kékszárnyú pillék rajzottak sűrű karéjban, eszeveszett táncot járva a szikrázó napsugárban.

A málnabokrokon a piros, érett szemek mint rubintkövek, csillogtak, s a terebélyesedő barackfák lombjai közül aranyárga barackok mosolyogtak le kövéren, éretten, finom ananászillatot árasztva.

A kerítésen túl, a hosszú, lándzsalevelű nádas suhogott titokzatosan és rejtelmesen.

- Jaj, de szép a világ! - kiáltott fel Sáríka önkénytelenül is hangosan, s kitérte a két karját, mintha magához akarta volna ölelni ezt az egész szép világot.

- Különösen málnával és érett barackkal fűszerezve, - szólalt meg mellette Tamás, aki nyomon követte. - Nincs kedve fölmászni a fára, Sáríka?

- Nem volna rossz, - mérlegelte Sáríka az ágakat. - Csak más ruha kellene hozzá. Ennek a fele ottmaradna az ágak között!

- Az a kis piros babos kartonruha volna jó, amelyiket akkor viselt, mikor itt nyaraltak! - mosolygott Tamás.

- Hogyan, hát maga emlékszik, milyen ruhám volt ezelőtt két évvel? - álmélkodott Sáríka.

- Mindenre emlékszem - felelt Tamás csendesen és olyan mélyen nézett a szemébe, hogy Sáríkanak egyszerre a torkában kezdett dobogni a szíve.

Hamar elfordult, a málnabokrokhoz sietett, s málnát kezdett szedni.

De egyetlen szemet sem tudott megenni, csak tartotta a kezében, s a keze egészen vörös lett tőle, s a málna-lé végigfolyt rajta.

- Sárka, - mondta Tamás halkán, s megfogta málna-létől csepegő kezét, - én olyan szomorú vagyok. Nem így képzeltem, hogy találkozunk, mikor én leteszem az ügyvédi vizsgát és kész ember leszek. De az édesapám nagyon beteg. Menthetetlen... Az orvosok megmondták nekem... De kedves anyám nem tudja, nem is akarom, hogy megtudja. Hadd reméljen és bízson az utolsó percig... Csak magának mondom el, mert valakinek el kell mondanom, úgy nyomja, szorítja a szívemet... Én nagyon szeretem az édesapámat, Sárka és úgy fáj, hogy szenvedni látom, s hogy nem tudok rajta segíteni... És ezért... ezért úgy érzem, hogy most nem szabad egyébre gondolnom, nem szabad önzően a saját boldogságommal foglalkozni... Ért engem, úgy-e, Sárka?

Sárka tágra nyílt szemmel nézett szembe vele.

- Értem... - suttogta halkán, s a málna mind kihullott a kezéből, amint erősen megszorította Tamás kezét. De e pillanatban igazán nem törődtek vele, hogy mindkettőjük keze vörös lett. - Értem... Szegény Balázs bácsi... De... de Istenem... hátha jobban lesz? Hátha meggyógyul egészen?

Tamás szomorúan ingatta a fejét.

- Nincs remény. De addig is, nekem szent kötelességem, hogy minden percem neki szenteljem és ami könnyebbülést, ami örömet szerezhetek neki, azt mind megszerezsem. Magamra nem szabad gondolnom, csak reá. Azt hiszem, vétkeznék, ha én most a boldogságot keresném, mialatt az édesapám szenved...

Sárka úgy érezte, hogy még soha ilyen nagynak, ilyen nemesnek nem látta Tamást. Egyszerű, keresetlen szavaiból a fiúi szeretet, kötelességtudás és önfeláldozás sugárzott. Érezte, hogy most valamit mondania kellene, de egyetlen szó nem jutott eszébe.

Csak hallgatott és a szeme tele volt könnyel.

De ebben a hallgatásban benne volt minden. Egy egész életre való fogadalom...

VIII.

Gyönyörű, nyári reggel virradt a nagy izgalommal várt kiállítás megnyitására. Sőt, talán még túlságosan is szép volt. Igen nagy volt a meleg. A nap már korán reggel úgy égetett, mintha tüzes dárdákat dobáltak volna alá az égből.

A főispán, a polgármester s a többi előkelőségek, akik frakkban, fekete ferencjózsefkabátban várták az autó érkezését, mely a főhercegi vendégeket hozza, csak úgy izzadtak, s törülgették verejtékező homlokat.

Izzadt, verejtékezett a közönség is, mely sűrű sorokban tömörült az útvonalon. De azért nem mozdult senki. Mindenki látni akarta a bevonulást.

A házak fel voltak lobogózva, az utcák gyöngyörűen kisöpörve, megöntözve, talán még soha ilyen szép, tiszta és ünnepélyes nem volt Gácsszentpéter.

Most eldőrdült a három taracklövés, utána mindjárt felhangzott a hangos éljenzés végig az egész útvonalon, a banda rázendített a Rákóczi-indulóra, s az autók begördültek a templom-térre, ahol az ünnepélyes fogadtatás volt.

Az első autóban ült Károly Ágoston őfensége, a szárnysegédével, a másodikban Annunziata Mathilda főhercegnő, a kis Alice s egy udvarhölgy, a harmadikban egy őszhajú püspök, aki szintén eljött, hogy a tábori misét celebrálja, aztán két-három autóban országgyűlési képviselők, az államtitkár s még több előkelő úr, akiknek érdekükben állt, hogy jelen legyenek, ahol a főherceg s a püspök úr őfeminenciája jelen van!

A közönség meg lehetett elégedve a díszes felvonulással. Éljenek is torkuk szakadtából.

Az asszonyok, leányok természetesen a főhercegnő ruhájára voltak a legkiváncsiabbak.

Annunziata Mathilda már a határon levetette fehér porköpenyét és autófátyolát. Gyönyörű imprimé-ruhát viselt, olyan könnyű és lenge volt, mint a hab. A kis Alice főhercegnő meg rózsaszín muszlinruháskájában olyan volt, mint egy cukorbaba.

Mindenki el volt ragadtatva és mindenki külön megtisztelve érezte magát őfenségeik díszes megjelenésétől. Károly Ágost összes érdemjeleit is feltűzte, ami még külön megtiszteltetést is jelentett.

A főispán szép beszéddel üdvözölte a magas vendégeket, a polgármester is mondott valamit, de annyira meg volt illetődve, hogy beszédéből nem lehetett érteni semmit.

A főherceg néhány keresetlen, egyszerű szóval válaszolt, s mindenkivel barátságosan kezelt fogott.

Most előlépett Eulália néni, sötétkék taft ruhájában, izgalomtól vörösre gyúlt arccal, s program szerint mint a nőbizottság elnöknője üdvözölte a fenséges asszonyt, s megköszönte, hogy megjelenésével dísz és fényt ad a kiállításnak és kegyeskedik megnyitni a női kézimunka-, iparművészeti s a konyhaművészeti kiállítást.

Szegény Balázs bácsi, aki pár lépésre állott, úgy drukkolt, hogy még a szíve dobogása is megállt, de teljesen felesleges volt. Mert Lali néni olyan ügyesen, talpraesetten mondta el formás kis beszédét, s az első izgalom elmúltával annyira belejött, hogy akár egy óráig is elbeszélgetett volna a főhercegnővel, aki nyájasan mosolyogva nyújtott neki kezét és bemutatatta magának a többi hölgyet is, akik mind mélyen meg voltak illetődve a fenséges asszony kedvességétől.

Most aztán a program szerint következett a tábori mise, a parkban felállított oltárnál.

Szép, ünnepélyes és megható volt ez is. Az őszhajú püspök, aki különben csak minden negyedik évben szokott ide eljönni bérnálásra, most fényes papi segédlettel celebrálta a misét. A levente-zászlóalj s a megye összes hadirokkantjai álltak feszes vigyázz-állásban sorfalat. A bokrok mellett elhelyezett harmónium helyettesítette az orgonát.

A főhercegi pár piros bársonnyal bevont térdeplőn foglalt helyet, s mindenki meghatva nézte, hogy a vitéz, öreg katona, a nagy háború minden szenvedését oly hősiesen végigküzdött királyi herceg milyen alázatos áhítattal hajtotta meg fejét a szent szertartás alatt.

Mise után valamennyien a piactérre vonultak föl.

Most kezdődött a tulajdonképpeni megnyitási ünnepség.

Az éjjel lázas munkával fölállított tribünökön helyet foglalt a közönség. Meg kell adni, hogy minden a legszebb rendben ment. Mindenkinek előre ki volt jelölve a helye, s aki nem tartozott oda, az nem tolakodott előre. Az ezer meg ezerfőnyi közönség türelmesen és fegyelmezetten állt sorban s mindenki örült, ha a szomszédja feje fölött valamit láthatott és hallhatott.

A nemzetiszínű drapériával és zászlókkal díszített emelvényre elsőnek Balázs bácsi lépett föl, mint a kiállítás elnöke.

Most meg Lali néni reszketett és drukolt úgy, hogy a fogai is vacogtak.

Balázs bácsi ma reggel is rosszul érezte magát. Jaj Istenem, vajjon nem fog-e megártani neki az izgalom, a fáradtság... Milyen sápadt, milyen kimerült az arca...

Lali néni izgalmában hol lehúzta a kesztyűjét, hol ismét fölhúzta.

Nem is vette észre, hogy közben el is repedt a kesztyű. Jóságos Istenem, csak most segíts meg... Miért is engedtem, hogy ezt a fáradtságot magára vegye... Nem fogja bírni... Nem fogja bírni...

Közben azonban Balázs bácsi nagyon szépen és nyugodtan, az ő mély, zengő hangján elmondta a beszédét.

Röviden összefoglalva vázolta a Falu-szövetség nemes és szép célját, amelyet a magyar vidékek föltárással szolgálni akar, s fölkérte a főherceget, hogy kegyeskedjék ezt a nemes célú, Magyarország fejlődését és javát szolgálni akaró kiállítást megnyitni.

Hangos taps és éljenzés jutalmazta a rövid, szépen elmondott beszédet. Lali néni mélyen, megkönnyebbülten sóhajtott fel, s Tamás, aki a közelben állott, szintén mélyen és megkönnyebbülten sóhajtott fel, odasietett édesapjához, lesegítette az emelvényről, s aztán odavezette a tribünre, a Lali néni mellett levő székhez.

Lali néni nem szólhatott semmit, csak odanyújtotta a kezét s megsimogatta az ura fehér, kékeres, erőtlen kezét.

Most Károly Ágost őfensége ment föl katonás lépésekkel az emelvényre, s messzehangzó, harsány hangan beszélt az erős magyar élniakarásról, amelynek tanubizonysága, hogy szerte az egész országban mind sűrűbben szólal meg mindenütt a vidék, s összegyűjtve évszázadok és a mai élet minden kincsét, odatárja az egész országnak, az egész világnak: nézzétek, lássátok, mik vagyunk, mit tudunk! És ennek az erős, elpusztíthatatlan magyar akaratnak nevében ezennel megnyitja a kiállítást.

A taps és éljenzés után felhangzott a Himnusz, amelyet az egész közönség állva énekelt együtt, még az öreg püspök s a kis Alice főhercegnő is énekelt.

Azután megindultak valamennyien a kiállítás zöld fenyőgalyakkal és virágokkal díszített helyisége felé, ahová a rendezőség mindezekig senkit sem engedett belépni, hogy az első a főhercegi pár legyen, aki átlépi a kaput.

A főispán és a polgármester legelőször a vadászati kiállítás termébe kalauzolták a főherceget, mert tudták, hogy az érdeklő legjobban, s büszkén mutatták be a sok óriási szarvasagancsot, melyet mind itt, a közeli erdőkben terítettek le, a sok régi, török világból származó fegyvert, kardokat, no meg Sobri Jóska kovapuskáját, amelyet akkor vettek el tőle, mikor elfogták.

Annunziata Mathilda őfenségét a kézimunka- és iparművészeti kiállítás bejáratánál Zsuzsika és Lali néni fogadták mély meghajlással és körülvezették a teremben.

Tizenkét magyarruhás fiatal leány állt sorfalat, köztük Sárka is, s a főhercegnő nyájasan mosolygott rájuk, s megdicsérte őket, hogy milyen szépek.

És dicsérte természetesen a kiállítást is, minden tetszett neki, nagy hozzáértéssel kérdezősködött, hogy melyik vidéken mit dolgoznak az asszonyok és bámulatos önuralommal mosolygott, érdeklődött és kérdezősködött és senki sem vehette észre rajta, hogy tulajdonképpen nagyon fáradt, nagyon szeretne leülni és egy nagyot, hatalmasat, jóízűet ásítani...

De még a szakácművészeti kiállítást is meg kellett tekinteni, a gácszentpéteri asszonyok remekműveit.

Hát ki is tettek magukért az asszonyok, az bizonyos. Olyan torta- és pástétom-költemények voltak itt felhalmozva, hogy bármely fővárosi cukrásznak is becsületére vált volna.

Annunziata Mathilda őfensége itt is legmagasabb tetszését fejezte ki, sőt kegyesen kóstolgatott is mindenből, még pedig igazán szívesen, mert mi tagadás - éhes volt. Reggel korán indultak, s egy üres teánál nem ivott egyebet.

Körülnézett, hogy hol van a kis Alice, s mikor látta, hogy ő is jóízűen falatozik egy finom krémes tortából, odaszólt az udvarhölgynek, aki mellette állott:

- Kérem, vigyázzon, hogy el ne rontsa a gyomrát!

A postamesterné, a Hangya igazgatóné és Heimlerné, a vasuti főnök felesége, akik ezt hallották, el voltak ragadtatva s egészen elérzékenyedve súgták egymásnak:

- Milyen gondos, jó anya!

Pedig hiszen ez oly természetes. Az édesanya szíve egyforma, akár finom selyemruha, akár foszladozó vászon takarja...

Végre, végre eltelt a délelőtt. Őfenségeik végig érdeklődtek, gyönyörködtek és dicsérték az egész kiállítást, gondosan ügyelve arra, hogy mindenkivel, akinek csak valami köze volt a kiállítás megrendezésében, egyforma szívesen és nyájasan beszéljenek és megelégedésüket kifejezzék.

Most aztán következett az ünnepség további fénypontja, a bankett.

Az előkelőségek számára díszes sátor volt fölállítva a parkban, a nagyközönség részére hosszú asztalok sorakoztak az árnyas fák alatt.

Jókedvűen, vidáman, megelégedetten foglalta el mindenki előre megjelölt helyét.

IX.

- Kedves anyám - súgta Tamás édesanyja fülébe, aki a dízsátorban éppen elhelyezkedni készült Annunziata Mathilda őfensége mellett, - én édesapámat hazakísérem, ő úgysem vesz részt a banketten, s már nagyon fáradt. Én sem jövök vissza. Ott maradok mellette.

- Köszönöm, kisfiam, - súgta vissza Eulália néni, - éppen arra gondoltam én is. Apuka kávéja oda van már készítve az asztalra, csak meg kell melegíteni, a grahamkenyér a kamrában van, a második polcon. Aztán fektesd le apukát. Látom, milyen fáradt!

Tamás még egy pillantást vetett Sárika felé, aztán karonfogva édesapját, hazament vele.

Sárika, három másik fiatal leánnyal együtt, abban a kitüntetésben részesült, hogy a fenségek mellé osztották be, felügyelni, hogy rendben menjen a kiszolgálás, ami bizony - vidéki bankettek szokása szerint - nem volt éppen kifogástalan.

De a fenségek nagyon kedvesek, nyájasak és közvetlenek voltak, igazán nem kívánták, hogy olyan szertartásosan menjen minden, mint az udvarnál s barátságosan mosolyogtak a négy magyar ruhás fiatal leányra, akik ott buzgólkodtak körülöttük.

A kis Alice főhercegnő meg éppen nagyon kedves volt.

- Én is szeretnék egy ilyen szép magyar ruhát, - mondta Sáríkáknak, aki éppen paprikás-csirkével kínálta meg, s kis fehér kezével végigsimította a kék bársony pruszlikot. - Ez nagyon tetszik nekem! Majd megkérem a mamámat, hogy csináltasson nekem is ilyen!

Sárika legszívesebben összeecsókolta volna a bájos kislányt, de persze azt nem tehette. Ahelyett inkább még kínálta a csirkéből.

- Én nem tudok venni, - húzta félre a száját a kis főhercegnő. - Nekem mindig kitesznek a tányéromra.

- Ha méltóztatik megengedni, majd én! - szólalt meg hirtelen az egyik kegyelmes úr, aki a kis főhercegnő mellett ült, s máris igen rossz néven vette, hogy nem vele társalog a kis fenség, hanem a kiszolgálóleánnyal. Ő ugyanis annak nézte Sáríkat.

Ügyetlen mozdulattal rakta tele a kis főhercegnő tányérját, s aztán mindenképpen igyekezett figyelmét lekötni, hogy csak vele beszélgesen.

Sárika szerényen visszavonult. Neki nem voltak nagyratörő ambíciói, sem a hiúság nem bántotta, beérte azzal, hogy éberén figyelt, hogy minden rendben menjen.

Most valaki megfogta a karját.

Az egyik magyarruhás fiatal leány volt, akivel Sárika csak most, itt ismerkedett meg, s akiről csak annyit tudott, hogy Etusnak hívják.

- Nézz ki, - súgta Etus, a sátornyílás felé mutatva. - Vihar lesz!...

Sárika ijedten nézett oda.

Sűrű, vastag fekete felhők gomolyogtak az égen, szinte ijesztő közelségben ereszkedve alá.

A levegő forró, fülledt volt, s odakint a fák és bokrok között valami olyan dermedt csend és mozdulatlanság sűrűsödött, mintha elfojtott rémülettel várnának valamit...

Most az ég peremén egy különös felhő jelent meg. Olyan fekete volt, mintha tintából lett volna, s a szélei ezüstös fehéren csillogtak. Hihetetlen gyorsasággal száguldott előre s egyszerre eltakarta az egész égboltozatot. Olyan sötét lett, mint éjszaka.

És egyszerre, mint egy parancsszóra, vad szélroham rohant alá a felhők mögül, olyan tomboló, fékevesztett erővel, hogy a fák és bokrok földig hajoltak, lombkoronájukat engedelmesen letépték, leszaggatták magukról, s ezer meg ezer zöld levél, színes virág eszeveszett kavargásban forgott, táncolt a levegőben.

Fehér, sűrű porfelhőt hajtott maga előtt a szél s zúgva, süvítve harsogta túl a vidám lármát, zenét, hangos beszédet.

A dízsátor egyszerre recsegni, ropogni és ingadozni kezdett. A vendégek ijedten ugráltak fel.

Mintha csatornából öntötték volna, úgy kezdett zuhogni az eső.

Az ezüstszerű fekete felhő fenyegetően nyomult mind előbbre, s mintha láthatatlan hatalmak rendezték volna, félretolták az eső-felhőket, megnyitották az ezüstszerű felhő ajtaját és zuhogó, harsogó morajjal kopogott, csapkodott alá a mogyorónagyságú jég.

Minden rend és fegyelem egyszerre felbomlott.

A szabadban felállított asztalok mögül vad iramodással futott mindenki, amerre tudott.

- Jég! Jég! - kiáltoztak örült kétségbeeséssel. - Elveri a jég az egész termést! Vége a szőlőnek!... Jég!... Jég!...

- Reánk szakad a sátor! - kiáltoztak a dízsátorban, az asszonyok sikoltoztak, rémüldöztek, a férfiak közül egyik-másik igyekezett bátornak és nyugodtnak mutatkozni, a kegyelmes úr, a kis főhercegnőre ügyet sem vetve, gallérját felhajtva rohant ki a sátorból, hogy valahol biztos menedéket keressen.

Olyan sötét lett, mint éjszaka. Csak a szakadatlan, egymást követő villámok világítottak, melyeket fülsiketítő dörgések követtek.

Legkevesbé a főispán vesztette el a fejét.

- Nyugalom! - kiáltozta. - Nem lesz semmi baj! A vihar mindjárt elvonul!

- Összedül a sátor! - kiáltozták az asszonyok. - Meneküljünk!

A jég, mint a kartács bombázta a vékony sátorponyvát, amelyen már kezdett becsurogni az eső.

- Fenséges asszonyom, - fordult most a főispán Annunziata főhercegnőhöz, aki halotthalványan ölelte magához a kis Alicet, míg másik karjával a főhercegbe kapaszkodott, - fenséges asszonyom, kérem bocsássanak meg, erről nem tehetünk, ezt felsőbb hatalmak rendezték így. Azt hiszem, tényleg tanácsos lesz innen védettebb helyre menni. A községháza van legközelebb, két perc alatt odaérünk. De valami takaró kell a fenséges asszonynak...

Körülnézett, de mást nem talált, tehát lehúzta az abroszt az asztalról, s Annunziata Mathilda fenséges vállaira terítette. A tányérok, evőeszközök csörömpölve hullottak a földre, még nagyobb rémületet keltve az asszonyok között.

- Ha meg méltóztatnak engedni, a kis fenséget ölembe veszem, - mondta a főispán, s az engedélyt meg sem várva, már fel is kapta a kis főhercegnőt, betakarta a kabátjával és sietve indult a kijárat felé.

Annunziata Mathilda az abroszba burkolva gyors léptekkel követte, férjébe kapaszkodva. A főherceg nagyon nyugodt volt. Még mosolygott is. Ő ennél külön viharokat látott a háborúban.

Most már teljesen felbomlott minden rend a dízsátorban is. Vad iramban száguldottak az előkelő vendégek a fenségek nyomában, gondolva, ahol ők védett helyre találnak, oda majd ők is elférnek. Senki sem törődött a másikkal, mindenki csak saját magát igyekezett biztosítani, s minél gyorsabban rohanni, hogy minél kevesebb jég csapkodja a hátát és vállait.

A sátor legbelsejébe húzódva, reszketve, sírva kapaszkodott Etus Sáríkába.

- Jaj Istenem, végünk van! - zokogta. - Sáríkám, ne hagyj el... Jaj, én úgy félek!... Nem hiába, hogy anyus nem akart elengedni egyedül... Most ez az Isten büntetése, hogy én úgy erőszakoskodtam!... Jaj, most mi lesz velem?... Hogy fog megtalálni az öreg Péter!... Hazamegy majd egyedül és én itt maradok... Sáríkám, ne hagyj el!... Jaj, mi lesz velünk ebben az ítélet-időben!...

Görcsösen kulcsolta át Sáríka nyakát és minden újabb villámlásra és dördülésre mind hangsúlyosabban sírt fel.

Sáríka nem sokat értett az egészből, amit Etus elzokogott neki, nem is tudta jóformán, ki csüng olyan görcsösen a nyakán, de azért szeretettel karolta át és csitította, nyugtatta, amennyire csak lehetett.

Ő nem is volt olyan túlságosan megijedve, hiszen tudta, hogy az ilyen orkánszerű vihar, amilyen gyorsan jön, éppen olyan gyorsan el is múlik, s kissé komikusnak is találta ezt a pánikszerű megfutamodást.

Arra nem is gondolt, hogy a villám minden percben becsaphat a nagy fák közé, s hogy a sátort is úgy ingatja, rázza a szél, mint valami gyenge alkotmányt.

Csak azt látta, hogy odakint már mindent ujjnyi vastagon borít a jég, s hogy a szakadatlan villámlás, mint valami tündéri színjátékban, világítja meg percről-percre a sötét égboltot.

Félelmesen gyönyörű volt ez a látvány - de pár pillanat múlva már Sáríka is kezdte megelégedni, s nem bánta volna, ha valahonnan biztosabb helyről gyönyörködhetik ebben a tündéri színjátékban.

- Szaladjunk talán mi is a községházára, ahova a többiek, - mondta Etusnak. - Itt már nincs senki, csak mi ketten!

- Jaj, én nem merek kimenni! - sikoltott Etus s még jobban odabujt Sáríkához. - Agyoncsap a villám, ha a fák közé kimegyünk! És különben is öreg Péternek anyus azt parancsolta, hogy itt keressen engem, máshol rám nem talál... gyere... bujjunk be oda a sarokba... Jaj...

Ebben a percben vakító fényesség cikázott végig, mint egy tűzkígyó s nyomban fülsiketítő dördülés rázta meg a levegőt, mintha csak egy ágyút sütöttek volna el közvetlen közelben.

A villám derékban hasított ketté egy nem messze álló, öreg platánfát, amely alázatosan zuhant le sűrű lombkoronájával a földre. Ugyanakkor megrázkódott a sátor is, a földre ásott karókat mint valami játékszert csavarta ki a szél, a ponyva egyet perdült a levegőben, s aztán ráborult az ételmaradékokkal és tányér- meg üvegcsereppel teleszórt asztalra, a felborított székekre és a két magyar ruhás fiatal lányra, akik egymást átölelve estek le az asztal alá.

X.

A vihar amilyen hamar jött, olyan hamar el is vonult. Egy félóra múlva már kisütött a nap, s nyájasan mosolygott le a nagy pusztulásra, amelyet maga körül látott.

Az ünnepélynek alaposan befellegzett.

A fenséges asszony, Annunziata Mathilda, akit a vastag, háziszóttos abrosz védő leple ellenére is jó néhány jégdarab ért, igen zokonvette ezt a tiszteletlenséget, s nem óhajtott tovább itt időzni. A főherceg őfenségének is elég volt ebből a mulatságból, lemondott az állatkiállítás és a csikóverseny megtekintéséről. Csupán a kis Alice főhercegnőnek lett volna kedve még maradni, de őt nem kérdezték.

A szárnysegéd szaladt intézkedni, az autó előállott, a főispán rögtönzött búcsúbeszédben köszönte meg a fenségek legmagasabb, kegyes látogatását, újólág bocsánatot kérve azért a programon kívüli incidensért. Az ázott, csapzott hajú vendégek, akik a községházába szorulva kitarottak a fenségek mellett, hangosan éljeneztek és hajlongtak - s azzal az autó elrobogott.

Megcsappant érdeklődéssel mentek, akiknek hivatalból ott kellett lenni, az állatkiállításra, de a közönség legnagyobb része sietett haza.

Eulália néni is elfulladó lélegzettel aprózta lépteit. Emberemlékezet óta annyit nem szaladt, mint ma! Mikor az asztal mellől felugrott, közvetlenül Annunziata Mathilda őfensége mellett szaladt a zuhogó záporban, kopogó jégesőben, de rajta nem volt semmi takaró, bőrig ázott, s a szép, új, sötétkék tafruhája teljesen tönkrement.

Na, annyi baj legyen! Szerencse, hogy Balázs idejében hazament!

Tamás félúton eléje jött, köpennyel és esernyővel. De erre már nem is volt szükség. Sütött a nap.

- Hol van Sárika? - volt Tamás első kérdése.

- Nem láttam - felelt Eulália néni, akinek az igazat megvallva, csak ebben a percben jutott eszébe Sárika. - Olyan kavarodás volt ott, fiam, hogy senki sem látott senkit. Bizonyosan Zsuzsikával és Attilával volt. Talán haza is mentek.

Mintegy végszóra állt meg a piros autó a ház előtt.

Zsuzsika és Attila szálltak ki belőle.

- Sárikáért jöttünk - mondta Zsuzsika, akinek szintén tönkre volt ázva a szép türkizkék selyemruhája. - El van rontva az egész multság, megyünk haza, ilyen agyonázott ruhában úgy sem lehet táncolni. Hol van Sárika?

- Nincs itt! - felelt nyugtalanul Eulália néni. - Hát nem volt veletek?

- Mi nem is láttuk, - mondta Zsuzsika, - hiszen mi egy másik asztalnál ültünk, nem az előkelőségek között, ahol Sárika kiszolgált. De hát hol lehet?

- Majd én megkeresem, - ugrott fel Tamás. - Talán a községházán van még, vagy az iskolába szaladt, vagy Pákayék vitték magukkal.

- Gyerünk, - mondta Attila, - az autóval végigjárjuk az ismerősöket, s valahonnan előhalásszuk a kis szökevényt. Tíz percen belül már itt is vagyunk.

Eulália néni azalatt átöltözött, Zsuzsikára is ráparancsolt, hogy vesse le a vizes selyemruhát, s egy jó meleg pongyolát adott reá, amelybe Zsuzsika kétszer is belefért volna.

Ezen olyan jól mulattak, hogy még Balázs bácsi is velük nevetett.

Közben Eulália néni gyorsan uzsonnát készített, pillanat alatt az asztalon volt a jó, tejszínes kávé, foszlós kalács, vaj, méz, gyümölcs. Zsuzsika mint egy éhes kis farkas esett mindennek neki. Eulália néni is derekasan hozzálátott. A félbenmaradt bankett után ugyancsak éhesek voltak.

- Az ijedtség is jót tett az étvágyamnak, - nevetett Zsuzsika. - Különben én az egész nagy menüből éppen hogy a gulyáslevest kezdtem kanalizni, mikor kitört az égiháború és mindenki kiabálni kezdte: - a fejemen egy koppanás, szaladj te is, pajtás!...

- Én meg hozzá sem kezdtem még, - mondta Eulália néni, - mert úgy illett, hogy megvárjam, míg a fenséges asszony kezébe veszi a kanalat, ő pedig egyáltalán nem sietett. Nekem úgy tűnt fel, hogy egy kicsit gyanusnak találta a piros paprikás levest és nem volt bátorsága hozzákezdeni. Hát az bizonyos, hogy ez a mi kávénk százszor jobb! Na most gyorsan melegíték Sárának és Attilának is.

- Az ám, de hát hol késnek olyan sokáig?

Eulália néni és Zsuzsika csak most eszméltek rá, hogy mialatt ők jó étvággyal uzsonnáztak, majdnem egy óra is eltelt és Attila meg Tamás nem jöttek még vissza Sárakával.

Pedig az autóval azóta rég bejárhatták az egész községet, s az összes ismerősöket fölkereshették.

De hát mi történt? Miért késnek?

Zsuzsika kinyitotta az ablakot és úgy kémlelt ki az utcára.

Csend és nyugalom volt mindenfelé. Alig egy-egy járókelőt lehetett látni itt-ott.

A jég még elég sűrűn állott az árokban, de az utakon már elolvadt, s nagy, fényes víztócsák tükröződtek a napfényben.

A nagy fölfordulásnak, a pillanatok alatt lezajlott kavargásnak errefelé nyoma sem látszott, a kisváros lomha csendje, mozdulatlansága terpeszkedett a levegőben. Egyik-másik háztetőről ázott nemzetiszín zászlók csüngtek fáradtan és búsan le.

- Nem értem, - mondta Zsuzsika - hol késnek olyan sokáig?

- Bizonyosan valamelyik ismerősnél, ahol ráakadtak Sárakára, jól meguzsonnáztatják őket, - nyugtatta meg Eulália néni.

- Valószínűleg, - mondta Zsuzsika, s ezen aztán megnyugodtak.

Az idő azonban telt-múlt, kezdett már alkonyodni, s még mindig nem jöttek.

Már mindenféle föltevésből kifogytak, csak Balázs bácsi állította egész határozottan, hogy bizonyosan kimentek az állatkiállításra, s végignézték a csikóversenyt, azt Attila el nem engedné egy világért sem.

De Zsuzsika csak rázta a fejét. Attila nála nélkül nem megy sehova. Akkor is előbb idejöttek volna érte.

Végre, végre, úgy hét óra felé nagy tülköléssel fordult be az utcasarkon a kis piros autó és megállt a ház előtt.

- Na látod - mondta Eulália néni megkönnyebbülten felsóhajtva, - kár volt aggódni. Én különben igazán nem aggódtam. Itt vannak már, bizonyosan jól meguzsonnáztak valahol mind a hárman.

De csak Attila és Tamás ugrott ki az autóból, gyorsan beszaladtak, s már az ajtóból kérdezték egyszerre mind a ketten.

- Itt van Sárika?

Eulália néni és Zsuzsika alig birtak felelni a meglepetéstől és a hirtelen ijedtségtől.

- Nem... nincs itt... De hát nem hoztátok magatokkal?...

- Seholsem találtuk - felelt Tamás, mind a két kezével végigsimítva fejét, mintha valamit el akart volna hessegetni a gondolataiból. - Legelőször a községházán néztük meg, ott már nem volt egy lélek sem. Akkor rendre elmentünk minden ismerős házba, seholsem tudtak felőle, senki sem látta. Akkor elmentünk a parkba, láttuk, hogy a sátor félig össze van dülve, föl-emeltük a ponyvát, végigkerestük minden zugban, sehol senki. Átkutattuk az egész parkot, minden bokrot... hiába... Akkor Attilának eszébe jutott, hátha valamilyen alkalmatossággal hazament Tassvárra, rögtön kisiettünk oda - a lakás üres volt. Megint visszajöttünk, újra végigkutattuk a parkot. A sátorban széthánytunk mindent, asztalokat, padokat félretoltuk - hiába. Akkor bementünk a kiállításra is, végigmentünk az összes szobán, alig lézengett egypár ember ott - Sárika nem volt köztük. Akkor aztán nyakunkba vettük a várost, minden házba beszóltunk, minden embert megszólítottunk, senki sem tudott róla... Most aztán rohantunk ide, hogy hátha azalatt hazajött... Megáll az eszem... Hova lett Sárika?...

- Csak nyugalom, fiam, nyugalom - csendesítette Balázs bácsi az izgatott Tamást. - Ki van zárva, hogy valami baleset érte volna, villám nem sujtotta le, tűz nem volt, víz nem áradt ki, autó el nem gázolta - egész biztosan hamarosan elő fog kerülni.

Tamás felugrott.

- Megyek a kórházba, ott is megnézem... Hátha mégis valami baleset érte és bevitték.

- Arról itt már régen tudna mindenki - szólt Eulália néni, de Tamás ezt már nem is hallotta, már rohant el.

- Hátha cigányok rabolták el... - rebegte Zsuzsika sápadozva.

- Az egész határban egyetlen cigánypurdé sincs, - legyintett Attila. - Megtisztogattam én a környéket, még jóval a kiállítás megnyitása előtt. Különben, ahogy én Sárikát ismerem, ő nem ijed meg a maga árnyékától, s könnyűszerrel lebokszolna egy egész csapat sátoros cigányt. De hát erről szó sem lehet. Egész bizonyosan valahol nagyon jól mulat most, s jót nevetne rajta, ha tudná, hogy mi aggódunk érte!

Zsuzsika csak a fejét rázta.

- Ez az egész dolog nem hasonlít Sárikához. Ha valahová elment volna, telefonálna.

- Jól tudod, hogy vasárnap nincs telefon - mondta kissé bosszúsan Attila.

Férfi szokás szerint bosszúságot mutatott, mert neki is már szeget ütött fejébe a dolog.

- Ha nem lehet telefonálni, akkor valakit ideküldött volna, - erősködött tovább Zsuzsika. - Van itt mindenfelé elég gyerek, akármelyikkel küldhetett volna üzenetet! Különben is végigkérdezősködtetek minden házban!

E percben nyílt az ajtó és Tamás jött vissza sápadtan, borús arccal.

Zsuzsika eléje futott.

- Mi történt? - kiáltott elfulladó lélegzettel. - Ott van Sárika? Mi történt vele?...

Tamás csak a fejét rázta.

- Sárika nincs a kórházban. A doktor a felhőszakadás után végiginspiciáltatta az egész parkot, főleg azt a helyet, ahova a villám lecsapott. Senkit sem ért baleset, csak egy fát sujtott agyon a villám.

Tanácsstalanul néztek egymásra.

De hát hova lett Sárika? Elnyelte a föld?

Közben teljesen besötétedett.

- Hazamegyünk, - mondta hirtelen Attila. - Egész biztosan azóta otthon van. Utóvégre is egy felnőtt ember nem tűnhet úgy el egy kis vihar után, mint egy gombostű. Ahogy otthon leszünk, azonnal lovaslegénnyel küldök értesítést Lali néniéknek, hogy ne nyugtalankodjanak tovább.

Lali néni bólintott. Amilyen beszédes volt máskor, most annyira szótalan lett.

Folyton az járt az eszébe, hogy egyszer hallott egy esetet, hogy Nizzában egy fiatalember, a legelőkelőbb hotelben este nyolc órakor elkészült az édesanyjától azzal, hogy egy kicsit lemegy sétálni a parkba. Lement - és soha többet nem jött vissza. Pedig ez Nizzában történt, ragyogóan kivilágított tengerparton, emberforgatag közepette, a legelőkelőbb világfürdőben... Magyar fiú volt, szolid, szerény, nem kalandozott el sehova. És mégis... Sohasem tudták meg, hogy mi történt vele... Szegény édesanyja egész vagyonát arra költötte, hogy kutatót utána... Nem találták meg... még a holttestét sem. Eltűnt, nyomaveszett örökre, mint egy falevélnek a viharban. Az anyja bele is örült...

Lali néni nehéz verejtékcseppeket törült le homlokáról.

Nem szólt senkinek, de magát tette felelőssé, hogy nem ügyelt jobban Sáríkára...

Ezen az éjszakán nem aludt senki Latky Balázsék házában.

Eulália néni fenn virrasztott az ura mellett, aki a kiállott izgalmak következtében olyan rosszul lett, hogy az orvosért kellett küldeni.

Tamás is ott volt apja mellett, de a gondolatai folyton künn jártak a sötét éjszakában.

A kaput nem zárták be, s az ablakba lámpát tettek, hogy hazataláljon, aki elveszett...

Várták a lovaslegényt Tassvárról a jó hírrel, hogy Sárika megkerült, otthon van. De a lovaslegény nem jött.

Éjfél után Tamás újra kiment a parkba. Nem tudott szabadulni attól a gondolattól, hogy Sárika villámtól sujtva ott fekszik valamelyik bokor alatt.

Zseblámpájával véges-végig kutatót minden egyes bokrot, százszor is összejárta az egész helyet, ahonnan elhordták, eltakarították már a rosszul sikerült bankett minden nyomát. Üres volt az egész tér és üres volt a park is. Seholy semmi nyomra nem akadt.

Halálosan fáradtan került haza hajnal felé.

- Reggel a csendőrségen teszek jelentést, - határozta el magában. - Együtt fogom velök végigkutatni az egész környéket.

Édesanyja kisírt szemekkel várta.

- Apuka nagyon rosszul van, - suttogta. - Oh, kisfiam... Én úgy félek!... A baj sohasem jár egyedül!...

XI.

Sárika egyszerre, hirtelen kinyitotta a szemét.

Erős báránybőrszagot érzett, valami vagy valaki folyton rázta, úgy, hogy a fogai összekoccantak s állandó nyikorgást is hallott. Azonkívül úgy érezte, hogy a fejéről víz csöpög le a nyakába.

Legelőször is odanyult a fejéhez s körültapogatta. Egy vizes asztalkendő volt rácsavarva, abból csöpögött a víz.

Lekapta a kellemetlen vizes ruhát, s akkor látta, hogy egy véres csík van rajta. Ezen kissé mehökkent, hamar visszacsavarta a fejére s most már egészen magához tért.

Körülnézett. Az átható báránybőrszag egy vastag báránybőrbundából áradt, amelybe nyakig be volt burkolva. A rázást azért érezte, mert egy félfedelű kocsiban ült - jobban mondva feküdt, amelynek bizony nem volt gumikereke, még fédere sem volt, s a kerekei úgy nyikorgtak, mint egy rossz hegedű húrjai.

Sárika álmélkodva szagolgatta a báránybőrbundát, de még olyan kábult volt, hogy nem tudott gondolkozni és még tűnődni sem tudott azon, hogyan került ő ide, a báránybőrbunda alá, egy rázós kocsiba, amely az országúton viszi őt valamerre... Most valami nehezet érzett a vállán, ami mindjobban kezdte nyomni. Fölhúzta a vállát, hogy lerázza magáról.

Le is rázta. Az a valami lehuppant a válláról az ölébe s a bunda alól nyöszörögve emelte ki a fejét Etus.

Olyan borzas volt, mint egy fészületlen kis pincsi s az arca könnyektől volt maszatos.

- Jaj, csakhogy felébredtél, Sárókám! - nyögte, odabujva megint Sáróká vállára. - Jaj, már azt hittem, hogy meghaltál!... És hogy én is meghaltam!...

- Hol vagyunk? - kérdezte Sáróká, megdörzsölve a szemét, mert az egészről nem értett semmit.

- A Péter bácsi kis sárga kocsijában, - nyöszörgött Etus, a kocsik minden zökkenésére odakoppantva fejét Sáróká vállához.

- Jó, jó, de hova megyünk? - ébredt most már teljesen öntudatra Sáróká. - Hova visz minket ez a Péter bácsi?

- Hát haza, Örsvára - felelt Etus csodálkozva, hogy hogyan lehet ilyet kérdezni. - Anyus a lelkére kötötte Péter bácsinak, hogy nyolc órára otthon legyünk, hát most aztán visz, akár tetszik, akár nem.

- De hogy jutok én ahhoz, hogy engem is vigyen? - türelmetlenkedett Sáróká. - Mi keresni valóm van nekem Örsváron?

Etus szemrehányóan nézett Sárókára.

- Oh Sárókám, hát nem érted? Hiszen a halál torkából mentett ki minket Péter bácsi, - nyögte tragikus hangon. - Mikor a villám lesújtott minket - mert lesújtott bizony és a sátor ráncdült, ott feküdtünk, nem tudom meddig, senki sem törődött velünk... meghalhattunk volna... én azt hittem, meg is haltunk... te nem mozdultál és a fejedből folyt a vér... jaj, de borzasztó volt... Én kiabáltam, de senki sem hallotta... és akkor egyszerre csak ott volt Péter bácsi, ő meghallotta... pedig ő milyen süket szegény... fölemelt mind a kettőnket; tudod, ő bírja, mert nyolcvan kilós zsákot is könnyen a vállára vesz... és még egy vizes ruhát is csavart a fejedre...

aztán lefektetett ide a kocsiba, jól betakart a bundájával és nem kérdezett semmit, csak most visz haza... Jaj, szegény anyuska, hogy aggódhatott, mikor a vihar kitört...

- De Etus, - szakította félbe a szóáradatot Sárika, - ez mind nagyon szép és Péter bácsi igen derék ember, de engem most ne vigyetek Örsvára, mert ott semmi dolgom. Én haza akarok menni. Kérlek, mondd meg Péter bácsinak, hogy forduljon vissza.

- Azt teljesen hiába mondanám, - felelt Etus. - Először nem hallaná meg, mert süket, de még ha meg is hallaná, nem fordulna vissza egy világért sem, mert neki nyolc órára otthon kell lenni!

- Hát akkor gyalog fogok visszamenni - mondta határozottan Sárika és kezdett kibontakozni a báránybőrbundából.

Etus ijedten fogta meg és kezdte kérlelni.

- De Sárika, legyen eszed, hiszen olyan messze vagyunk már, hogy reggelre sem érnél haza! És éjjel az országúton gyalogni!... Juj! És a homlokod még most is vérzik! Bizonyosan az asztal lábához ütötted, mikor leestünk!... És én is milyen gyenge vagyok! Csak nem teszed meg azt velem, hogy itt hagysz egyedül! Én úgy félek! Drága Sarikám, maradj velem, meglátod, anyuska hogy fog örülni neked és mindjárt ágyba fektet és borogatja a homlokodat ólomecetes vízzel és megköszöni neked, hogy nem hagytál magamra!

Sárika közben már magától is rájött arra, hogy tényleg nem tehet egyebet, minthogy megy, amerre a véletlen sodorja. Gyalog csakugyan nem vághat neki este az országútnak. Meg aztán bizony a feje is nagyon fáj és olyan kábult, hogy legszívesebben azonnal lefeküdné.

Hát csak vigye öreg süket Péter bácsi tovább, ezzel a kis gyáva nyulacskával. Majd csak lesz valahogy. Örsváról telefonálni fog haza, hogy ne nyugtalankodjanak miatta, esetleg Attila még érte is jön. Örsváron biztosan van telefon, hiszen Örsvár is a szolgabíró járásához tartozik s Attila a járásában minden faluban bevezettette a telefont.

Ebben aztán megnyugodott s most már barátságosabban szólt Etushoz.

- Hát jól van, veled maradok. De most aztán légy szíves és mondd meg, ki vagy te tulajdonképpen, mert eddig csak annyit tudok rólad, hogy Etusnak hívnak.

Etus elnevette magát.

- Hát persze, az előkelő pesti kisasszony nem tud semmit rólunk, szegény falusiakról, de mi annál inkább tudunk rólad. Te, én olyan kíváncsi voltam reád, úgy szerettem volna megismerkedni veled, azért is sírtam addig anyusnak, amíg egyedül elengedett az ünnepélyre. Ő nem jöhetett, holnap van a vizsga az iskolában. Ja igen, még nem mondtam meg, ki vagyok. Barcza Etus a nevem, az édesapám Barcza Sándor birtokos volt. A sógorod, a szolgabíró úr még ismerte jól. Szegény ezelőtt tizennégy évvel hirtelen meghalt, én még akkor kislány voltam. Drága jó anyuskám nem értett a gazdálkodáshoz, tudod, ő városi leány volt, tanítónőképzőt végzett, s így bizony egy pár év alatt teljesen tönkrementünk. Mindent el kellett adni, csak a házunk maradt meg, a nagy kerttel. De az én édes jó anyám nem hagyta magát, tudod, olyan nagyszerű energikus asszony, elővette a tanítónői diplomáját és addig járt utána, amíg kinevezték ide a katolikus iskolához tanítónőnek. A püspök úr pártfogónk volt, hát így sikerült. Azóta aztán jól megvagyunk.

- És te mivel foglalkozol? - kérdezte Sárika, magában hozzátéve: - azonkívül, hogy ilyen jól tudsz beszélni.

- Hát én, én kézimunkázom, meglátod, milyen gyönyörű, horgolt csipkéim vannak és a kertben öntözöm a virágokat és szeretek főzni is, olyan finom tortákat tudok sütni és - és - és - férjhez fogok menni!

- Vagy úgy? - nevetett Sárika, - gratulálok, Etus. Igen jó pályát választottál.

- A vőlegényem most Bécsben van, egy híres ötvösművésznél dolgozik, jövőre leköltözzünk ide a közelbe, Veszprémbe és aranyműves boltot nyitunk. Akkor anyuska is nyugdíjba megy és hozzánk jön lakni. Nézd, itt van nálam az arcképe, megmutatom!

Egy kis medaillont csatolt le a nyakáról, kinyitotta s odatartotta Sárika elé. Igen rokonszenves arcú fiatalember volt és Sárika előtt nagyon ismerősnek tűnt fel.

- Hogy hívják a vőlegényedet? - kérdezte.

- Csathó Endre, - felelt Etus, örülve, hogy tovább beszélhet. - Tudod, szegény az egyik lábára kicsit sánta, még gyermekkorában autóbaleset érte, de a bécsi professzorok teljesen rendbehozták, csak kissé sánta maradt. De az nem tesz semmit, én azért nagyon szeretem. Bécsben van egy tábornok nagybátyja, az gyógyíttatta és taníttatta is, ötvösművészetet tanult és oly gyönyörű dolgokat készít, rengeteg megrendelése van! Mi úgy ismerkedtünk meg tavaly véletlenül, mikor Veszprémbe volt az országos iparművészeti kiállítás, ő nyerte el az aranyérmét és a bálban bemutatták, de nem táncolt, csak mellettem ült egész este.

- Milyen kicsi a világ! - gondolta magában Sárika, mert Etustól nem juthatott szóhoz. - Hiszen ez a fiatalember, Etus vőlegénye, Csathó Endre, Iluska beteg, nyomorék bátyja, akit évekkal ezelőtt, Cilike nagymama ezüstlakodalmán Józsi bácsi, Thea édesapja, magával vitt Bécsbe, s ott teljesen kigyógyíttatta és emberré tette.

- Etus, hiszen mi szegről-végről rokonok leszünk! - mondta aztán, mialatt Etus lélegzetet véve percnyi szünetet tartott. - Amolyan magyar sógorság, tudod. Csathó Endre nővére, Ilus, a Cilike nagymama unokaöccsének, Boronkay Janinak a felesége.

Etus majd kiugrott a kocsiból örömeiben, meglepetésében. Nekiesett Sárikának és összevissza csókolta.

- Hát, nem hiába szerettelek én úgy meg, abban a percben, ahogy megláttalak! Mintha csak éreztem volna, hogy rokonok vagyunk! Jaj, hogy örülök! Milyen boldog vagyok! Koszorú-leányom leszel, úgy-e, az esküvőmön? Ha ugyan nem te fogsz hamarabb férjhez menni. Na, csak ne tiltakozz! Tudom én, amit tudok, amit látok! Jaj, mennyire fog anyus örülni, hogy itt hozom magammal a leendő kis unokasógornőmet, mert az leszel! És Endre is hogy fog örülni, ha megírom neki!... Egy hétig legalább nálunk maradsz? El nem engedünk!

Észre sem vették, hogy közben beérkeztek Örsvára.

Péter bácsi lassan kocogott a sárga pejköval a fehéroszlopos kúria elé, ahol az özvegy tanító-nő, Barcza Sándorné lakott az ő bőbeszédű kislányával.

Barcza Sándorné már künn állt a tornácon és aggódva nézett az országút felé.

Egész délután aggódott, mikor a vihar kitört. Tudta, hogy Etus mennyire fél a villámtól és mennydörgéstől és súlyos szemrehányásokat tett magának, hogy miért is hagyta egyedül elmenni.

Nem kellett volna engedni a könnyölgésének, könnyeinek. Miért is van az úgy, hogy az anya szíve olyan hamar lágyul el.

Most aztán itt van a baj. Ki tudja, mi történt Etussal.

Hát nem történt semmi. Öreg Péter bácsi nem hiába volt olyan megbízható, régi bútordarab a háznál; amit a tekintetes asszony neki a fülébe kiáltott, az olyan volt előtte, mint a szentírás. Ő a sátorban megkereste a kis kisasszonyt, úgy, ahogy parancsolva volt és épségben haza is hozta, sőt nem is egyet, hanem kettőt!

Egy kis időbe telt, amíg Barczáné az Etus színdús és folyamatos elbeszéléséből mindenről részletesen értesült.

- Jaj, csakhogy szerencsésen megmenekültetek, gyerekek! - sóhajtotta mindegyre, mert az Etus leírásából az derült ki, hogy a villám egyenesen beléjük csapott, a sátor agyonnyomta őket, s a Sárika fejét egy szög kettéhasította. - Hála Istennek, hogy élve kerültetek haza! Sárikám, téged rögtön lefektetlek és jegesborogatást teszek a fejedre.

- Köszönöm, kedves néni, igazán nincs nekem semmi bajom. Csak szeretnék hazamenni, vagy legalább értesítést küldeni, mert bizonyára aggódnak miattam és nem tudják elképzelni hova tűntem el! Ugy-e van itt valahol telefon?

- Van lelkem, a postán. De az vasárnap be van zárva, nem lehet telefonálni.

- Hát kivel küldhetnék üzenetet, levelet Tassvárra Zsuzsikának vagy Gácsszentpéterre Lali néniéknek?

- Bizony fiam, ma senkivel. Az egész faluban nem találsz senkit, aki most vasárnap este hajlandó volna két órát odagyalogolni és kettőt vissza. Péter bácsi meg be nem fogná újra a pejkit, még ha a Dárius kincsét is ígérnék neki. Néha mi falusiak jobban el vagyunk zárva a világtól, mintha egy puszta szigeten lennénk.

Bele kell nyugodnod, hogy csak reggel értesítheted Lali néniéket és Zsuzsikát, hogy itt vagy, jól vagy, nem tűntél el, nem nyelt el a föld, nincs semmi bajod és Etelka néni gondodat viseli.

Mit volt mit tenni? Sárikának bele kellett nyugodni a dologba.

És az igazat megvallva, egy kissé még tetszett is neki ez a kalandos epizód, s a fiatalság gondtalanságával hamar túltette magát azon, hogy otthon mennyire aggódhatnak miatta, s Etus barátságos leányszobájában igen nyugodalmasan aludta át az egész éjszakát.

XII.

Reggel korán azonban első dolga volt, hogy Etussal a postára szaladt s telefonon felhívta a tassvári szolgabírói irodát.

- Halló, Halló! Itt Sárika beszél! Te vagy az, Attila?... Hívd Zsuzsikát a telefonhoz... Halló... Igen, én vagyok, az elveszett gyermek!... Nincs semmi bajom... Jöjjetek azonnal értem... Halló... Zsuzsika, csak nem sírsz?... No de ilyent!... Mondom, hogy pompásan érzem magam... majd mindent elmesélek... Most telefonálok Lali néninek is. Remélem ő nem nyugtalankodott annyira... Mi az?... Halló... Mi baj van?... Balázs bácsi nagyon rosszul van?... Óh, Istenem... Kérlek, azonnal jöjjetek értem...

Vége volt Sárika jókedvének. Már nem találta olyan mulatságosnak a kalandját, s az a félóra, ami addig eltelt, míg a kis piros autót meglátta befordulni a kapu elé, hosszabbnak tűnt fel előtte, mint egy egész nap.

Zsuzsika maga jött el érte.

Sárika sietve búcsúzott el Barcza nénitől és Etustól, megköszönte a szíves látást, megígérte, hogy legközelebb egy egész napra eljön hozzájuk, s aztán gyorsan szállt be Zsuzsika mellé az autóba.

- Hát te ugyan megijesztettél bennünket, - mondta Zsuzsika, mikor elindította a gépet. - Tudod-e, hogy egész éjjel nem feküdtünk le és Lali néniék sem feküdtek le, már hajnalban telefonáltunk egymásnak. Tamás meg kétszer is kinn járt a parkban éjszaka és keresett téged, s végre is a csendőrségen jelentette be eltűnésedet!

- Szép dolog, - nevetett Sárika. - Most aztán a csendőrök fognak utánam nyomozni!

- Ne neved, fiam! - intette le Zsuzsika, - nagyobb baj az, hogy Balázs bácsit annyira felizgatta ez az eset, hogy rosszul lett.

- Jaj Istenem, de hiszen én nem tehetek róla! - szipogott Sárika. - Én igazán nem vagyok oka semminek.

- Nem, nem, - nyugtatta meg Zsuzsika. - Erről igazán senki sem tehet!

Először hazamentek, hogy Sárika átöltözzön, mert még mindig a magyar ruhájában volt, aztán Zsuzsika sietve indította az autót Lali néniék háza felé.

Mélységes csend fogadta őket, míg a régi, jó ismerős üveges verandán végigmentek.

Félve, halkán nyitottak be az ebédlőbe.

Most a szomszéd szobából Tamás jött eléjük. Sápadt, virrasztástól megviselt arccal, beesett szeme körül kék karikák.

Egyenesen Sárikához sietett s megfogta a kezét.

- Nagyon megijesztett minket, Sárika, - suttogta halkán. - De csakhogy itt van... Csakhogy nem lett semmi baja...

- Én... én nem tehetek róla! - rebegte Sárika megilletődve.

- Hogy van Balázs bácsi? - szólt közbe Zsuzsika.

Tamás csüggedten hajtotta le fejét.

- Isten kezében vagyunk... Most oxigéntömlőket rendelt az orvos, hogy légzési nehézségeit megkönnyítsük. Most azt megyek éppen elintézni, megsürgetni. Drága jó édesapám nagyon szenved, mert alig bír lélegzeni... Édes Zsuzsika, arra kérem, ha édesanyám kijön, igyekezzenek rábeszélni arra, hogy egy félórára feküdjön le pihenni. Egész éjjel egy pillanatra nem hunyta le a szemét... Foglaljanak kérem helyet, én azonnal visszajövök.

Elsietett. Zsuzsika és Sárika mélyen megrendülve ültek le a díványra.

Szerettek volna valamit segíteni, valamit tenni, de nem tudták mit. A becsukott ajtó mögül nem hallatszott ki egyetlen hang, egyetlen sóhajtás sem. Olyan csend volt, mintha senki sem lett volna itthon.

Benyitni nem mertek, csak ültek ott némán, mozdulatlanul, maguk sem tudták, meddig.

Most visszajött Tamás az orvossal. Nemsokára hozták az oxigéntömlőket is. Bementek a beteg szobájába.

Zsuzsika és Sárika csak ült ott és nem tudták, mit csináljanak. Pedig olyan szívesen segítettek volna.

Hosszú, hosszú idő telt el, legalábbis ők úgy érezték, hogy nagyon hosszú, mire kijött az orvos.

Zsuzsika eléje sietett.

- Hogy van Balázs bácsi? - kérdezte elfojtott hangon.

- Most jobban - felelt az orvos biztatóan.

- És... és van remény, hogy meggyógyul?

- A reményt sohasem szabad föladni. Amíg élet van, addig mindig van remény. És mi mindent elkövetünk, ami az orvosi tudomány hatalmában áll! Fő az, hogy most, ebben a percben sokkal könnyebben érzi magát!

Ez elég vigasztalólag hangzott, s Zsuzsika és Sárika megkönnyebbülten sóhajtottak fel.

Odabent, az elsötétített betegszobában órák óta először csendesen, nyugodtan szunnyadt el a beteg.

Tamás megérintette édesanyja karját, aki mozdulatlanul, előrehajolva ült az ágy mellett a karosszékekben, szemét le nem véve a beteg viaszfehér arcáról.

- Édesanyám, - suttogta Tamás, - kérem, nagyon kérem, menjen ki egy félórára, pihenjen le, aludjon egy kicsikét.

Lali néni csak a fejét rázta.

- Édes jó anyám, tegye meg a kedvemért, - kezdte újra Tamás. - Csak egy félórára... Nem fogja különben bírni... Pedig még sokáig szükség lesz az erejére... Az én kedvemért, anyuskám, pihenjen le egy kicsit! Zsuzsika és Sárika itt vannak s mindenről gondoskodni fognak!... Az én kedvemért, anyuskám!

Lali néni végigsimogatta szemével a fiát, még egy pillantást vetett a fehér párnákon nyugvó fehér arcra, aztán fölállt s engedelmesen intett a fejével.

- Jól van, megteszem... a te kedvedért!

Halk léptekkel suhant ki az ajtón.

Zsuzsika és Sárika elébe sietett s ketten, kétfelől ölelték át.

- Lali néni, drága Lali néni, ugy-e jobban van Balázs bácsi?

Lali néni mélyet lélegzett.

- Jobban, igen, jobban van - mondta csodálatos hittel és reménységgel eltelve. - Most szépen, csendesen alszik. Meg fog gyógyulni teljesen, meglássátok... Sárika, most vedd meg az ágyamat. Tamás rám parancsolt, hogy feküdjem le egy félóra! Te meg Zsuzsika kérlek, mondd meg Katinak, hogy ebédre paradicsomlevest készítsen és kirántott borjúszeletet zöldbabfőzelékkel és uborkasalátával és almáspitét. Balázs bácsinak meg burgonyapürét és almakompótot. Szegénykének nem szabad ma egyebet enni...

Zsuzsika és Sárika boldogan szaladtak teljesíteni a Lali néni rendelkezését.

Sárika készséggel segíteni akart a levetkőzésnél is, de Lali néni kissé türelmetlenül intett a kezével, hogy csak menjen ki.

Sárika egy pillanatig csodálkozott ezen, de álmában sem jutott volna eszébe, hogy Lali néni tulajdonképpen - talán inkább tudat alatt, mint tudatosan - őt okolja azért, hogy Balázs bácsi most ilyen beteg, mert tegnap annyira felizgatta magát az ő eltűnése miatt.

- Egy félóra múlva költsetek fel, - kiáltott még utána Lali néni, azzal befordult a fal felé és azonnal mélyen elaludt.

XIII.

Tamás ezalatt ott ült az ágy mellett és figyelte apjának minden lélegzetvételét.

Most a beteg megmozdult és kinyitotta a szemét.

- Kell valami, édesapám? - hajolt föléje gyöngéden Tamás.

- Igen fiam, - felelt halkan Latky Balázs, mert nagyon nehezőre esett a beszéd. - Figyelj ide, beszélni akarok veled. Az én időm lejárt, fiam, már csak nagyon kevés van hátra. Ne sírj. Te férfi vagy, Tamás, viseld férfiasan Isten rendelkezését. Tudom, hogy benned megbízhatom, kötelességedet becsületesen és híven teljesíteni fogod mindig. Anyádat ne hagyd el soha... Légy mindig mellette, támogasd és szeresd helyettem is... Reád bízok mindent. Nyugodtan és megbékélve megyek el, mert tudom, hogy jó kezekben marad minden... De fiam, édes fiam, még egy utolsó kívánságom volna...

- Parancsolj, édesapám!

- Te voltál az én szívemnek legnagyobb öröme és boldogsága, fiam, jó gyermekünk voltál mindig, soha egyebet, mint örömet nekünk nem okoztál... És én köszönöm Istennek, hogy téged nekünk adott... De mielőtt elmegyek, szeretném még látni, szeretném még előbb látni, hogy tied legyen a legnagyobb földi boldogság, ami embernek adatott, hogy szíved választott asszonyát, Isten és ember előtt magadénak mondhasd... Tudod kire gondolk, úgy-e?

- Tudom, édesapám.

- Én láttam a szívetekben bimbózni az igaz szeretet virágját... édesanyáddal beszélünk is róla... és csak örülni tudtunk neki. Azt hittem, azt reméltem, meg fogom még élni, hogy egy-két év múlva feleségül veszed... és igen... oh mennyire szerettem volna még azt is megélni, hogy unokáimat karomba vehessem... Isten másképp rendelkezett felőlem... legyen meg az ő akarata... De fiam, mondd, nem volna-e az lehetséges, hogy mielőtt még meghalok, itt, az én szemem előtt tartsátok meg az esküvőt... Mit gondolsz, lehet-e ezt?

- Igen, édesapám, úgy lesz, ahogy te kívánod.

- Gondolod, hogy Sárika szívesen beleegyezik ebbe?

- Azt hiszem, igen.

- Hát akkor intézz el mindent, amilyen gyorsan csak lehet. Eredj, fiam, beszélj meg azonnal mindent Sáríkával. A diszpenzációt be kell szerezni. A te szükséges okmányaid rendben vannak. Sáríkáé két napon belül itt lehet. Siessetek. Sok időm nincs...

- Édes jó apám, ne izgasd magad. Minden rendben lesz és te meggyógyulsz, apám, meglásd, teljesen meggyógyulsz...

Latky Balázs csak a kezével intett.

- Eredj, fiam, most aludni szeretnék kicsit. Kifáradtam...

Lehúnyta szemét s Tamás lábujjhegyen ment ki.

Egy kissé kábult volt. A gondolatok úgy kóvályogtak, öröltek fejében, mint egy malomban. Egy pillanatra megállott, hogy rendet teremtsen magában, s átgondolja, hogy mi most a teendője.

Benyitott édesanyja szobájába.

Zsuzsika és Sárika ott ült Lali néni ágya mellett, aki éppen ebben a pillanatban ébredt föl, teljesen kipihenten.

Ijedten ült föl, mikor Tamás belépett.

- Édesapád?... - kérdezte reszkető hangon.

- Nincs semmi baj, - nyugtatta meg gyorsan Tamás. - Most éppen valamivel könnyebben érzi magát és alszik csendesen. Édesapámnak egy kívánsága van, - kezdte aztán lassú hangon, - amit én megígértem, hogy teljesíteni fogok. De ez magától függ, Sárika...

Kissé elfogódva odalépett Sárika mellé és megfogta a kezét.

- Sárika... édesapám azt szeretné, hogy mielőtt a... hogy... hogy mi ketten... mielőbb tartsuk meg az esküvőnket... Én tudom, hogy nem ez a módja... nem így akartam, nem így képzeltem én ezt el... És tulajdonképpen azt sem tudom, hogy maga... Hiszen sohasem beszéltünk még erről... De én azt hiszem... tudom... érzem... hogy maga is... éppen úgy, mint én... Ehhez nem is kellenek szavak... Az ember ezt úgyis érzi... De most mégis, nem tudom... Sárika... akarja-e maga is... beleegyezik abba... ilyen hirtelen... gyorsan...

Sárika egy pillanatig némán, szinte elkábulva nézett maga elé. Egy kis időbe telt, amíg megértette, miről is van szó.

Zsuzsika és Lali néni is szó nélkül bámultak Tamásra.

A nagy és fontos pillanatokban, életbevágó eseményeknél az emberek tulajdonképpen alig beszélnek. Egy-egy szót ha szólnak, egy-egy tekintetet váltanak, de ez a pár szó, a szemeknek ez a nézése többet mond mindennél.

Tamás még mindig fogta Sárika kezét.

Sárika fölemelte a fejét és könnyben úszó szemével mélyen, hűségeen Tamás szemébe nézett.

- Igen... - suttogta halkan, de szilárdan. - Akarom...

Zsuzsika mélyen fellelegzett és Lali nénire nézett, aki most halkan felkiáltott. Úgy tetszett neki, mintha egy ellenséges pillantását kapta volna el. De Tamás odalépett hozzá s átölelte.

- Édesanyám, lelkem, úgy-e szintén beleegyeznek? Nem tehetünk másképp, apa így kívánja... És úgy-e, azért éppen úgy fogja szeretni Sárikát, mintha a rendes módon, annak idejében történt volna a leánykérés, eljegyzés és fényes lakodalom... Oh, hiszen ez nem is fontos... Most csak az a fontos, hogy apa kívánsága teljesüljön és Isten segítsen hozzá, hogy meggyógyuljon...

Szegény Lali néni, aki mindig oly bőbeszédű, oly gyors, szóra kész volt, most mintha meg-némult volna, csak ült az ágyban és tördelte a kezét. Nem tudott szólni egyetlen szót sem.

Tamás mégegyszer megcsókolta az arcát is, a kezét is.

- Most megyek és elintézek mindent olyan gyorsan, ahogyan csak lehet. Expresszlevelet írok az édesapjának, Sárika, a szülői beleegyezéséért, a keresztleveleért, kieszközölöm a diszpenzációt, s bejelentem az anyakönyvvezetőnek és a plébánosnak. Azt hiszem, holnaputánig rendben lesz minden. Előzőleg telefonon is mindent megbeszéltem a szülőivel, Sárika, jó lesz?

Sárika csak a fejével intett.

- Nagymamát is értesíteni kell - szólt aztán elfojtott hangon.

- Igen, természetesen, - felelt vissza Tamás az ajtóból és elsietett.

- Most én felkelek, - szólalt meg végre Lali néni. - Menjete ki. Öltözni akarok.

- Majd mi segíteni fogunk, - ajánlkozott Zsuzsika készségesen és Sárika ugrott is már s hozta a harisnyát, papucsot.

- Nincs szükségem semmire, - szólt Lali néni idegesen. - Csak menjetek, majd elkészülök magam.

Zsuzsika és Sárika szó nélkül kiment.

Lali néni gyorsan felöltözött, s aztán bement az ura szobájába, aki még mindig csendesen aludt.

Odaült az ágy mellé, a karosszékre, s kezét kétségbeesetten összekulcsolva, nézte a viaszfehér arcot.

- Balázs meg fog halni - szólt benne a tudatalatti gondolat. - Meg fog halni - és ennek Sárika az oka...

XIV.

Cilike nagymama a kis kertben ült, a lugasban és harisnyát stoppolt.

Ezúttal nem az unokák, hanem a nagyapa harisnyáit.

Hiába, Cilike nagymama csak nem tudott munka nélkül élni.

Úgy szerette ezeket a csendes, nyugodt délutánokat, így üldögegni, ilyen békés hangulatban a lugasban, mialatt nagyapa ott ül mellette és az ujságját olvassa, s néha-néha egy-egy érdekesebb hírt felolvas neki. De csak semmi politikát, mert azt nagymama nem szerette.

Harisnyastoppolás közben olyan jól el lehet gondolkozni.

Végiggondolni az egész életét, a fiatalságát, amely olyan szép, olyan derűs volt, a régi, szép idők gondtalan, vidám leányélete... A boldog aranykor, amikor még csupa tréfás, víg, nevetni való epizódok tarkították és gazdagították a fiatal, gondnélküli leány életét...

És a szerető szülők, a drága jó rokonok, kedves emberek, akik annyi szeretettel vették körül s tették még kedvesebbé és gondtalanabbá az életét... A jó Teréz néni, aki annyi szeretettel vezette be a gazdasszonykodás tudományába... És kedves, hűséges barátnői: Kende Ilus, Tóváry Ilonka, Gyárfás Erzsike és Gizi... mennyi vidám, szép időt töltöttek együtt...

Igen, szép, napsugaras volt a fiatal leánysága... most már öreg asszonyok mindnyájan, küzdelmek, szenvedések, megpróbáltatások emlékeivel a hátuk mögött... De a napsugaras idők emléke örökre megmarad.

És boldog mátkasága ideje is milyen szép volt. Mennyi vidám baleset érte még menyasszonykorában is - és mennyit mulattak ismerős és ismeretlen leánypajtásai az ő sok vidám, kacagtató balesetén...

Igen, igen, ilyenek a serdülő kislányok még ma is. A viszonyok, az életkörülmények megváltoztak, a gondtalan, felelősségnélküli élet megszűnt, komoly, küzdelmes élet vár ma a fiatalságra is, de a serdülő leánylélek ugyanaz ma is, mint azelőtt volt s lesz mindig, mindig, - amíg csak fiatal lányok lesznek a világon. A napsugár, a derű, a vidámság együtt jár a fiatalsággal, ezt nem lehet kiirtani a világból...

Cilike nagymama észre sem vette, hogy a foltoznivaló harisnya az ölében pihen s nem öltöget rajta. Annyira elmerült a múlt idők emlékeibe.

Most fiatalasszony korára gondolt.

Eleinte még akkor is érték mindenféle mulatságos balesetek.

Például a nászúton egy állomáson leszállt, hogy fölvegye a zsebkendőjét, amelyet kiejtett s aztán lemaradt a vonatról. A hajón, mellyel Velencébe mentek, árvizet csinált a kabinban, mert nem tudta elzárni a mosdóban a vízvezeték csapját - és még több, hasonló vidám epizód.

De aztán jöttek a komolyabb idők. És aztán jöttek a gyermekek... Cilike lassanként megtanulta a felelősségérzést és megtanulta a kötelességteljesítést. És megjárta a szenvedések iskoláját is...

Az első gyermek, a legszebb, a legkedvesebb, a kis Cilike hosszú, súlyos betegsége és halála... Ő, ezt nem lehet elfelejteni soha. Ez egy örökké égő seb marad mindig az anya szívében...

És aztán rendre elmentek mind, akik szívének drágák és kedvesek voltak. Édesanyja, édesapja, milyen régen porladnak már a földben, s a jó Teréz néni és Miklós bácsi is milyen régóta alusszák örök álmukat a somkúti kúria temetőjének árnyas fái alatt.

De Isten jó volt hozzá. Mellette van még életének hűséges társa, akivel kézenfogva haladnak csendes, nyugodt, békés öregségben az alkonyuló nap felé... Hiszen ennél többet, ennél szebb beteljesülést a földi életben nem lehet kívánni: gondnélküli, nyugalmas, békességes öregséget...

És mennyi öröme volt a gyermekeiben is.

Vilma kissé nagyzó volt ugyan mindig, mulatság- és fényűzéstkedvelő, de azért alapjában véve jólelkű, derék asszony. Soha bánatot, gondot nem okozott, megtalálta magának azt a férjet s azokat az életkörülményeket, amelyek legjobban megfelelnek gondtalan, derűs természetének s jólétben, bőségben élnek, az anyagi gondokat még hírből sem ismerik és egyetlen leányukat, Zsuzsikát, - akit különben a nagymama nevelt - gyönyörűen kiházásították. Hozományt csak azért nem adtak, mert az a bolondos Attila hevesen tiltakozott ellene. Kijelentette, hogy a feleségét ő akarja eltartani, s ne a felesége tartsa el őt...

Nagymama szelíden mosolygott, mikor idáig jutott a gondolataiban.

Eszébe jutott az a régi nyaralás Gácsszentpéteren, a véletlen, vagy a gondviselés hogyan hozta őket össze Eulália néniéssel... s hogyan találkozott össze Zsuzsika Attilával...

Attila derék, jó ember, ízig-vérig igazi magyar úr, - de heves, lobbanékony temperamentum, s bizony-bizony egy félreértés következtében a két fiatal talán örök haraggal szakad el egymástól, ha Eulália néni elmés, ügyes közbelépése nem segíti a helyes útra őket.

Most már aztán boldogok igazán...

Jó erre gondolni.

De legjobban szeret nagymama a fiára gondolni, Lacira. Dr. Kőváry László orvosra, aki kisgyerekkora óta a legjobb, leggyöngédebb fiú volt, s akinek a lelkében éppen annyi jóság, nemes érzés lakozik, mint az édesapjáéban, az öreg Kőváry Lászlóban. Hogyan tudott mindig szeretni, milyen mélyen tudott mindig érezni a kis Laci...

Csak az a szomorú felhő ne árnyékolná be az életét. A felesége, a drága, jó Márta betegeskedése...

Igaz, hogy mióta Straub Konrád, a híres berlini tüdőspecialista professzor és a felesége, Katalin kezelik, sokkal jobban van, s minden évben az a párheti szanatóriumi tartózkodás Berlinben új életerőt ad neki.

De hajh, azért mégis csak toldozás-foldozás ez, s a gyermekeket, Sárkát s a két fiút, Gyurit és Bandit mindenféle kifogással távol kellett tartani tőle.

Szegény Márta, oly hősiezen viselkedett, úgy tett mindig, mintha nem tudná miért nem szabad neki a gyermekeit megcsókolni, s miért neveli azokat is nagymama, a többi unokával együtt...

Cilike nagymama most megint csendesen, szelíden mosolygott.

Az unokák...

Kezdte számbavenni, hányan is vannak tulajdonképpen?

Ugyanis Cilike nagymama az unokái közé számította Ella nővérének a gyermekeit is, akik közül a legnagyobbik fiút, Boronkay Janit szintén ő nevelte és taníttatta.

Unokái voltak legjobb barátnője, Kende Ilus, özvegy Csathó Endréné gyermekei is, Iluska, s a szegény kis Endre, akit gyermekkorában olyan súlyos autóbaleset ért, hogy nyomorék maradt utána, s még a Tóvölgyi Ilonka leányát is, Katalint, unokájának tartotta - és Isten segítségével most már igazán valamennyiüknek az életét és jövőjét elrendezte...

Boronkay Janit és Kende Ilust, akik annyira szerették egymást s akiket az a kis boszorkány Thea majdnem végérvényesen eltávolított egymástól, ügyesen, tapintatosan sikerült kibékíteni, s most már négy év óta boldog házasok...

A kis nyomorék Endrét az ő kérésére vitte fel magával Bécsbe báró Wettenstein, a hajdani kövér Pepi úrfi, aki mindig hűséges, jó barátja maradt. Bécsben a legkiválóbb orvosokkal gyógyíttatta, kezelte a fiút, mégpedig sikeresen, aztán kitaníttatta az ötvösművészetre, munkát szerzett neki, emberré tette - mindezt Cilike kérésére, közbenjárására.

Most már szegény Kende Ilus, a gyermekkori jó barátnő, akit annyi sorscsapás ért, boldog a gyermekeiben, nyugodt és elégedett életet élhet...

Katalin sorsát is szerencsésen el tudta intézni.

Mikor az orvoskongresszusra lejött Berlinből a híres tüdőspecialista, dr. Straub Konrád és Mártát megvizsgálta, ő rögtön megsejtette, megérezte, hogy miért rejtőzött el előle a fürdőszobába a büszke, zárkózott Katalin... Nem akart találkozni vele, nem akart kibékülni vele...

És akkor Cilike nagymama, a betegvizsgálat után a szokásos orvosi kézmosásra beküldte a professzor urat a fürdőszobába... Ő meg kiment a konyhába, s mint aki egész biztos a dolga felől, elrendelte, hogy a szakácsnő még egy csirkét kopasszon meg ebédre, mert a professzor is itt ebédel ma...

Úgy is volt...

Mikor Laci egy óra múlva kezdte keresni a professzor urat, hogy siessenek már a kongresszus záróülésére, legnagyobb csodálkozására, ott találta meg a fürdőszobában, a nagy utiládán ülve Katalin mellett és egymás kezét fogták és mind a ketten egyszerre kiáltották Lacinak: - Nem ő a hibás, hanem én!...

Laci akkor olyan zavarba jött és megdöbbsent, mert azt hitte hirtelen, hogy mind a ketten megbolondultak, de nagymama jött és mosolygott és mindent megértett, mindent megmagyarázott - és ebédelni hívta őket...

Cilike nagymama most is mosolygott, mikor erre az esetre visszagondolt...

Ez is rendbejött hát szépen.

Thea is, hál' Istennek, férjhez ment, most már nem fog több vizet zavarni.

Még hátra vannak a fiuk, Bandi és Gyuri és Sárika.

A fiukat nem kell féltetni. Azok életrevaló, ügyes, bátor gyerekek, majd kiverekszik maguknak az élettől, ami kell. Sárika meg még gyerek, egy-két-három esztendő még beletelhetik, amíg az ő sorsát is el kell majd intézni.

És akkor Cilike nagymama elvégezte minden feladatát...

Akkor már igazán nem lesz semmi egyéb dolga, mint csöndesen üldögelni a karosszékekben, nagypapa mellett és nyugodt, meglegedett szívvel sütkérezni a búcsúzó nap sugaraiban...

- Kezét csókolom, édesanyám! - hangzott egyszerre mellette.

Cilike nagymama felriadt.

Úgy látszik, egy kissé elszunyókált, még a varrását is leejtette az öléből.

Nagyapa is felriadt. Ő is szunyókált.

- Nini, Laci fiam! Isten hozott! Csak nincs valami baj, hogy ilyen szokatlan időben jössz?

- Nincs, nincs! - nyugtatta meg öreg szülőit Laci, ifj. dr. Kőváry László. - Azaz, hogy - tette aztán hozzá nagyon elkomolyodva - nem tudom... Valami egészen különös dologról van szó... Mártával nem beszélhettem meg, ma megint lázas egy kissé, nem akartam izgatni... Azért jöttem most édesanyámékhoz, hogy megtanácskozzuk: mit tegyünk?

- De hát miről van szó? - sürgette nyugtalanul Cilike nagymama.

- Nem kevesebbbről, minthogy Sáríkáknak holnapután lesz az esküvője Latky Tamással!

Cilike nagymama úgy felugrott meglepetésében, mintha nem hatvanöt, hanem tizenöt éves lett volna.

- Mit?... Mi?... Hogy... Mit beszélsz?

- Igen. Éppen így meg voltam én is lepve. Még szólni sem tudtam, mikor Tamás ma reggel telefonon felhívott és mindenről értesített. Azóta már az expressz-levél is itt van, amelyben részletesen elmond mindent... Balázs bácsi - sajnos - menthetetlen. Talán alig egy-két napja ha még van. Utolsó kívánsága az, hogy Tamás és Sáríka tartsák meg azonnal az esküvőjüket. Ezt szeretné még megérni. Édesanyám, úgy-e én nem tehetek egyebet, minthogy beleegyezésemet adom. Hiszen régóta tudjuk, hogy a két gyerek szereti egymást. Csak persze, nem így gondoltuk, nem így képzeltük. Mit tanácsolnak édesapámék, mit tegyünk most?

Cilike nagymama még mindig nem tudott szólni a meglepetéstől. Nagyapa szólalt meg:

- Szegény Balázs... kedves, öreg barátom... Mindig volt benne hajlam a romantikára. Ez is arra vall. De nem lehet megtagadni a kívánságát.

- Én is úgy gondolom. És már elő is készítettem mindent. Itt a szülői beleegyezés, a Sáríka keresztlevele, - rögtön el is küldök mindent. A diszpenzációt azóta Tamás be is szerezte.

Nagymama tiltakozólag emelte föl kezét.

- Nem, fiam, ezt nem lehet így! Nekem beszélnem kell előbb Sáríkával! Látnom, tudnom kell mindent. Sáríka még olyan gyerek, tizennyolc éves mindössze, nem lehet engedni, hogy ilyen körülmények között, egyedül döntse el egész jövőendő életének sorsát! Igaz, hogy szeretik egymást, de vajjon nemcsak olyan gyerekszerelem ez? Talán még ő maga sincs tisztában magával, s csak a romantikus körülmények hatnak most reá. És Tamás is. Vajjon komoly, igaz érzés ez nála, vagy csak édesapja kívánságát akarja teljesíteni? Én tisztán akarok látni mindent. Azonnal utazom le Gácsszentpéterre.

- Veled megyek, édes szívem, - mondta nagyapa. - Semmi esetre sem engedlek egyedül utazni. De a vonat csak este indul. Rendelj fiam autót, azzal egy óra alatt ott vagyunk.

- Igen, édesapám, azonnal. Sajnos, hogy én nem mehetek, Mártát nem hagyhatom magára. Reád bízok édesanyám mindent. Tudom, hogy te legjobban elintézed Sáríka sorsát.

Nagymama csak intett a fejével, aztán megölelte a fiát és besietett a szobába, hogy az útra készüljön.

XV.

Sajátságos, de úgy van, hogy ha az ember valamire nagyon előre készül, sohasem úgy találja a dolgokat, mint ahogy elképzelte.

Nagyapa indítványára előbb Tassvárra mentek, Zsuzsikáékhoz, mert szinte biztosra vették, hogy otthon vannak.

Nagymama egy szepegő, ijedtarcú kislányt várt, hogy elébe fusson, sírva boruljon a vállára és tanácsot kérjen tőle, hogy mit tegyen.

Amint kiszálltak az autóból, egy magas, karcsú, halványarcú fiatal leány sietett le a lépcsőn, akiben nagymama az első pillanatban alig ismert rá Sáríkára.

Mintha megnőtt volna és valami nyugodt, határozott biztonság sugárzott az arcáról, mint aki teljesen tisztában van azzal, hogy amit tesz, amit akar, az úgy jó és úgy helyes.

Nagymama majdnem zavarban volt, mikor megölelte s részvétellel kérdezte:

- De hát most mi lesz Sárikám? Mit tegyünk?

Sáríka nyugodtan felelt:

- Bizony, most sok dolgunk van. Az éjjel kimostuk a ruháimat, ami hamarjában kell pár hétre, most aztán bevasalom. Délutánra kész lesz minden, Zsuzsika becsomagolja - és aztán hazamegyek, Lali néniékhez - és ott is maradok.

Igy mondta: - hazamegyek.

Nagymama erre nem tudott mit mondani.

- Jól meggondoltad, Sárikám? - kérdezte aztán. - Nem hamarkodod el a dolgot? Nem csak a pillanatnyi benyomás hatása alatt állsz?

Sáríka komolyan, nyugodtan felelt:

- Jól meggondoltam, nagyanyus. De itt nem is sokat kellett meggondolni. Mi, Tamással régen tisztában vagyunk egymással, ha nem is beszéltünk róla soha. Azt hiszem, az első perctől kezdve hogy találkoztunk, megszerettük egymást. És ez egy egész életre szól.

Nagyapa nem szólt közbe semmit, csak sűrűn, gyorsan szívta a cigarettáját, egyiket a másik után, míg nagymama halkán rászólt:

- Lelkem, ne cigarettázz annyit, tudod, hogy árt neked.

Most Zsuzsika szólalt meg:

- Hát staffirungja bizony nincs Sárikának. Így nem sok leány megy férjhez!... A fehér vászon tenniszruháját veszi föl holnap. Fehérneműt meg az enyémből adok, amire szüksége lesz.

Nagymama legyintett a kezével.

- Ez nem fontos. Két hét alatt utólagosan elkészítünk mindent, ami kell. Különben otthon is van már szépen összegyűjtve sok minden. Nekem csak egy nagy gondom van. Nem az, hogy a holmijával, a staffirungjával nincs elkészülve Sáríka, hanem hogy lelkileg nincs elkészülve. Gyermekfejjel megy neki ilyen hirtelen az élet legfontosabb lépésének - és attól tartok, utólagosan kell majd igen keserves iskolát végigjárnia.

- Ugyan, szívem, ne ijeszd és ne bátoraltatd el ezt a gyereket, - szólalt most meg nagyapa s hogy kissé derűsebbre hangolja nagymamát, eldobta a cigarettáját is. - Valamit a jó Istenre is kell bízni. Majd jóra fordul minden... De hogy van az én öreg Balázs barátom? Csakugyan olyan reménytelen az állapota?

Zsuzsika sóhajtott.

- Attila beszélt ma reggel az orvossal. Azt mondta, hogy sietni kell... talán még a holnapot, ha megéri... Már csak kámfor-injekciókkal tartják benne az életet... Szegény Balázs bácsi...

- És szegény Eulália... - sóhajtott nagymama s tele lett a szeme könnyel. - Hogy fogja ezt elbírnivaló!

- Ott leszünk mellette mi, - szólt komoly, meleg hangon Sárika. - Tamás és én... Igyekezni fogunk megvigasztalni...

Ez úgy hangzott, mint egy fogadalom.

Nagymama csodálkozva nézett Sárikára. Hiszen ez már nem a régi gondtalan, felületes, ugrifüles kislány, aki tegnap volt, hanem egy komoly, kötelességeinek teljes tudatára ébredt ember, aki tudatosan vállal minden nehéz feladatot, amelyet az élet eléje hoz...

Megnyugodva, beleegyezőleg hajtotta meg fejét.

- Isten segítsen meg, édes gyermekem! - mondta s megölelte Sárikát.

Most autó állt meg a ház előtt s Attila és Tamás érkeztek.

Szeretettel köszöntötték nagymamát és nagyapát, aztán Tamás sietve szólt:

- Mindent elintéztem, minden rendben van. A dispenzációt megkaptuk. Holnap reggel kilenc órakor megyünk az anyakönyvvezetőhöz; a plébános úr meg otthon várni fog s édesapám kívánsága szerint ott, előtte lesz az egyházi esküvő. Csak Sárika okmányaira van még szükségem.

- Itt vannak, fiam, - mondta nagyapa. - Magammal hoztam. Itt a keresztleveél, itt a szülői beleegyezés. Egyébre azt hiszem, nincs szükség.

- Köszönöm, kedves nagyapa. Egyébre nincs szükség. Szerencse, hogy én már a katonai szolgálattal is rendben vagyok, - így ez sem képez most akadályt. De most sietek haza. Még sok elintéznivaló van. Viszontlátásra, Sárika, délután.

Kezetcsókolt és elsietett.

- Viszontlátásra, - mondta Sárika és olyan bizalommal nézett reá, mint aki érzi, tudja, hogy minden a legjobb kézbe van letéve.

XVI.

Nagymama úgy érezte magát, mintha mindent csak álmodna.

Valahogy túlgyorsan történt mindez, az események csak reázúdultak s míg máskor olyan szépen el tudott rendezni magában mindent, most mintha kisíklott volna kezéből az irányítás.

Valami névtelen, megmagyarázhatatlan szorongás nehezedett a lelkére, ami még erősebb, még nehezebb lett, mikor meglátta Lali nénit. Alig ismert reá.

A mindig fürge, élénk, beszédes Lali néni most teljesen összeroppanva, némán, mozdulatlanul ült egy karosszékben, a beteg ágya mellett. Föl se emelte a fejét, mikor nagymama megölelte, nem felelt semmit kérdő, vigasztaló szavaira, csak kezét kulcsolta még szorosabbra össze, s szemét nem vette le férje arcáról.

Balázs bácsi kedvesen, szívesen mosolygott nagymamára.

- Most jobban vagyok, - mondta csodálatosan derűs arccal, s nagymama kezdte hinni, hogy igazán jobban is lesz.

- A jó Isten meg fog segíteni, Balázs, - mondta, - meglásd, még sok örömöd lesz az életben!

Balázs bácsi szelíd mosollyal intett, s erőtlen kezével megszorította nagymama kezét.

- Csak egy örömet kérek még az Úrtól... Engedje, hogy megláthassam gyermekeink boldogságát...

Nagymama torka összeszorult. De igyekezett elfogulatlanul válaszolni:

- Egy félóra múlva itt lesznek. Most mentek az anyakönyvvezetőhöz.

Most bejött a plébános úr, két minisztráns kíséretében, teljes ornátusban, s nagymama és Zsuzsika segítségével egy kis asztalon oltárt állítottak föl, szemben az ággal, hogy a beteg mindent jól láthasson.

Lali néni most sem mozdult és nem szólt egy szót sem. Csak görcsösen összekulcsolt kezét emelte néha föl, mintha tiltakozni akart volna a fájdalom ellen, amit a sors reá mért.

Csendesen, óvatosan kinyílt az ajtó s bejöttek Sárika és Tamás, utánuk nagyapa és Attila. Ők voltak a tanúk a házasságkötésnél.

- Ez a két gyerek most már férj és feleség - gondolta magában elszoruló szívvel nagymama, s a szeme tele lett könnyel.

- Tessék leülni, nagymama - súgta a fülébe Zsuzsika, s egy széket tolt oda, mert látta, hogy nagymama lába reszket.

Sárika és Tamás letérdeltek a rögtönzött oltár előtt s a plébános úr egymásba tette kezüket.

Tamás halkán, de Sárika bár reszkető, ám csengő hangon mondta utána az esküt:

- Én, Sarolta, esküszöm az élő Istenre, hogy a mellettem levő ifjút szeretem, őt szeretve hozzámegyek házastársul, hozzá hűséges leszek, őt soha el nem hagyom... Isten engem úgy segéljen.

A szertartásnak vége volt. Balázs bácsi végső erőfeszítéssel fölült az ágyban és összekulcsolta kezét.

- Köszönöm neked, Uram, hogy engedted ezt megélnem. Szeressétek egymást, gyermekeim... és Isten áldása legyen rajtatok... Édesanyádat soha el ne hagyd, Tamás... rád bízom őt... Te is légy jó hozzá mindig, Sárika - lehelte mind halkabb hangon s egyik kezével megfogta a gyermekek kezét, másik kezével meg az asszonyét, aki olyan hűséges társa volt egy életen át.

Megtört fényű szemével még egyszer rájuk mosolygott, aztán mind halkabb és lassúbb lett lélegzetvétele.

Tamás, Sárika és Eulália néni ott térdeltek az ágya mellett, Sárika riadtan, soha nem érzett félelemmel eltelve, Eulália néni az ura kihülő kezére borulva halk, visszafojtott sírással zokogott.

A plébános úr áldólag tette a haldokló fejére a kezét s halkan imádkozott.

Tamás felállt s gyöngéden átkarolva édesanyját, fölemelte.

- Búcsúzzunk el tőle, - súgta halkán, mintha félt volna, hogy megzavarja álmát.

Mert aludt, csendesen... örökre...

XVII.

Három hónap telt el azóta.

Elmult a nyár, s a hűvös, őszi estéken már fűteni kellett.

Nagymama a kályha mellett ült - és mégis fázott. Mostanában mindig fázott. Nem volt beteg, nem, nem volt semmi baja, de valami benső nyugtalanság borzongatta folyton.

Nem tudott szabadulni annak a szomorú esküvőnek az emlékétől, legkedvesebb kis unokájának az esküvőjétől, amelyet nyomon követett a temetés.

Csak azzal vigasztalta magát, hogy a fiatalság hamar leküzdi magában az ilyen szomorú emlékeket, az idő enyhít és kiegyenlít mindent - és Sárika és Tamás mégis csak boldogok.

Igaz, hogy Sárika csak nagyon rövid kis levelezőlapokat ír, mindig egy-két sort csupán: „Jól vagyunk, mindenkit külön-külön ezerszer csókolunk! Tamás olyan drága és jó!” - Utóirat Tamástól: - „Sárika angyal!”

Nagymama mosolygott. Két bohó, szerelmes gyerek!... Itt nincs semmi baj.

Mégis, mégis, mintha valami felhő sötétítené be az eget.

Önkénytelenül is Eulália nénire gondolt. Mindig maga előtt látta, amint a temetés után komoran, magába roskadva ült a diván sarkában, nem felelt senkinek, ha akármit is szóltak hozzá, s csak a kezével tett ideges, türelmetlen, elhárító mozdulatot, mikor Sárika föléje hajolva próbálta vigasztalni.

Ezt a mozdulatot látta nagymama még éjjel, álmában is, s ettől volt olyan nehéz a szíve.

Tudta, hogy a hirtelen jött csapás, a fájdalom, a bánat teljesen meg tudja változtatni annak az embernek a lelkét, aki nincs kellően felvértezve a szenvedések ellen.

Aki erős, azt fölemeli, de a gyöngébb lelkeket földre tiporja, keserűvé és igazságtalanná teszi; nem tudnak megbékülni, megnyugodni, perbeszállnak a sorssal, s oktan vádaskodással, zúgolódással elviselhetetlenné teszik maguknak is, környezetüknek is az életet.

Eulália néni nagymamának egyetlen levelére sem válaszolt, Zsuzsika is mindig kitérően felelt minden kérdezősködésre, Sárika sohasem panaszkodott egy szóval sem és nagymama mégis tudott és látott mindent.

Szegény Lali néni nagyon, nagyon szerencsétlen volt.

Úgy érezte, nemcsak a férjét, hanem a fiát is elveszítette.

Mintha kicsúszott volna a föld a lába alól, lelke cél nélkül, irány nélkül imbolygott, nem volt miben megkapaszkodnia, nem tudott belenyugodni abba, ami körülötte, vele történt.

A gyöngébb lelkek közé tartozott, akik nincsenek felvértezve a fájdalom ellen, akik méltatlanságnak és igazságtalanságnak tartják, hogy nekik szenvedni kell, s keserűséggel eltelve folyton azon töprengenek, hogy ki az oka, mi idézte elő, mi zúdította rájuk ezt a szenvedést...

Különösen az fájt neki, hogy Tamás most már nem kizárólag vele foglalkozott, sőt szabadidejét majdnem teljesen Sárikával tölti. Tamás őt már nem is szereti... sőt, óh Istenem... még az édesapjáról is megfeledkezett már... hiszen már nem kíséri őt ki mindennap a temetőbe... és igen, azt is hallotta, hogy tegnap milyen hangosan és vígan nevetett a másik szobában Sárikával...

Sárika...

Ó, ha ő nem lenne itt, ha nem tolakodott volna közéjük, Tamás most is az ő kedves, gyöngéd, jó fia lenne, akinek nincs más gondolata, mint az édesanyja, megosztaná vele a gyászt és a szomorúságot - és nem felejtkezne meg olyan gyorsan mindenről annak a kedvéért, aki tulajdonképpen rájuk zúdította ezt a csapást...

Szegény Lali néni, tőle telhetőleg igyekezett küzdeni ezek ellen a rossz gondolatok, rossz érzések ellen, de nem tehetett róla, ha a keserűség napról-napra mindjobban erőt vett rajta.

Sáríka jó ideig nem vett észre semmi változást Lali néni magatartásában vele szemben. Teljesen gyanútlan és elfogulatlan volt, s őszinte, igaz szeretettel vette körül férjének édesanyját.

Valami csekélység volt, amit legelőször észrevett s ami megijesztette.

A temetés után pár héttel történt.

- Édes anyuska, - mondta Sáríka egy reggel, - holnap nagytakarítást csinálunk az egész lakásban. Már rendeltem ide két asszonyt segíteni és szeretném, ha estig mindent elvégeznénk. Anyuskát nem fogjuk zavarni, nyugodtan maradhat a szobájában. És, ha majd mindennel rendben leszünk, anyuska szobáját én magam...

- Köszönöm, - szakította félbe Lali néni ridegen. - Nincs rá szükségem. Nagyon szép, hogy engem itt már semmibe se vesznek, meg se kérdeznek előre, nálam nélkül rendelkeznek és intézkednek és engem a szobámba internálnak, még szép, hogy csak egy napi áristomba!

Sáríka úgy megijedt, hogy majdnem torkán akadt a szó. Előbb azt hitte, hogy Lali néni csak tréfál, de rögtön látta, hogy minden inkább, csak nem tréfás a hangja.

- Én... én... azt hittem... úgy gondoltam... igazán csak jót akartam, - rebegte szepegeve, - igazán csak meg akartam kímélni anyust a fáradságtól. Ne tessék rám azért haragudni...

Lali néni nyelt egyet, s intett a kezével.

- Nem haragszom, - mondta aztán kurtán; fölkel, bement a szobájába s egész nap ki sem jött onnan.

Nagyon kellemetlenül érezte magát.

Valahol a szíve mélyén egy hang azt súgta, hogy igazságtalan volt, de ezt a hangot elfojtotta a keserűség és a sértődés érzete, amelybe mind jobban belelovalta magát.

Sáríka értetlenül bámult maga elé.

Hirtelen eszébe jutott sok apró-cseprő momentum, amit eddig nem vett figyelembe, semmi jelentőséget nem tulajdonított neki s ami most egyszerre mind súlyt és jelentőséget nyert.

Amióta Tamás felesége, Lali néni egyszer sem ölelte-csókolta meg, amit azelőtt olyan szívből, szeretettel tett.

Ha csak lehetett, elkerülte, hogy egyenesen hozzá szóljon, s mikor a temetőbe kimentek Balázs bácsi sírjához - az első hetekben mindennap - tüntetőleg fogta Tamást karon és Sáríká-ról tudomást sem vett, hogy ő is ott van.

Se Tamás, se Sáríka nem láttak ebben semmi célzatosságot. Olyan elfogulatlanok voltak, annyi szeretettel, gyöngédséggel vették körül anyjukat, hogy mindent természetesnek és magától értetődőnek találtak.

Most egyszerre más világításban látott meg mindent Sáríka.

Belenyílt szívébe a tudat, hogy a férje édesanyja nem szereti őt, valamiért haragszik reá.

De hát miért? Miért? Erre nem talált feleletet.

Sokkal tapasztalatlanabb volt, semhogy tudta volna, mit kell most tennie, csak azt az egyet tudta, hogy Tamásnak nem szabad semmit észrevenni.

Felforrt benne az indulat s megbántva érezte magát a méltatlanság és igazságtalanság miatt, mely őt érte. Hiszen ő csak meg akarta kímélni Lali nénit a háztartás minden gondjától, fáradságától, azért nem engedte se konyhába, se pincébe, padlásra szaladgálni, mindent szívesen örömmel elvégzett helyette, vesződik a cselédekkel, felügyel mindenre, hogy rendben legyen, semmi zökkenő ne forduljon elő s igyekszik minél takarékosabban, helyes beosztással vezetni a háztartást. Lali néni úgy élhet gond nélkül, fáradság nélkül, nyugodtan, mint egy királynő! Hiszen azért csak köszönet és elismerés illetné őt meg!

Itt tévedett Sárika a legsúlyosabban.

Lali néni egyenesen felbőszült, mikor észrevette, hogy a cselédek Sárikától kérdezik meg, hogy mit parancsol. Kati, az öreg szakácsné Sárikával beszél meg az ebéd és vacsora fontos kérdéseit - és ami a legrettenetesebb volt: Tamás Sárikának adja oda a konyhapénzt - és nem neki...

- Hát én itt már senki és semmi sem vagyok? - kesergett magában vérig sértődve, - én itt csak kegyelemkenyéren élek! Semmi szerepem, semmi dolgom nekem itt nincs többet, az én helyemet elfoglalta más... Nemcsak a fiam szívéből, a házamból is kitúr majd... Engem csak megtúrnek itt, addig, ameddig...

Kimagyarázkodásra, hangos szavakra azért nem került sor, mert Lali néni csak magába fojtva mindent, szenvedett - de Sárika érezte, tudta, hogy mi megy végbe benne s minden tekintetből, minden mozdulatából, egy-egy elejtett szavából megértette az ellenséges indulatot.

XVIII.

Szegény Sárika úgy meg volt félemlítve, hogy azt sem tudta már, mit tegyen. Dac és harag gyűlt össze a lelkében.

Néha olyan szükségét érezte annak, hogy egyben-másban tanácsot, útmutatást kérjen Lali nénitől, hiszen még olyan járatlan, kezdő gazdasszony volt, csak a jóakarát és igyekezetét volt benne, a tapasztalat még nem, de Lali néni rideg, elutasító merevsége megközelíthetlenné tette s beléfagyott a szó, ha valamit kérdezni akart.

De most már csak azért sem közeledett hozzá.

Begubózott, magába zárkózott, nem szólt, nem kérdezett s így szenvedtek és tették egymásnak tűrhetetlenné az életet az öreg asszony és a fiatalasszony s csak arra vigyáztak mind a ketten kínos gondossággal, hogy Tamás észre ne vegyen valamit.

De Tamás egy napon mégis észrevett valamit.

- Sárikámm, te olyan rossz színben vagy, - mondta az ebédnél és aggódva nézett rá. - Az étvágyad sem a régi, nagyon halvány vagy s olyan levertnek látszol!

- Nincs semmi bajom, - sietett Sárika kijelenteni s gyorsan vett még a tányérjára, hogy bebizonyítsa, milyen jó étvágya van. - Igazán teljesen jól érzem magam.

Lali néni sértődve dőlt hátra a székében.

- Engem meg sem kérdezel, fiam, hogy én hogy vagyok? Pedig láthatnád rajtam, hogy én milyen cudarul érzem magam! Velem már nem is törődsz!

Tamás iszonyú zavarba jött. Fölugrott, megölelte, megcsókolta az anyját s békítőleg simogatta meg a kezét.

- De édesanyám, lelkem, hogy mondhat ilyet! Hiszen tudhatja, hogy minden gondolatom a magáé! Igazán nem jól érzi magát? Mi fáj? Hivassuk el a doktort?

Lali néni legyintett a kezével.

- Nem kell. Nekem a lelkem, a szívem fáj, azt pedig nem tudja meggyógyítani a doktor!

- Édesanyám lelkem, bele kell nyugodni az Isten rendelkezésébe. Higgye meg, édesapának fáj, ha látja, hogy ennyire búsul és emészti magát.

- De én nem bírom ezt így tovább, - tört ki Lali néniből a keserűség. - El akarok menni innen, ahol minden arra emlékeztet, ami volt és ahogyan volt...

- Csakugyan - mondta Tamás, aki tulajdonképpen most sem értett semmit, - én is azt hiszem, hogy ilyenkor legjobb a környezet- és helyzetváltoztatás. Anyuskának néhány hétre fürdőre, vagy valami szép üdülőhelyre kellene mennie, még pedig természetesen Sárikával együtt, mert hiszen nem engedjük el egyedül és Sárikáknak is jól fog tenni egy kis pihenés. Lássuk csak, miről lehetne szó most az őszi-téli hónapokra? Talán Abbázia, vagy ha nagyon előkelőek akarunk lenni, Juans-les-Pins, vagy...

Lali néni türelmetlenül szakította félbe.

- Mit fecsegsz itt össze-vissza. Minderről szó sem lehet. Nagyon jól tudod, hogy én nálad nélkül nem megyek sehova.

- De anyuskám, - hűledezett Tamás, - hiszen én nem hagyhatom itt az irodámat hetekig, esetleg még tovább!

Sárika, aki mindeddig nem szólt egy szót sem, most fölemelte a fejét.

- Talán meg lehetne úgy oldani a dolgot, hogy te elmegy anyussal és én itt maradok felügyelni. Hiszen dolgoztam én az irodában, nem is olyan régen...

Tamás elnevette magát.

- Hogy képzeled azt, bogárkám, hogy te légy az ügyvédhelyettesem? És azt hiszed, hogy én itt hagynálak téged egyedül? Szó sincs róla. Valami egyebet fogunk kieszelni. Legelőször is elhívjuk a doktort és megbeszéljük vele, mit tart szükségesnek anyuska részére? Kell-e valamilyen kurát használnia, vagy csupán üdülésre, környezetváltásra, esetleg egy kis szórakozásra van-e szüksége. Ha aztán tudjuk, hogy hova lesz a legjobb menni, a részletekben majd megállapodunk.

Ez ellen Lali néinek sem lehetett kifogása, bár szíve mélyén Sárika indítványát tartotta a legcélszerűbbnek.

Hosszas tanácskozás után az öreg doktor azt javasolta, hogy legjobb volna a téli hónapokra Budapestre felköltözni. Lali néni gyakran kiújuló reumája ellen a Lukács-fürdőt használhatná, Sárikának a fedett uszodában, vagy a Gellért-hullámfürdőben tenne jót az úszás. És a kedves rokonok, hozzátartozók között bizonyára jobban fogják magukat érezni, mint idegenek között.

Sárikának csak úgy ugrált a szíve örömeiben. Lali néni sem tudott semmi kifogást találni, csupán ahhoz az egyhez ragaszkodott, hogy ő Tamás nélkül nem megy.

Hát ez egy kissé nehéz dolog volt, de Tamás szeretete és jóakarata ezt is megoldotta.

Megbízható, jó ügyvédjelöltje volt, akire ideiglenesen rábízhatta az iroda vezetését, azonkívül elég közel van Budapest, hogy minden héten egyszer-kétszer, ha kell többször is leutazzon felülvizsgálni az ügyeket.

Igy hát semmi akadálya nem volt annak, hogy a téli hónapokat Budapesten töltsék.

Sárika természetesen legszívesebben a nagymamánál szállt volna meg, hiszen ott volt bőven hely és tudta, hogy nagymama a legnagyobb örömmel látta volna őket szívesen, - de erről Lali néni hallani sem akart.

De szállodában sem akart lakni, mert előre is félt a zajos, lármás, cigányzenés szállodai élettől, így hát hosszas keresés után egy csendes, szolid, úri kis panzióban béreltek ki két szobát közel a Lukács-fürdőhöz.

Tamás bámulatos türelemmel és gyöngédséggel teljesítette édesanyja minden kívánságát, minden szeszélyét és Sárika csak annál jobban szerette és becsülte Tamást, hogy látta, milyen jó és türelmes az édesanyjához.

- Tanulnom kellene tőle, - gondolta magában, - bizonyára abban van a hiba, hogy én nem vagyok elég jó... De igyekezni fogok... és talán itt, az idegen környezetben anyus is közeledni fog hozzám... és megint olyan lesz, mint régen volt.

De ebben a reménységében csalódott Sárika.

Lali néni napról napra még ridegebb és visszautasítóbb lett vele szemben és szinte lehetetlen volt észre nem venni: milyen szándékosan és tervszerűen igyekszik távortartani őt Tamástól és teljesen a maga részére lefoglalni a fiát.

Délelőtt a Lukács-fürdőbe Tamás kellett, hogy elkísérje és megvárja, - délután nem engedte el maga mellől jóformán egy pillanatra sem, kérte, hogy felolvasson neki, mert a szeme olyan gyöngye, hogy nem lát már, sétálni csak úgy ment, ha Tamás karjába kapaszkodott, mert félt a villamosoktól, autóktól, s csak akkor érezte magát biztonságban, ha Tamás fogta a karját.

- Sárika úgyis el tud egyedül menni az uszodába - mondogatta, - reá nem kell vigyázni, délután meg a szülőit, nagyanyját, rokonait, barátnőit látogatja, engem az úntat, fáraszt, tudom téged is, ha nem is mondod... Maradjunk mi együtt, kis fiacskám, ne hagyd magára a te öreg édesanyádat... Ki tudja, meddig lehetek még veled!...

Tamás átölelte és megcsókolta a kezét.

- Mindig együtt maradunk, anyuskám!

- *Édesanyádat soha el ne hagyd, Tamás... Reád bízom őt!...* - hallotta fülébe csendülni apja búcsúszavait. - Nyugodt lehetsz, apám - felelt neki lelke mélyén, - úgy vigyázok rá, mintha te volnál mellette.

Csak egy kicsit, mint valami halvány árnyék, felhőzte be néha gondolatait az az érzés, mintha Sárika mostanában visszahúzódott volna tőlük.

Amióta Budapesten voltak, már néhány nap múlva valahogy úgy alakult a helyzet, hogy Sárika teljesen külön utakon járt, ő pedig mindig az édesanyjával maradt.

Maga sem tudta, hogy történt ez, ki volt az oka ennek, csak akkor tűnt föl először, mikor egy délután nagymama látogatóba jött hozzájuk.

Lali néni a díványon feküdt, gondosan betakarva és Tamás felolvasott neki.

- Hol van Sárika? - volt nagymama első kérdése.

- Azt hiszem... úgy emlékszem... azt mondta: Ilusékhoz megy, - felelte Tamás kissé zavartan.

- Minden délután a barátnőit látogatja - jegyezte meg Lali néni. - Hiszen unalmas is volna egy ilyen nyűgös vén asszony mellett ülni, mint én vagyok!

Nagymama nyelt egyet, de nem szólt erre semmit.

- Érte mégy? - kérdezte aztán Tamáshoz fordulva.

- Tamás nem mehet, - sietett felelni Lali néni. - Engem kísér el az orvoshoz, ahová diathermiára járok, s meg is vár és hazahoz. Én nem tudok egyedül járni-kelni az utcán. Sárika tud.

Nagymama erre sem szólt semmit, s egyébről kezdtek beszélni, de Tamásnak ekkor tűnt föl először, hogy Sárika tényleg, mintha alig törődne valamit az ő édesanyjával, keveset van velük együtt, s még ha itthon is van, mindig külön vonul félre a szobájába.

Vajjon csakugyan únja foglalkozni vele, mint ahogy anyja mondja?

Egy kis keserűség szorította össze a torkát. Únja az ő édesanyját!

Ezt igazán nem tette volna föl Sárikáról.

Igyekezett elhessegetni magától ezt a gondolatot, de a szíve mélyén egy kis fulánk mégis ott maradt.

XIX.

Nagymama, mióta közről megfigyelhette a dolgokat, kezdett tisztán látni.

- Itt baj van! - gondolta magában. - A legjobb úton vannak, hogy elrontsák egymásnak az életét. De kényes dolog volna beleavatkozni, nem is szabad, nem is lehet, hiszen tulajdonképpen nem is történt semmi, - csak éppen az a mindennapi eset, hogy anyós és menyő nem tudják megérteni egymást! Csekélység persze, - csak hogy ebből a csekélységből már sok-sok tragédia származott!... Hogy ki a hibás, az mellékes. Az bizonyos, hogy Lali önző és féltékeny, nincs semmi belátása, csak magára gondol és nem bír beletörődni a sorsába: Sárika meg türelmetlen és hirtelen fellobbanó. Mit lehet itt tenni?... Semmit. Egyelőre várni és figyelni...

Nagymama mélyet és nagyot sóhajtott.

Ő már azt hitte, hogy minden unokája sorsa el van intézve, rendesen, szépen folyik az életük, már neki nem kell többet aggódni, töprengeni, intézkedni, s ami még hátra van az életéből, azt csendesen, nyugodtan töltheti el, békésen üldögélve a karosszékekben öreg párjával, gyönyörködhet az unokák boldogságában és zavartalanul élvezheti az alkonyuló nap utolsó sugarait.

Cilike azt hitte, hogy elvégezte már minden kötelességét, s most már csak a pihenés, a nyugalom lesz osztályrésze.

Most már elbúcsúzhat mindenkitől, azoktól is, akiknek fiatal korában annyi örömet, annyi derűs órát szerzett s azoktól is, akiknek életét irányította, helyes mederbe igazította.

Most már nem kell gondolnia többet senkire és semmire, csak az ő kedves, jó öreg urára - és Cilike búcsúzhat és leléphet az élet színpadáról, hogy többé nem mint szereplő, hanem csak mint csendes néző pihenje ki minden fáradságát.

És íme, most újra bonyolódni kezd a szálak körülötte. Legkisebb, legkedvesebb unokája boldogságát fenyegeti veszedelem...

Még nem lehet pihenni...

Itt résen kell lenni, gondos kézzel, tapintatosan kibogozni az összekuszálódott szöveget, kiegyenlíteni a zavaros helyzetet, a kellő szóval a kellő pillanatban helyes útra igazítani az eltévelyedőket.

Nehéz, nagyon nehéz feladat, amelyben nincs más segítőtársa, csak a szeretet, a jószág, a tapintat.

De ezek a segítőtársak olyan erősek, annyi fegyverrel látják el, hogy Cilike nagymama biztosra veszi a győzelmet. És ezért nem riad vissza a fáradságtól és vállal minden aggodalmat, küzdelmet, álmatlan éjszakát és gyötrődést.

Azzal tisztában van, hogy kérdezni nem szabad semmit, úgy kell tenni, mintha észre se venné Sárika levertségét, halvány arcát, erőltetett jókedvét, Lali néni csökönyös merevségét, ridegségét és Tamás zavart tétozását, amelyből látszik, hogy nem tudja magát kiismerni, nem tudja magát tájékozni.

XX.

Cílike nagymama egy délután uzsonnára hívta meg őket.

Lali néni és Tamás el is jöttek idejében, de Sárika késett.

Miután még hat órákor sem jött, nem vártak tovább reá, hanem uzsonnához ültek.

Nagymama derűs, nyugodt arccal kínálgatta a jó haboskávét, finom foszlós kalácsot, s rögtön felemlgette, hogy bizony ez korántsem olyan jó, mint amilyent Lali néni tud készíteni.

Lali néni csak legyintett a kezével.

- Az régen volt. Én ma már nem tudok semmit!

Tamás az ajkát harapdálta és nyugtalanul nézett egyre az ajtó felé.

- Nem értem, hol késik Sárika! Azt mondta, csak egy percre néz be Ilus néniékhez, s már egészen besötétedett és még nincs itt.

- Ne aggódj! - mondta Lali néni kávéivás közben. - Hiszen az természetes, hogy ott jobban mulat, mint itt köztünk, az öregek között.

- Ilus éppen olyan öreg, mint mi, - jegyezte meg csöndesen nagymama, de aztán sietve tolt a befőttes tálat Lali néni elé. - Parancsolj még ebből, kedvesem. Ezt a barackot úgy tettem el, a te recepted szerint, kitünően sikerült. Sokkal jobb, mint ahogy én szoktam azelőtt készíteni.

Lali néni kissé megenyhülve vett ki a tányérjára a szép őszibarack-kompótból s kóstolgatás közben elismerőleg nyilatkozott felőle.

Most kipattant az ajtó s vidám, ragyogó arccal viharzott be Sárika.

Nagymamának nagyot dobbant a szíve. Sárika most egészen olyan volt, mint régebben. Jókedvű, vidám, mint kislánykorában.

- Kezét csókolom! Kezét csókolom! - köszön mindenfelé, s Tamásnak egyenesen a nyakába ugrott. - Ne tessék haragudni, hogy kicsit megkéstem, de oly nagyszerűen eltelt az idő Ilus néniéknél! Megérkezett Endre Bécsből, - igazán, már alig sántít egy kissé és olyan jókedvű és boldog - és ott volt Iluska meg Jani is a kicsi csöppséggel, aki olyan, mint egy angyal! És tessék elképzelni, egyszer csak beállítanak Barcza Etus, az Endre menyasszonya és az édes-anya! Ők Endrével ezt már így kitervezték, ezt a meglepetést! Hát hogy milyen muris volt, el se tudom mondani! Ilus néni még sírt is örömeiben! Jövő hónapban lesz az esküvőjük. Úgy-e, Tamás, mi is elmegyünk? Etus nagyszerű színben van, olyan csinos lett, hogy csak úgy ragyog! És most is éppen olyan bőbeszédű, mint akkor volt, mikor engem a nagy vihar után elrabolt...

Hirtelen elhallgatott, mert észrevette, hogy Lali néni arca fokról-fokra hogyan sötétedik el.

Szegény Lali néninek csak éppen az hiányzott, hogy annak a keserves éjszakának az emléke felújuljon benne, amelyet ezer aggodalommal eltelve virrasztottak át, s amelynek izgalmi ágyba döntötték Balázs bácsit...

- Ma este moziba mennek mind - kockáztatta meg aztán Sárika halkán, zavartan, - minket is hívtak... Én megígértem... ha anyusnak kedve van... úgy-e, Tamás, akkor elmegyünk a féltíz órai előadásra.

- Tamás meg én gyászban vagyunk, nem veszünk részt semmiféle mulatságban, - szólt ridegen Lali néni. - Te, ha akarsz, elmehetsz.

Egy pillanatig dermesztő csönd volt. Sárika dacosan felkapta a fejét.

Tamás megfogta a kezét és megsímogatta.

- De anyuskám, kérem, hiszen Sárika nem úgy gondolta. Különben is, a mozi nem olyan valami nagy mulatság. Majd később, ha anyuska teljesen jól lesz és megerősödik, egyszer elmegyünk együtt egy délutáni előadásra.

Igyekezett vidáman és elfogulatlanul beszélni. De Sárika elhúzta a kezét és többet nem szólt egy szót sem.

Nagymama gyorsan közbeszólt:

- Igyál egy csésze kávé, Sárika! Nézd, mennyi tejszínhab van rajta! És barack-kompót is hagyunk neked, amit te annyira szeretsz, meg csokoládés süteményt. Remélem, éhes vagy?

- Nem vagyok éhes - mormogta Sárika elfojtott hangon.

- Na, azért csak egyél! Evés közben jön meg az étvágy!

Sárika kiitta a kávé, mert nem akarta megbántani a nagymamát, de egy falatot sem tudott lenyelni.

Az arca égett, szeme a visszafojtott könnyektől volt fényes s nagyanyus látta rajta, milyen önuralmába kerül, hogy ki ne robbanjon. Szerencsére, most bejött nagyapa s az ő kedves, elfogulatlan vidámsága megmentette a kínos hangulatot.

Azonnal elmondott néhány pompás anekdótát, amit most hallott a kaszinóban, s amin mindenkinek nevetni kellett. Még Lali néni zord ábrázata is földerült.

Sárika rögtön hozott friss meleg tejet, elébetette a cigarettadobozt, gyufát, hamutálcát, s ott szorgoskodott körülötte, úgy, mint régen, s nagyapa mosolyogva pacskolta meg az arcát, - úgy, mint régen - kislánykorában.

Látszólag egészen vidám volt a hangulat, késő estig, amíg hazamentek. Még römiztek is, amit Lali néni különösen szeretett.

De nagymama az éjszaka csendjében, míg álmatlanul feküdt ágyában, mélyen, szomorúan sóhajtott.

Tudta, érezte, hogy csak a fölszínen látszik minden csendesnek. A lelkek mélyén ott kavargtak a meg nem értés, harag, dac és keserű indulatok zavaros hullámai.

Hogyan lehet elsimítani, rendbehozni mindent, mielőtt ezek a hullámok kicsapnak, kirobbannak medrükből...

XXI.

- Sárika, kicsi asszonykám, - mondta másnap reggel Tamás Sáríkána, - nekem most azonnal haza kell utaznom. A jelöltem sürgönyözött, egy fontos ügyben okvetlenül szükséges a jelenlétem. Csak este jövök vissza. Úgy-e, elkíséred helyettem anyust a Lukács-fürdőbe és mellette maradsz egész nap?

Sárika nyelt egyet.

- Szívesen, - mondta félrefordítva fejét. - Föltéve, ha anyus megengedi.

- Ha szívesen teszed, akkor örömmel fogadja, - felelt Tamás egy kissé szigorúbb hangon. - De persze, ha látja rajtad, hogy csak kényszerűségből...

- Hogy mondhatasz ilyet, - pattant föl Sárika és már ajkán volt a kitörés, a panasz, a vád, de hirtelen észbe kapott és lenyelte. Nem, nem szabad Tamásnak az édesanyját bevádolni, hiszen ez a legnagyobb jellemtelenség volna. És hátha Tamás el sem hinné, s őt okolná mindenért... Jaj, csak össze nem veszni, csak hangos, keserű szavakat nem mondani egymásnak...

- Légy nyugodt, - mondta aztán bámulatos önuralommal rámosolyogva Tamásra, - én mindent szívesen és szeretettel teszek meg anyusért. Nem lesz semmi baj.

Tamás tehát elutazott és Sárika tíz órákor, amikor tudta, hogy Lali néni a fürdőbe szokott indulni, benyitott a szobájába.

Igazán a legjobb szándékokkal volt eltelve. Elhatározta, hogy türelmes és kedves lesz, igyekszik majd a régi hangot eltalálni, s mindenben kedvét keresi Lali néninek.

Nem tehetett róla, hogy minden másképp ütött ki, mint ahogy tervezte...

Lali néni most még külön neheztelt Sáríkára, mert tegnap - megfelejtkézve a mély gyászokról, - moziba akart menni, s ezt egyenesen kegyeletsértésnek tekintette, azonkívül a Tamás hirtelen elutazása is elkedvtelenítette.

Mogorván ült a diván sarkában, s fel sem tekintett, mikor Sárika belépett a szobába.

- Kezét csókolom, anyuska. Hogy érzi magát? Hogy tetszett aludni?

- Sehogy - felelt Lali néni kurtán. - Egyáltalán nem aludtam egész éjjel.

- Csak nem volt rosszul? - kérdezte ijedten Sárika.

Lali néni vállat vont.

- Nem, - felelt jó kis szünet mulva.

- Tessék öltözni, kedves anyuska, - kezdte ismét Sárika, - már tíz óra. Ha meg tetszik engedni, én elkísérem a Lukács-fürdőbe.

- Engem te ne dirigálj, - csattant fel egyszerre Lali néni, - tudom én nálad nélkül is, hogy mit kell tennem. Már szóltam is a szobaleánynak, hogy kíséren el. Az szívesen teszi, tudom.

Talán nem is akart Lali néni ilyen élesen válaszolni, talán nem is gondolta meg, amit mond, csak úgy kicsúszott a száján.

Sárika egészen belesápadt, annyira megbántva érezte magát.

És most követte el életének egyik súlyos ballépését. Nem tudott uralkodni magán. Elöntötte a régóta visszafojtott keserűség, az összegyülemlett méltatlankodás érzése, s ahelyett, hogy türelmes elnézéssel elsíklott volna Lali néni szavai fölött, éles, érdes hangon csattant föl:

- Ha anyuska szívesebben megy a szobaleánnyal, mint velem, hát tessék!

- Kikérem magamnak ezt a hangot! - kiáltott Lali néni egészen elvörösödve haragjában. - Úgy látszik, megfelelkezel arról, hogy kivel beszélsz!

- Csak úgy beszélek, ahogy hozzám szólnak! - felelt vissza Sárika. - Azt hiszi anyus, nem vettem észre, hogy gyűlöl engem, amióta Tamás felesége vagyok!

- Minden okom megvan reá! - rivallt reá Lali néni. - Amióta betetted a lábad a házamba, szerencsétlenné tettél engem! Az én drága jó uram, még ma is élne, ha a te könnyelműséged miatt nem izgatja halálra magát!... És ez nem volt elég! Elvetted tőlem az én egyetlen fiamat, életem napsugarát és elfoglaltod mindenben az én helyemet... én már nem vagyok senki és semmi a saját házamban...

Sárika csak úgy kapkodott lélegzet után. Elöntötte az indulat.

Hát azt már nem... Ennyi igazságtalanságot nem lehet eltűrni! Minden csepp vére fölforrt a méltatlan vádaskodás ellen. Ezt meg kell torolni! Ezt nem fogja lenyelni. Benne is van büszkeség, önérzet!...

- Ha azt hiszi, anya, hogy jogtalanul megfosztottam valamitől, hát ezennel visszaadok mindent, - kiáltott magánkívül, azzal sarkonfordult és kirohant, úgy becsapva maga után az ajtót, hogy csak úgy visszhangzott.

Lali néni leroskadott a díványra.

Olyan hirtelen, váratlanul pergett le ez a heves összecsapás, hogy teljesen belekábult.

Mindenesetre jó volt, hogy megmondta Sáríkáknak a véleményét... Egyszer csak ki kellett ennek robbannia... Most aztán lesz, ami lesz...

De...

Valami ott motoszkált a lelke mélyén.

Ledobta kalapját és kabátját, s kiküldte a szobaleánnyt, aki bejött, hogy elkísérje a fürdőbe.

Nem volt kedve sehová menni.

Lefeküdt a dívánra, befúrta fejét a párnák közé és sírt.

Nagyon szerencsétlennek érezte magát.

XXII.

Nagyanyus a kamrában állt, egy magas széken, s a rúdon függő, télire eltett szőlőt válogatta. Kiszedegette a fürtökből a hibás szemeket, s óvatosan figyelt az ajtó felé, vajjon nagyapa nem lepi-e meg, mert akkor egész biztosan kikapna, hogy miért mászik fel a székre és miért fárasztja magát ilyen munkával.

De hát hiába, nagymama tudja, hogy ezt senki más ilyen pontosan és jól nem tudja megcsinálni, csak ő, azért hát kilesi az időt, mikor nagyapa az ujságot olvasásba merül, s akkor titokban kilopózik a kamrába és felmászik a székre.

Kicsit nehezen megy, az igaz, de azért még jól bírja, hála Istennek.

Szemelgetés közben visszaemlékszik arra a jelenetre, mikor mint egész fiatal asszony szintén itt állott egyszer a kamrában, szőlőt leszedni, mert vendégei voltak, s el akart előttük dicsekedni, hogy tél közepén milyen szép, friss szőlőt tud föltálalni.

De nem székre mászott, hanem a lisztesláda peremére, s kapaszkodás közben, egyszerre megbillent, elvesztette az egyensúlyt és belepottyant a lisztesládába, ahonnan mint egy eleven gipszszobor mászott ki és prüszkölve, hápogva támolygott be a verandára, egyenesen a vendégek közé...

Cilike nagymama hangosan elnevette magát, visszaemlékezve erre a furcsa jelenetre.

Azonban majdnem megjárta, mert ebben a percben kipattant az ajtó s ő ijedtében szinte leesett a székről, mert azt hitte, hogy nagyapa jön és most rajtacsípi az ő titkos munkálkodásán.

De nem nagyapa jött, hanem Sárika rontott be, feldúlt ábrázattal, izgalomtól félrecsúszott kalappal, s mélyen megdöbbenve azon, hogy nagymamát még az ajtón kívül nevetni hallotta s most meg ott találja a szék tetején.

Hogyan egyeztethető ez össze az élete tragédiájával, amely most ért a legszomorúbb forduloponthoz!...

- Nagymama, kérem - kezdte elfulladó hangon, - én...

De nagymama hirtelen félbeszakította.

- Segíts előbb, fiam, innen leszállani és el ne áruld nagyapának, hogy itt találtál. Aztán gyerünk be a szobámba, ott beszélgetünk, mert látom, valami nagyon fontos mondanivalód van!

- Nagyon fontos! - ismételte Sárika tompa hangon, mialatt nagymamát lesegítette a székről. - Nagyon fontos... életbevágó... és nagyon szomorú.

- Úgy? - kérdezte nagymama, nyugalmat mutatva, mialatt bementek a szobába, de a szíve az aggodalomtól hangosan dobogott. - Hát akkor gyere, ülj le ide mellém, erre a kis zsámolyra, úgy, mint kisgyerek-korodban, hajtsd az ölembe a fejedet és mesélj. Mi történt veled?

- Nagyanyus, én... én el akarok válni Tamástól! - nyögte ki Sárika és egyszerre hangosan sírva fakadt.

Nagyanyus hagyta sírni egy darabig és csak símogatta a haját.

- És mi okod van erre? - kérdezte aztán csendesen.

- Anya tűrhetetlenné teszi az életemet, - ömlött most a szó Sárika ajkáról. - Gyűlöl engem, kijelentette, hogy én vagyok az oka Balázs bácsi halálának, hogy elraboltam tőle a fiát,

kitúrtam a saját házából és szerencsétlenné tettem őt!... Hát miattam ne legyen senki szerencsétlen. Kitérek az útjából... Visszaadom a fiát, a házat, - mindent, mindent... sajnos, a férjét nem tudom visszaadni... de nagyanyus, az nem is igaz, hogy én vagyok az oka... Hiszen Balázs bácsi már évek óta beteg volt... És én nem tehetek róla, hogy akkor nem tudtam hazamenni... És én lemondok Tamásról, legyen egészen az övé... engem ne vádoljon, ne gyűlöljön... én ezt nem bírom... nem bírom...

- Tamás tudja már? - kérdezte közben nagymama.

- Nem tudja még. Ma reggel elutazott. És akkor... akkor tört ki hirtelen az egész... De én már régóta tudom, érzem, csak nem beszéltünk róla... Csak úgy lappangott a levegőben... És talán sokkal rosszabb volt, mint így. Most legalább tiszta helyzet lesz...

- És gondolod, hogy Tamás ebbe bele fog egyezni?

Sárka feje lekókadott. Azután nagyon komolyan és meggondoltan felelt.

- Tamás nagyon szereti az édesanyját és tudom, hogy minden körülmények között melléje állana s az ő pártján lenne. Nekem nem szabad őt olyan helyzetbe hoznom, hogy választania kelljen köztem és az édesanyja között. Sokkal jobban szeretem őt annál, semhogy ilyen lelki gyötrelmet okozzak neki. Majd találunk valami megoldást, hogy neki kevésbé fájjon. Én mindent magamra veszek, s ha azt fogja hinni, hogy az én hibámból történt minden, hogy az én összeférhetetlen természetem az oka mindennek, hamarabb belenyugszik.

Nagymama lehajolt és megcsókolta Sárka homlokát. A szeme tele volt könnyel.

- Nagy szó, amit most mondasz, gyermekem!... Majd még beszélünk erről. Nem szabad elhamarkodni semmit.

- Nagyanyus drága, én ezt már mind jól átgondoltam, amíg idáig jöttem. Én nem megyek vissza többet soha!...

- Soha!... Örökké!... Ezek csak szavak, fiam... az emberi életben mélyebb jelentőségük nincs...

- Ó, nagyanyus - emelte föl könnytől ázott arcát Sárka. - Hát te sem vagy az én pártomon? Azt hiszed, hogy én ezek után vissza tudok menni, megalázkodni - és tovább is egy föld alatt élni Lali nénivel?...

- Én mindig a te pártodon vagyok, gyermekem, - nyugtatta meg nagyanyus. - És soha sem foglak sem rábeszélni, sem lebeszélni semmiről. Mindenki maga intézi a sorsát.

Sokáig csend volt, nem szólt egyikük sem.

Nagyanyus mélyen elgondolkozott, mintha valamit fontolgatott volna magában, Sárka meghalkan, csendesén sirdogált, nagyanyus ölébe hajtva fejét.

- Sárkám, - szólalt meg végre nagymama, - most arra kérlek, szedd kissé össze magadat, légy erős, uralkodj magadon és nagyapa előtt ne árulj el semmit. Egyelőre ne okozunk neki semmi izgalmat. Ráér majd később mindent megtudni.

- Igen, nagyanyus, - felelt Sárka engedelmesen és letörölte a könnyeit.

Nagyanyus felkelt, s lassan öltözködni kezdett.

- Nekem most sürgősen el kell mennem, fiam. Halaszthatatlan dolgom van. Légy szíves, segíts Marinak asztalt teríteni, s a konyhában is kicsit nézz utána, mert valószínűleg vendégünk lesz ebédre.

Sárka kissé csalódva nézett reá.

Milyen nyugodt nagyanyus, el tud most menni hazulról és még vendégeket is vár, mikor az ő szíve majdnem megszakad a bánattól, s úgy érzi: összetört az egész élete.

De szokva volt hozzá, hogy nagyanyusnak mindenben engedelmeskedjék.

Fölállt hát a zsámolyról, hátrasimította zilált haját, vörösre sírt szemét megmosta kölnivízzel, s aztán halkán szipogva kiment a konyhába, hogy Marinak segítsen.

XXIII.

Nagymama korántsem volt olyan nyugodt, mint mutatta.

Nehezen szánta rá magát arra a lépésre, amelyet tenni akart, mert attól félt, talán mindent elront vele, ha közbelép.

De viszont azt is érezte, hogy most valakinek azonnal vállalni kell a békítő hálátlan szerepét, mielőtt még jobban kiéleződik, elmérgesedik a helyzet.

És ki vállalhatná ezt más, mint ő?

Már az úgy van elrendezve, hogy az unokák sorsát, minden ügyét-baját neki kell elrendezni...

Csak az a fontos, hogy aztán most is meg tudja találni kellő tapintattal a kellő hangot. Mert - mi tagadás, - Eulália néni egy kissé kemény dió...

Szegény Cilike nagymama bizony egy nagyot fohászkodott, mialatt fölment a lépcsőn s bekopogtatott Lali néni szobájába.

- Szabad, - felelt némi várakozás után egy kelletlen hang.

Nagymama szép csendesén belépett és nyájasan köszönt.

- Jóreggelt, Lalikám. Hogy vagy?

Lali néni felült a díványon és harciasan nézett szembe nagymamával.

- Szinte tudtam, hogy el fogsz jönni és elhalmozol szemrehányásokkal!

- Én? - csodálkozott nagymama. - Hogy képzeled ezt, Lalikám! Hiszen éppen azért jöttem, hogy bocsánatot kérjek tőled!

- Bocsánatot kérj? Te? - álmélkodott Lali néni. - Hiszen te nem vétettél ellenem semmit!

- Dehogynem! - sóhajtott nagymama és kényelmesen helyet foglalt az egyik karosszékből. - Rosszul neveltem egy gyereket s a nyakadba varrtam azt az ugrifüles, elkényeztetett, rosszmodorú, haszontalan kölyköt, aki most megkeseríti az életedet és szerencsétlenné tesz téged is, Tamást is!

- Na, na, - dohogott Lali néni, - azt nem lehet éppen mondani, hogy te varrtad a nyakamba! De hogy elkényeztetted, az bizonyos!

Nagymama bűnbánóan hajtotta le a fejét.

- El. De még mennyire. Ezt beismerem. De hidd meg, nem is nagyon tehetek róla. A legkedvesebb unokám volt... És olyan aranyos, jókedvű, vidám kis teremtmény volt mindig... Az én kis napsugaram... Szigorúbbnak kellett volna hozzá lennem és kinevelni belőle azt a hirtelen fellobbanó, türelmetlen, indulatos, rossz természetűt, amellyel most neked is, Tamásnak is tűrhetetlenné tette az életét.

Lali néni fészkelődni kezdett a helyén.

- Ami azt illeti... Tamás teljesen vak... Ő nem vesz észre semmit. De én annál jobban látom!

- Persze, persze, - bólintott nagymama. - Teljesen igazad van. És én belátom, hogy ez így nem mehet tovább. Sáríka annyira megbántott téged, hogy soha nem bocsáthatsz meg neki! Ezt ő is jól tudja és kész levonni belőle a konzekvenciát.

Lali néni kissé nyugtalanul nézett nagymamára.

- Azt hiszed, hogy ezt el lehet intézni egy kis bocsánatkéréssel, ami hozzá még nem is lenne őszinte? És holnap előlről kezdődne minden...

- Nem is úgy értettem. Sáríka, miután belátja, hogy csak szerencsétlenné tesz titeket, hát kész inkább elválni, hogy visszaadja a nyugalmatokat, neked is, Tamásnak is.

Lali néni felpattant.

- Úgy? És ezt csak ilyen könnyedén mondod? Azt hiszed, Tamással így el lehet bántani? Csak úgy, uk-muk-fuk a faképnél hagyni? És hogy én egy ilyen skandalumba beleegyezem?

- De kérlek, - csendesítette nagymama, - hidd el, Sáríkával lehetetlen békességben együtt élni! Ő annyira kiforratlan, tapasztalatlan gyerek még, akinek tulajdonképpen inkább iskolába kellene még járni, nem pedig komoly, felelősségteljes házasságot élni. Hiszen éppen ettől féltem én eleitől kezdve, hogy túlkorán volt még férjhezmennie. Igazán nem csoda, ha nem találta el a helyes utat, a helyes hangot veled szemben is, nem tudott úgy beleilleszkedni a helyzetbe, mint ahogy kellett volna. De azért, hidd el, szándéka mindig jó volt. Elsírta nekem, hogy csak azért vette ő át egészen a háztartás vezetését, hogy téged minden fáradságtól megkíméljen, esze ágában sem volt, hogy téged kiszorítson és mindig szeretett volna tőled tanácsot kérni, de nem mert és aztán mind jobban és jobban kezdett félni tőled és annyit sírt és búsult azért, mert látta, hogy te nem szereted...

Lali néni hangosan kifújta az orrát, megtörülte a szemét.

- Erre én sohasem gondoltam, - nyögte halkan. - Sohasem jutott eszembe, hogy neki is valami rosszul esik... És... és... mit gondolsz, most már nem lehet változtatni, segíteni a dolgon?

Nagymama szomorúan rázta a fejét.

- Nem hiszem. Magam is azt gondolom, hogy legjobb lesz, ha kitér az utatokból. Jobb korán, mint később, amikor még jobban elmérgesedik a helyzet s napirendre válnának a maihoz hasonló jelenetek.

- Miért válnának napirendre? - pattan fel Lali néni. - Én nem szoktam veszekedni, én békés természetű vagyok, velem nagyon jól ki lehet jönni.

- Igen, de Sáríkával nem, - sóhajtott nagymama. - Őszintén be kell vallanom neked, magam is belátom, hogy milyen nehéz természetű. Igazán csodálkozom Tamás ízlésén, hogy éppen őt választotta. Attól tartok, hogy Sáríka kissé beugratta őt.

- Az én fiamnak mindig jó ízlése volt, - vágott közbe szinte sértetten Lali néni. - És ne hidd, hogy őt be lehet ugratni. Ő annál sokkal komolyabb, meggondoltabb. Mindig tudja, hogy mit kell tennie. Ő Sárikát igazán szerette, ezt én tudom, nekem mondta elégszer!

- Persze, persze, - bólintott nagymama. - Ez egy kissé meg is fogja nehezíteni a dolgot. Talán fájni is fog Tamásnak.

Lali néni elsápadt. Ő biztosan tudta, hogy Tamás szerencsétlen lesz, ha tényleg válásra kerülne a sor.

- De hát kérlek, nem lehetne ezt valahogy másképp elrendezni? - nyögte ki akadozva. - Végre is én... igazán... magam... sem tudom...

- Hiszen lehetne, lehetne talán, - bólintott nagymama. - Ha esetleg vállalnád, hogy megneveled Sárikát... De hát ezt az áldozatot nem is lehetne kívánni tőled. Talán, ha megpróbálnád úgy tekinteni, mint a saját édes leányodat, egy kis szeretettel, jóakarattal, türelemmel kezelnéd és nem tekintenéd úgy, mint aki betolakodott közétek és aki az oka mindennek, ami történt... Hidd meg, igazán nem oka, igazán nem ő idézte elő... És ha megpróbálnád bevezetni őt, megtanítani a háztartás nehéz, nagy tudományába, vagy ha éppenséggel átvennéd tőle - oh,

ezért csak hálás lenne neked! És tudod, most nemsokára tavaszodik, kezdetét veszi a kerti munka, mit ért ő ahhoz? Semmit! A te gyönyörű gyümölcsfáid tönkremennének, ha te nem törődnél velök. Sárika csak éppen le tudja szedni a fáról a barackot és megenni, egyébhez nem ért. Meg kellene tanítanod!

- Bizony már nemsokára hernyózni kell a fákat, - csapott a homlokára Lali néni. - Az ősszel be se voltak meszelve és az őszi nagytakarítás is elmaradt! Szent Isten, mennyi dolog van most otthon!

- Bizony, bizony! Az ember néha azt sem tudja, hol áll a feje, annyi a dolog egy rendes háztartásban. És aki nem ért hozzá, az mindent össze-vissza zavar! Azért kellene neked most megint a kezébe venni a vezetést. Milyen hálás lenne ezért Sárika... És különben is, ha a jó Isten megáldja házasságukat és idővel gyermeke is lesz, akkor ugyancsak el lesz foglalva más irányban.

Lali néni úgy felugrott, mintha puskából lőtték volna ki.

- Gyerek! - kiáltotta izgalmaiban egészen elvörösödve. - Az én unokám!... Oh, csak azt megérhetném!... Baláznak fogják hívni...

- Igen, - bólintott nagymama. - Baláznak fogják hívni...

Lali néni egyszerre sírva fakadt és a nagymama nyakába borult.

- Oh, milyen vén számár voltam én! - mormogta őszinte meggyőződéssel.

- Nem, Lalikám, - mondta nagymama komolyan s szeretettel simogatta meg Lali néni fehér haját. - Te csak eltévedtél a bánat sötét országútján... De most már minden jól lesz, mert megtaláltad magadat.

- Gondolod, hogy minden rendbe jön? - tünődött Lali néni.

- Már rendbe is jött - mosolygott nagymama, aki diadalmasan érezte, hogy szerencsésen sikerült eltalálnia a kellő időben a kellő szót, amellyel visszazökkentett mindent a rendes kerékvágásba. - De most már siessünk haza, az ebéd azóta régen készen van és várnak.

És a két öregasszony egymást karonfogva a legnagyobb egyetértésben ballagott le a lépcsőn.

XXIV.

Sárika megterítette az asztalt, elrendezett, elintézett mindent, aztán leült nagyapával sakkozni. Nagyapa szenvedélyes sakkozó volt és boldog volt, ha valakit foghatott magának egy játszámára.

Annak idején Sáríkat is megtanította, s a kislány büszke volt rá, ha néhanapján sikerült nagyapát megvernie.

Most egy kissé szórakozottan játszott, csak nagyapa ösztökélésére igyekezett magát összeszedni s több figyelmet mutatni a játék iránt.

De egyszerre majd lefordult a székről meglepetésében, mert kinyílt az ajtó s Lali néni lépett be rajta, karonfogva a nagymamával.

- Sakk a királynak! - kiáltott Lali néni, fürgén odalejtve, s tréfásan le akarta seperni a sakkfigurákat a tábláról.

Nagyapa védőleg terjesztette följe a két karját.

- Na, na, kedves ányomasszony, - nevetett s megcsókolta Lali néni kezét, - annyira jóban nem vagyunk, hogy el hagyjam rontani a játszámát! Úgyis én nyerek.

Lali néni nevetett, aztán odalépett Sáríkához, megölelte, megcsókolta, mintha semmi sem történt volna, megpacskolta az arcát, s tréfás zsörtölődéssel kérdezte:

- Na, lesz ebéd, vagy nem lesz? Mert olyan éhes vagyok, mint egy farkas!

Sárika úgy felugrott, hogy majd feldöntötte az asztalt.

- Igenis, igenis, rögtön! - kiáltotta és rohant ki a konyhába.

Két perc múlva már az asztalon párolgott a leves és nagyanyus teljes nyugalommal osztotta ki a tányérokba, mialatt Sáríka álmélkodásából még mindig nem bírt magához térni.

Mi történt itt? Varázslat történt? Lali néni azt mondta: éhes, mint egy farkas... és mosolyog... arcáról teljesen eltűnt az a csúnya, mogorva vonás, amely annyira nem is illett az ő kedves, gömbölyű arcához... Hiszen ez megint a régi jó Lali néni...

És ő... Sárika... hát vele mi történt, hogy egyszerre nyoma sincs benne az elkeseredésnek, dacnak, haragnak... mintha elfújták volna... nem is igaz, hogy ő alig egy órával ezelőtt olyan kétségbeesetten sírt és azt hitte, hogy vége az életének... Varázslat ez, tisztára varázslat...

Ránézett nagymamára, aki nyugodtan kanalazta a levesét és közben érdeklődve tudakolta Lali nénitől, hogy ő is szokott-e reszelt sárgarépat pirítani a húslevesbe, vagy inkább egy pici sáfrányt tesz bele?

Itt van a varázsló... itt ül vele szemben a tündér, a jótéltélek, aki visszavarázsolta mindent a helyes útra!

Lali néni is valami efélét gondolhatott, mert mialatt megbotráncozva nyilatkozott a sáfrányról, megsímogatta a nagymama kezét, s aztán hirtelen odafordult Sáríkához.

- Sárika, fiam, aztán pakolj be nekem mindent, én holnap reggel hazautazom, - mondta olyan természetes hangon, mintha már régebben is szó lett volna erről. - Az elmaradt őszi nagytakarítás helyett most kétszeres tavaszi nagytakarítást kell hogy csináljak. Ti ketten, Tamással, maradjatok még itt pár napig, mert sokkal jobb, ha Tamás nincs útban, amíg fel van fordítva az egész lakás!

- Igenis - felelt Sárika, mintegy félálomban, s titokban nagymamára nézett, hogy ő mit szól ehhez. De nagymama csak annyit mondott, hogy jó lesz, ha padlóviaszt Budapestről visz magával Lali néni, mert ott nem lehet olyan jót kapni.

- Ja, igaz - folytatta Lali néni, - ha Tamás elég korán megérkezik ma este és nem lesz igen fáradt, elmehetnénk egy jó moziba is. Van kedvetek nektek is velünk jönni?

Persze, hogy nagymamának van kedve. Nagyapa mindjárt hozza is az ujságot és kikeresnek egy jó előadást.

Ezen egy darabig vitatkoznak, mert nagymama a trükk-filmeket szereti, Lali néni az érzelmes drámákat, nagyapa meg az állatszereplőket szereti legjobban. De aztán békésen megegyeznek és Sárika közben néhányszor jót csípett a karján, hogy meggyőződjék róla: vajjon nem álmodik-e?

Nem álmodott.

Nagyapa ebéd után mindjárt el is ment, hogy megváltsa a jegyeket és Tamás elég korán megérkezett, csöppet sem volt fáradt és nagyon örült, hogy hála Istennek, anyusnak kedve van moziba menni és ezt csakis annak tulajdonította, hogy Sáríkának sikerült őt kissé felvidítani!

És azt is nagyon helyesnek találta, hogy anyuska holnap hazautazik nagytakarítást csinálni, senki azt úgy nem tudja elrendezni, mint ő! Csakhogy visszajött megint az életkedve!... Angyal vagy, Sárika!... Ezt mind csak neked lehet köszönni!...

Sárika szerényen hallgatott.

És hallgatott nagymama is, még akkor is, mikor pár nap múlva búcsúzni jöttek hozzá Sárika és Tamás és Sárika a nyakába borulva, a fülébe súgta:

- Köszönöm, köszönöm neked, nagyanyus! Én olyan boldog vagyok!...

- Isten tartsa meg boldogságodat, gyermekem! - mondta nagymama. - De neked is kell vigyáznod reá! Tanulj meg uralkodni magadon, légy türelmes és elnéző másokkal szemben és soha ne engeddd, hogy az indulat, a hirtelen harag elragadjon! És légy mindig gyöngéd és türelmes azokkal, akik öregebbek nálad. Jusson mindig eszedbe, hogy én is öreg vagyok!...

- Nagymama nem öreg! - tiltakozott Sárika. - Nagymama mindig fiatal marad!

XXV.

Tavaszkodott.

Az orgona javában virágzott. Fürtös virágai mint lilaszínű és fehér zuhatag borították el a zsenge zöld bokrokat. Finom illatuk szinte szívfájdítóan édes volt, s mintha versenyre kelt volna a rózsaszín jácint fűszeres illatával... A tulipán tarka színpompájával kápráztatta el a szemet s az árvácska a bíborlila, aranybarna, narancssárga százféle változatában, kedves emberarc formájával vidáman mosolygott a smaragdzöld gyepvel szegett ágyásokban.

- Na, most már elég volt, öregem! - szólt nagymama nagyapának, aki a hosszú gumitömlőből jól irányzott vízugarakkal locsolta a kertet. - Igen kifárasztod magad.

Még egy utolsó zuhanyt bocsátott nagyapa a bokrokra, aztán engedelmesen abbahagyta a locsolást és odaült nagymama mellé a lugasba.

- Miféle szokatlan dolog, hogy nem olvasod a leveleket? - tréfálkozott nagyapa, rámosolyogva nagymamára. - Hiszen átlag minden félóránként kétszer szoktad végigolvasni!

- És te? - nevetett vissza nagymama.

- Én már könyv nélkül tudom! De azért add ide, előbb a Zsuzsikáét, aztán a Sárikáét!

Nagymama néhány terjedelmes levelet húzott ki a zsebéből, s olyan figyelmesen kezdte rendezgetni, mintha most látná először.

- Ez a legutolsó, ami tegnapelőtt érkezett... Nem... várj csak... ez Lali levele, amelyikben írja: - „Nem azért mondom, mert az én unokám, de ilyen gyermek még nem volt a világon, mint a kis Balázs! Képzeld csak, már megismer engem, bizony Isten, már megismer, nevet reám és azt mondja; mmm! Hát, hogy egy háromhónapos gyerek ilyen okos legyen, az szinte hihetetlen. És meg kell adni, hogy Sárika olyan gondos, jó anya, hogy csak a legnagyobb dícséretet és elismerést érdemli meg!...”

Nagymama elégedetten mosolygott.

Itt hát rend van és békesség, nyugalom, egyetértés, szeretet és boldogság! A vihar elvonult, a felhők szétoszlottak, derűs, napsugaras az égbolt.

Hogy mi része van ebben nagymamának, azt nem kell hogy tudja senki. Elég, ha ő érzi magában, hogy megtette, amit tehetett...

- Add csak ide a Zsuzsika levelét, - szólal meg most nagyapa, - azt, amelyikben írja, hogy már két foga van a kicsi Cilikének, két kis rizskásaszem!... És a fényképet is add ide!...

Nagymama kikeresi Zsuzsika levelét és a fényképet, amelyen egy kis gömbölyű, rózsásarcú csöppség nevet vígan a világba.

Nagyapa sokáig gyönyörködve nézegeti.

- Nem azért, mert az én dédunokám - mondja aztán, - de igazán nem hiszem, hogy még egy ilyen pompás gyerek legyen a világon, kivéve persze a kis Balázst! Nem akarok hízelegni neked, Cilikém, de ez a kis Cilike egészen hozzád hasonlít!

Nagymama elnevette magát.

- Majd, ha megnő, ő lesz az új Cilike, - mondta vidáman. - Az új kor új típusú kisleánya, aki szintén derűt és vidámságot hoz majd magával, ha akármilyen nehéz és komoly is lesz majd akkor az élet...

Egy kissé elgondolkozott. Hallgatott és befelé nézett, - végig az egész életén.

A fáklyafutók jutottak az eszébe, amint egyik a másiknak adja át az égő fáklyát, amelynek nem szabad kialudni.

- Én most már búcsúzom! - mondta magában. - Én elvégeztem minden dolgomat, most már, amíg Isten élni enged, - csak élvezni akarom öreg párommal a csendet, nyugalmat és békét. Kis lányapajtásaimnak derűs, vidám órákat szereztem, amíg magam is kislány voltam, aztán jött az élet komolyabb része... Megtanultam a kötelességek teljesítését... Gyermekeimet felneveltem és elrendeztem, amennyire Isten engedte, unokáim sorsát is... Egyszerű asszony élet volt az én életem... Most már nincs több teendőm. Cilike most már elbúcsúzik, többet nem fog szerepelni s az öreg nagymamának ezentúl nem lesz egyéb dolga, minthogy olvassza a leveleket, amelyet az unokái írtak...

És Cilike nagymama föltette az okuláróját a szemére s maga elé teregetve a leveleket, az alkonyuló nap fényénél rendre újra és újra átolvasgatta őket, s közben tekintetével gyöngéden végigsímogatta nagyapát, életének hűséges osztályostársát...

(VÉGE)